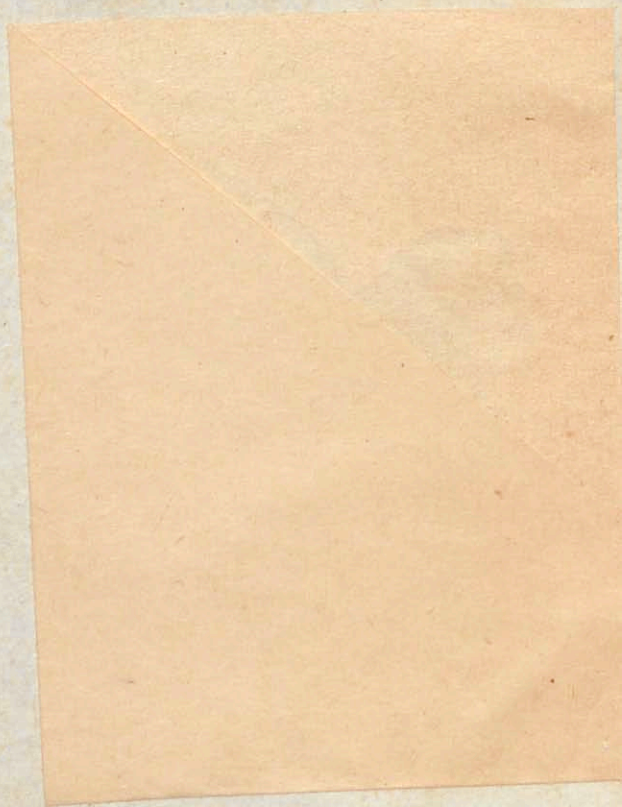

CA 192

2135

~~1327~~

1708

105

8071

Գ Ի Ր Ք Ն Ո Ր

ՈՐ ԿՈՂԻ

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿ ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ

Հաճաքեալ 'ի Տին և նոր կտակարանէ :

3316
Յորում աճանդին պատմութիւնք սկսեալ 1921 ամօք յառաջ
քանզ քրիստոսի մինչև զամ տեառն 33 : և համա
ռօտ բանք խրատական ասացել 'ի ժողովօղէ
Յետևայ որդւոյսիրաքայ :

'ի հայրապետութեան տեառն Եփրեմ ամենայն հայոց
կաթողիկոսի :

Յոգնաջան աշխատասիրութիւնք Հաճաքեալ և Ընծայեալ 'ի
Լոյս յարմարագրութիւնք 'ի Ձընթլում Աճետեանէ :

Բաժանեալ 'ի յերկուս հատորս :

Աւրեւմեց և ծախիւն 'ի Ձընթլում Աւրի :

ՀԱՏՈՐ.....Ա :

'ի ԿԱԼԿԱԹՈՍ Ե. յամի տն 1816 :

'ի Տպարանի Աճետ Ձընթլումեանի :

ԹԱՐԳՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՀՒՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻՆ՝

որ Կոչի:

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿ ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ՝

Սկսեալ 'ի ծննդոց Գլուխ 12. Տաճար 1.

1921 ԱՅ. + յաւանդ տանէ Բրիտանիա:

որ ասէ աստուծոյ
յաբրահամ. ել դու
յերկրէ քովմէ. և յազգէ
քովմէ. և 'ի տանէ հօր քոյ. և
եկ երկիր զոր ցուցից քեզ:

Եւ զնայաբրահամ որպէս
խօսեցաւ ընդ նմա աստուծոյ.
և աբրահամ էր ամայ յեօ-
թանասուն և հոգից յորժամ
եկ 'ի խաւանէն:

Եւ էառ աբրահամ զսա-
րայ զկին իւր. և զամենայն
ինչս իւր զորս ուտայաւ. եւ
զնայ յերկիրն քանանու:

Եւ ասէ աստուծոյ յաբ-
րահամ. հայեաց աչքք քովք
և տես 'ի տեղոցէ յայդմանէ
յորում դու ես. 'ի կողմանէ
հիւսիսոյ և հարաւոյ. և յա-
րեւելից և 'ի յարեւմուտ:

Զի զամենայն երկիրդ զոր
տեսանես քեզ ասց զդու և

Now Jehovah said unto
Abraham, get thee out of thy
country, and from thy kind-
red, and thy father's house,
unto a land that I will show
thee:

So Abraham departed as
Jehovah had spoken unto
him; and Abraham was se-
ventyfive years old when he
departed out of Haran.

And Abraham took Sarah
his wife, had all his subs-
tance that he had gathered;
and he went forth to go into
the land of Canaan.

And Jehovah said unto
Abraham, Lift up now thine
eyes, and look from the
place where thou art, north
ward and south ward, and
east ward, and west ward.

For all the land which
thou seest, to thee will I

զաւանիլ:

զաւակի քում:

Եւ արարից զզաւակ քո
իբրեւ զաւագ երկրիդ: Եթէ
կարիցէ ոք թուել զզաւագ
երկրի տալս և քո զաւակ ընդ
թիւ մայի:

Եւ ասէ արաճամ որով
հետեւ ինձ ոչ ետուր զաւակ.
ընտոծինն իմ ժառանգեսցի
զիս:

Եւ եհան աստուած զնա
արտաքս և ասէ ցնա. հայեաց
ընդ երկին. և թուեա զաս-
տեղս. եթէ կարասցես թուել
զնոսա: և ասէ ցնա. այնպէս
եղիցի զաւակ քո:

give it, and to thy children.

And I will make thy
children as the dust of the
earth: so that if a man can
number the dust of the earth;
then shall thy children also
be numbered.

And Abraham said, Be-
hold, to me thou hast given
no child: and lo, a servant
born in my house is mine
heir.

And Jehovah brought him
forth abroad, and said, Look
now toward heaven, and
tell the stars, if thou be able
to number them, and he said
unto him, So shall thy pos-
terity be.

ԾՆՈՒՆԴ ՍԱՀԱԿԱՅ

Օհնկոյ 4Լ 16. 45Ե. 18 1911. Աճ+ ցառուլ + անշ ԲՊՏ

Արդ արաճամու բացի սա-
րայ էր այլ կին նորա աղջիկ
մի եգիպտացի որոյ անուն էր
ագար:

Եւ սարա կինն արաճամու
ոչ ունէր զաւակ. բայց ագար
ունէր որդի մի և կոչեաց
անուն նորա՝ իսմայէլ:

Now beside Sarah, Abra-
ham had another wife, a
hand-maid, an Egyptian;
and her name was Hagar.

And Sarah, Abraham's
wife, had no children; but
Hagar had a son, and she
called his name Ishmael.

Եւ

Եւ արքաՏամ էր ամաց
աթոռն և վեցից յորժամ
ծնաւ իսմայէլ:

Եւ երևեցաւ նմա աստու-
ած առ կաղնեաւն մամրէի.
մին չլեռնստէր առ դուրս
խորանին իւրոյ իմիջօրէի:

Ամբարձեալ զաչս իւր և
ետես. և ասաւ արք երեք. և
իւրեւ ետես. ընթացաւ ընդ
առաջնց ի դրանէ խորանին
իւրոյ և երկիր եպագ ի վերայ
երկրի:

Եւ ասէ տէր իմ եթէ
դու չորոհս առաջիք, մի
զանց առներ ի ծառայէ
բռնմի:

Այլ բերից սակաւ մի
ջուր. և լուսացեն զոտս ձեր
և զուխաջիք ընդ ծառովս:

Եւ առից պատառ մի
հացի և կերի ջիւք և ապա երթի
ջիւք զճանապարհ ձեր, և
ասեն այդպէս արա, որպէս
ասացերդ:

Եւ պնտեցաւ արքաՏամ
ի խորանն առ սարա. և ասէ
յնա. փութա՛ և թրեա գրիւս

And Abraham was four
score and six years old,
when Ishmael was born.

And Jehovah appeared
unto Abraham in the plains
of Mamre: and he sat in the
tent-door in the heat of the
day.

And he lifted up his eyes,
and looked, and lo, three
men: and when he saw
them, he ran to meet them
from the tent-door, and
bowed himself toward the
ground.

And said, My lord, if
now I have found favour in
thy sight, pass not away, I
pray thee, from thy servant.

Let a little water be
fetches, and wash your feet,
and rest yourselves under
the tree.

And I will fetch a morsel
of bread, and comfort ye
your hearts; after that ye
shall pass on. And they said
So do, as thou hast said.

And Abraham hastened
into the tent unto Sarah, and
said, Make ready quickly
երիս

երիս արեւը նաչհոյ. և արա three measures of fine meal,
 նկանակս: knead it, and make cakes

Եւ յանդեայ ընթացաւ upon the hearth.
 աբրահամ, և էառ որթ մի And Abraham ran unto
 մատաղ և բարի: Էւ տ յսպա the herd, and fetched a calf,
 տանին և փութացոյց վաղ- tender and good and gave it
 վաղակի հասուցանել: unto a young man, and he
 hastened to dress it.

Եւ էառ կողի և կաթն. And he took butter, and
 և զորթն զոր հասոյց: և եղ- milk, and the calf which he
 առաջի նոյա և կերին: և նա had dressed, and set it be-
 կայր առաջի նոյա ընդ ծա- fore them, and he stood by
 ռոնի them under the tree, and
 they did eat.

Եւ ասէն յնա. ուր է տա- And they said unto him,
 րա կին քո: նա պատասխանի Where is Sarah thy wife?
 էա և ասէ. ահա նանիկ ՚ի And he said, In the tent.

Եւ ասէ աստուծամ հա- And Jehovah said, I will
 շատեալ մտաւածից զքեզ. certainly remember thee,
 և ունիցի որդի սարա կին քո. and Sarah thy wife shall have
 և լուսն սարա զայս: a son. And Sarah heard it.

Ա շտայաւ սարա ընդոր՝ Therefore Sarah was vex-
 ՚ի մտի իւր և ասէ աւաղ զի ed within herself, saying,
 էս եմանգաւակ. և ազար Hagar has indeed a son, but
 ունէ որդի մի: I, alas, am childless.

Ի ժամանակի յորժամ պա- But in process of time
 կատարէր ՚ի սարաէ լինել Sarah brought a son unto
 ՚ի կանանց օրինի ծնաւ սարա Abraham, as Jehovah had
 աբրահամ որդի մի որպէս promised.
 խոսեցաւ ընդ նմա աստուծամ:

Ե՛ւ Կոչեաց արբաժամ զանուն որդւոյ իւրոյ. զոր Ժնաւ իսահակ. And Abraham called the name of his son that was born unto him, Isaac.

Ե՛ւ արբաժամ Տարիւր արեան էր յորժամեղև նմա հարիւր տարեան. And Abraham was an hundred years old when his son Isaac was born.

ՅԱՂԱԳՍ ԱԳԱՐԱ.

Օրդոյ 4Է 21. ԿԵ. 1: 1897 ԱՅժ յոռալ Գրեհարիս

Ե՛ւ աճեաց մանուկն և հատուցաւ ի տենէ. և արար արբաժամ ուրախութի մեծ. յաւուր յորում հատուցաւ ի տենէ իսահակ. AND the child grew, and was weaned, and Abraham made a gaeat feast the same day that Isaac was weaned.

Ե՛ւ տեսեալ սարայի զորդին ապարա եգիպտացւոյ, զի խաղայր. And Sarah saw the son of Hagar the Egyptian, mocking.

Ասան որոյ առէ յարբաժամ. իբաց հան զաղախնոք և որդի դորա. զի մի ժառանգէսցէ որդի աղախնոյդ ընդ որդւոյ իմում իսահակայ. Wherefore she said unto Abraham cast out this bond-woman and her son for the son of this bond-woman shall not be heir with my son, even with Isaac.

Ե՛ւ յարեաւ արբաժամ Է առաւօտն և հառ հայ և սրտակ մի ջրոյ. և ետ յագար և եղ յուս նորա զմանուկն և արձակեաց զնա. և երթեալ մոլորեալ. շրջիւր յանապատի ջրհորոն երդման. And Abraham rose up early in the morning, and took bread, and a bottle of water, and gave it unto Hagar (putting it on her shoulder,) and the child, and sent her way. and she de-

Ե՛ւ

Եւ նուաղեցաւ ջուր ՚ի սրուակէ անտի. և ընկեց զմա նուկն ՚ի ներքոյ միոյ եղևին ծառոյ:

Եւ երթեալ նստաւ յանդիման նորա ի բացէ իբրև վտաւանաւ. զի ասէր թէ ոչ տեսից զմահ մանկան. և ձայն բարձեալ լայր:

Եւ լուաւ աստուած ձայնի և իողեսց աստուած զազար յերկնից և ասէ ցնա. զինչ նեղէ քեզ ազար. արի առ զմանուկն քո. և զօրացո զնա ձեռամբ զի ազդ մեծ արարից զնա:

Եւ եբայ աստուած զաց նորա և ետես ջրհոր ջրոյ. և չոգաւ ելից զարուակն ջրով. և արբոյց մանկան:

Եւ եր աստուած ընդ մանկան և աճեցաւ և եղև արեղնաւոր. և բնակիւ յառապատին:

parted, and wandered in the wilderness of Beersheba.

And the water was spent in the bottle, and she cast the child under one of the shrubs.

And she went, and sat her down over against him, a good way off, as it were a bow shot: for she said, Let me not see the death of the child: And she lift up her voice, and wept.

And Jehovah heard the voice, and God called to Hagar out of the sky, and said unto her, What aileth thee, Hagar: Arise, lift up the lad, and hold him in thine hand, for I will make him a great nation.

And Jehovah opened her eyes, and she saw a well of water, and she went, and filled the bottle with water, and gave the lad drink.

And God was with the lad, and he grew, and dwelt in the wilderness, and became an archer.

Եւ ինքն 42 23 46. I. 1860. Եւ ինքն ինքն Բեթուրի 2:

Եւ եր սարայ չարիւր և AND Sarah was an hundred.
քսան և եօթն ամաց, այս էին and twenty seven years old.
կեանք սարայի: these were the years of the
life of Sarah.

Եւ մեռ աւ սարայ ի քա- And Sarah died in Kir-
ղաթի արբուխայ ի ձորն. այն- jath-arba, the same is Heb-
ինքն է քերբուին յերկրին քա- ron in the land of Canaan.
նանայւոյ, և եկն աբրահամ and Abraham came to mourn
կոծել զսարայ և սուգ աւ- for Sarah, and to weep for
նուլ:

Եւ յարեաւ աբրահամ And Abraham stood up
ի մեռելոյ անտի իւրմէ: և from before his dead, and
խօսեցաւ ընդ որդիս քեռայ spake unto the sons of Heth
և ասէ:

Պանդուխտ և նժդէս I am a stranger and a so-
եմ ես ի միջի ձերում: արդ- journeyer with you, give me
տուք ինձ ստացուած գերեզ a possession of a burying
մանի ընդ ձեզ և թաղեցից place with you, that I may
զմեռեալդ իմ: bury my dead out of my
sight.

Պատասխանի ետուն որ- And the children of Heth
դիքն քեռայ աբրահամն և answered Abraham, saying
ասեն:

Ունին դիր մեզ տէր. Թա Hear us, my lord, thou
գաւոր աստուծոյ ես ի միջի art a mighty prince among
մերում: յընտիր շիրմաց մերոյ us, in the choice of our sep-
թաղեա զմեռեալդ քո. զի ոչ ulchres bury thy dead, none
ոք ի մէջ արգելու ի քէն of us shall withhold from
զ շիրմս:

thou mayest bury thy dead.

Յարեաւ

Յարեաւ աբրահամ եւր
կեր եպագ ժողովրդեան եւ
կրին որդւոցն քետայ:

And Abraham stood up,
and bowed himself to the
people of the land, even to
the children of Heth.

Եւ խօսեցաւ ընդ նոսա
աբրահամ և ասէ. եթէ յօժա
րիցիք իմտի ձերում թաղե
լ զմեռեալդ յերեսաց իմոց.
ունին դիք ինձ. և խօսեցա
լուք վասն իմ ընդ եփրօնի
որդւոյ սահաւայ:

And he communed with
them, saying, If it be your
mind that I should bury my
dead out of my sight, hear
me, and intreat for me to
Ephron the son of Zohar,

Եւ տայէ ինձ զայն կը
կին որէ վիճակի ագարակին
իւրոյ արծաթոյ. որչափ և
արժան իցէ. տայէ զնա ինձ
իմիջի ձերում ի ստացուած
բնակաց:

That he may give me the
cave of Machpelah, which
is in the end of his field, for
as much money as it is worth
he shall give it me, for a
possession of a burying place
amongst you.

Եւ եփրօն նստէր ի միջ
որդւոցն քետայ. որառասխանի
ետ եփրօն աբրահամու լուի
լաւ որդւոցն քետայ և ասէ:

And Ephron was among
the children of Heth, and
he answered Abraham in the
audience of the children of
Heth, saying,

Ունին դիր ինձ տէր. զա
գարակն ետու քեզ. և զայն
որ ի նմա տայ քեզ. առաջի
ամենայն քաղաքակցաց իմոց
ետու քեզ. թաղեա զմե
ռեալն քո:

Nay, my lord, hear me,
the field give I thee, and
the cave that is therein I
give it thee, in the pre-
sence of the sons of my peo-
ple give I it thee. bury thy
dead.

Եւ երկրեպագ աբրահամ

And Abraham bowed
առաջի

առաջի ժողովրդեան երկրին. down himself before the people of the land.

Եւ խօսեցաւ ընդ եփրօնի
յականջս ժողովրդեան եր- And he spake unto Eph-
կրին. և ասէ. որովհետեւ ron in the audience of the
անասայեր ինձ. ունին դիր ինձ. people of the land, saying,
տայ քեզ արծաթ ընդ ագարա it, I pray thee, hear me:
կին. առ յինէն. և թաղեցից I will give thee money for
անդր զմեռեալն. I will bury my dead there.

Պատասխանի եւս եփրօն And Ephron answered
աբրահամու և ասէ ցնա, թէ Abraham, saying unto him,
դեռ ինն չորեք հարիւր սա- the land is worth four hund-
տերի արծաթոյ. ընդիս և ք red shekels of silver what is
քեզ զինչէ այն. բայց դու that between me and thee,
թաղեա զմեռեալն քո: bury therefore thy dead.

Եւ կշռեաց աբրահամ. And Abraham weighed
զարծաթն եփրօնի. զւր խօ- unto Ephron the silver, which
սեցաւ յականջս որդւոցն քե- he had named in the audi-
տայ չորեք հարիւր սատեր ence of the sons of Heth four
արծաթոյ: hundred shekels of silver.

Եւ հաստատեցաւ ագարա- And the field of Ephron,
լակն եփրօնի. որէ առ կըր- which was in Machpelah,
կնով. և այրն որէ ինմա, և and the cave which was
ամենայն ծառատունկ. որ էր therein, and all the trees
յագարակի անդ շուրջ յամե- that were in the field, were
նայն տահմանս նորա. իստա- made sure unto Abraham for
ցուածս աբրահամու. առաջի a possession, in the presence
որդւոցն քետայ: of the children of Heth.

Եւ յետայնորիկ թաղեաց And after this, Abraham
աբրահամ զարայ զկին իւր buried Sarah his wife in the

ի կրկնում այրի աղաղակին. cave of the field of Mach-
որէ յանդիման մամբրէի. pelah, before Mamre: the
այնէ քեփրօն. յերկրին քանա. same is Hebron in the land
նայուոյ: of Canaan.

Ծանոթ 4Լ 24. հ. Բ. 1: 1857 ԱՅժ յառաջ ԺԵՄԻՆԻՍ

Եւ արբաճամ էր ճերայել. AND Abraham was old;
և անցեալ զաւուրբբ. և տէր and well stricken in age: &
օրհնեաց զարբաճամ ամենայ. Jehovah had blessed Abra-
նիւ: ham in all things.

Եւ ասէ արբաճամ ցճա. And Abraham said unto his
ռայ՝ իւր ցերէց տան իւրոյ. eldest servant of his house,
ցիշխան ամենայն ընչից նորա that ruled over all that he had
եկ առ ինձ: Come unto me, I pray thee,

Եւ երդմնեցուցից զքեզ. And I will make thee
իտէր առտուածն իմ. զոր swear by Jehovah, my God,
օրհնեաց զիւ. զի մի առ ցես which hath blessed me, that
կին որդւոյ իմում ի դստե- thou shalt not take a wife
րաց քանանայւոյ. յորոյ միջի unto my son of the daugh-
ես բնակեալս եմ: ters of the Canaanites a-
mong whom I dwell;

Այլ յերկիրն իմ երթի. But thou shalt go unto
ցես. և ի յազգականն իմ և my country, and to my kin-
առ ցես դու անտի կին որդւոյ dred, and take a wife unto
իմում իսահակայ: my son Isaac.

Ասէ ցնաճառայն. գուցէ And the servant said un-
կինն ոչ կամիցի գալ ընդիս to him, Peradventure, the
յերկիրս այս. յայնժամ զինչ woman will not be willing
առարկի ես: to follow me unto this land;
what then shall I do.

Եւ

Եւ ասէ արբաճամ յնա, And Abraham said unto
 տէր աստուծան երկնի. որ him, Jehovah which took me
 հաւ զիս ի տանէ հօր իմոյ և from my father's house, and
 յերկրէն իմնէ. որ խօսեցան from the land of my kindred,
 ընդիս և երդում աւ ինձ. և and which spake unto me;
 ասէ. զաւակի քում տայ զեր and sware unto me, saying;
 կերդ զայդ. նա առաքեսցէ Unto thy posterity will I
 զհրէշտակ իւր աւաջի քո. give this land; he shall send
 և առցես անտի կին որդւոյ his angel before thee, and
 իմում իսահակայ. thou shalt take a wife unto
 my son from thence.

Եւ երդում ծառայն And the servant sware
 տեառն իւրոյ. որպէս ասաց unto his master, as Abraham
 յնա արբաճամ. had said.

Եւ հաւ ծառայն տան And the servant took ten
 ուղի յաղտուց տեառն իւ camels, of the camels of his
 լոյ. և գնաց. և յամենայն master, and departed, and
 բաղտթեամբ ընդ իւր. ի բա- went to Mesopotamia, unto
 դաքն նաբորայ. առ եղբայրն the city of Nahor, Abra-
 արբաճամ. ham's, brother.

Եւ նստոյց զուղտն յար. And he made his camels
 տարայ բաղաքին առ ջրհորոյ kneel down without the
 ջրոյն ընդ երեկս յորժամ city by a well of water, at
 ջրուոր կանայքն ելանէին հա the time of the evening, the
 նել զջուր. time that women go out to
 draw water.

Եւ ասէ տէր աստուծաւ And he said, Jehovah;
 տեառն իմոյ արբաճամ. ա. God of my master Abra-
 ւաքեա ինձ շուտակոյթ այս ham, I pray thee, send me
 օր. և արա ողորմութիւն ընդ good speed this day, and
 տեառն իմոյ արբաճամ. show kindness unto my

Ահաւորիկ ես կամ'ի վր
աղբեր ջրոյս, և դստերք բնակ
չայ քաղաքիս ելանեն հանել
ջուր:

Եւ եղիցի կոյս մի որում
ես ասացից. Թէ խոնարհեցո
զ ստիորդ քո զի արբից. և
ասացից ցիս' արբ. և ուղտու
ցրդ քոց ևս արբուցից. նոյնն
լիցի զայն զոր պատրաստեցեր
ծառայի քում իսահակայ:

Եւ եղև մինչքէ կատա
րեալ էր նորա զխօսան: և
ահա ուրեմկայ եկն ել որ ծն
եալն էր բաթուէլի որդւոյ
նաբօրայ, և ունէր ստիոր
յուս իւր:

Եւ էր կոյս գեղեցիկ
երեսօք յոյժ: կոյս զոր այր
ոչ գիտէր, էջ յաղբիւրն. և
եկից զստիորն իւր' և ել:

Ընթացաւ ծառայն ընդ ա
ռաջնորա և ասէ արբո ինձ սա
կամ մի ջուր' ի ստիորոյ այտի:

Եւ նա ասէ. արբ տէր,
և փութացաւ իջոյց զստիորն

master Abraham.

Behold, I stand here by the
well of water: & the daugh-
ters of the men of the city
come out to draw water.

And let it come to pass,
that the damsel to whom I
shall say, Let down thy pit-
cher, I pray thee, that I may
drink, & she shall say, Drink,
and I will give thy camels
drink also: let the same be
she that thou hast appointed
for thy servant Isaac.

And it came to pass, be-
fore he had done speaking,
that Rebekah came out, who
was born to Bethuel, the
son of Nahor, with her pit-
cher upon her shoulder.

And the damsel was very
fair to look upon, a virgin,
and she went down to the
well, and filled her pitcher,
and came up.

And the servant ran to
meet her, and said, Let me,
I pray thee, drink a little
water of thy pitcher.

And she said, Drink, my
lord: and she hastened, and

ի վերա բաղկաց իւրոյ, և let down her pitcher upon
արբոյց նմա. her hand, and gave him drink

Մինչև դադարեաց յլմկե And when she had done
լոյ, և ասէ՝ ուղտուցդ քոյ giving him drink, she said,
Հանից ջուր մինչև ամենե. I will draw water for thy
քեան արբեալ: camels also, until they have
done drinking.

Եւ փութացաւ Թափեաց And she hasted, and emp-
զնստիորն. և ընթացաւ դար- tied her pitcher into the
ձեալ ՚ի ջրհորն հանել, և trough, and ran again unto
եհան ջուր ամենայն ուղտուցն the well to draw water,
նորա: and drew for all his camels.

Եւ եղև իբրև դադարեցին And as the camels had
ամ ուղտքն յլմկելոյ, և ե- done drinking, the man took
տա այրն գինտա ոսկիս մի մի two golden earrings, of half
ն դահեկնի ձուլոյ և երկուս a shekel weight, and two
ապարանջանս իձեռս նորա. bracelets for her hands, of
ի տասն դահեկանէ ձոյլ նց: ten shekels weight of gold.

Եւ եհարց զնա՝ և ասէ. And said, Whose daugh-
ոյր դուստր ես դու. պատմեա ter are thou. tell me I pray
ինձ՝ Թէ իցէ ՚ի տան հօր thee. is there room in thy fa-
քում մեզ տեղի յիջևանաց: thers house for us to lodge in

Եւ ասէ նա. դուստր բա. And she said, I am the
Թուէլի եմ ես որդւոյ նա- daughter of Bethuel, the son
բօրայ, և ասէ նա. յարդ և of Nahor. she said moreover.
խոր շատէ մեր և տեղի իջա. we have both straw and
վանաց, և այն այն խոնար- provender enough, and room
հեղոյ զգլուխ իւր և երկիր to lodge in. And the man
եպագ: bowed down his head, and
worshipped,

Եւ ասէ. օրհնեալ տէր And said, Blessed be

աշտուհի

աստուած տե՛ռն իմոյ արա-
համ, որ ոչ վրիպեցոյց դար-
գարութիւն իւր և զճշմար-
տութիւն իտեառնէ իմ մէ-
և ինձ յաջողեաց տէր իտան
եղբօր տեառն իմոյ :

Եւ ընթացաւ աղջիկն
պատմեաց ի տան հօր իւրոյ
ըստ բանից այնոցիկ :

Եւ ռեբեկայ էր եղբայր
որում անունն էր Լաբան և
ընթացաւ Լաբան առ այրն ար-
տաքս յաղբիւրն :

Եւ յորժամ եկն առ այրն,
մինչ կայր ՚ի վերայ ուղտուց
իւրոյ առ աղբերն :

Եւ ասէ ցնա, եկ մուտ
օրհնեալ տեառն. զի՞ կաս
արտաքոյ, զի ես պատրաս-
տեցի տուն և տեղի ուղ-
տուցդ :

Եմուտ այրն իտուն անդր
և ի ջրոյ ուղտուցն, և ետուն
յարդ և խոտ ուղտուցն. և
ջուր լուանալոյ ոտից նորա.
և ոտից նոյա որք ընդ նմայն
էին :

Եւ եղին հաց առաջի

Jehovah, God of my master
Abraham, who hath not left
destitute my master of his
mercy and his truth: I being
in the way, Jehovah led me
to the house of my masters
brethren.

And the damsel ran, and
told them of her fathers
house these things.

And Rebekah had a bro-
ther, and his name was La-
ban, and Laban ran out unto
the man, unto the well.

And when he came unto
the man, behold, he stood
by the camels at the well.

And he said, Come in,
thou blessed of Jehovah,
wherefore standest thou
without I have prepared the
house, and room for the
camels.

And the man came into the
house, and Laban ungirt his
camels, and gave straw and
provender for the camels, &
water to wash his feet, and
the men's feet that were with
him.

And there was set meat
նոյա

նոցա տակէն և նա ասէ. ոչ before him to eat, but he
կերայց մինչև խօսեցայց- said I will not eat until I
զբանս իմ. և ասէ լաբանս խօ- have told mine errand. And
սեայ, և ասէ. ծառայաբ- Laban said, Speak on. And
լահամու եմ ես, and he said I am Abraham's Ser-
vant.

Եւ տէր օրհնեց զտէր իմ And Jehovah hath blessed
յոյժ, և բարձրացաւ և ետ my master greatly, and he is
նմա արջառ և ոչխար և ար- become great, and he hath
ծաթ. և ոսկի. ծառայս և given him flocks and herds
սղանայս, ուղտս և էշս, and silver, & gold, and men
servants, and maid servants
and camels, and asses.

Եւ ճնաւ տարայ կին And Sarah, my master's
տեառն իմոյ որդի մի տեառն wife brought an only son to
իմում. և նմա ետ զամենայն my master, & unto him hath
ինչ որ էր նորա, he given all that he hath.

Եւ երդմնեցոյց զիս տէր And my master made me
իմ և ասէ, ոչ աւչես կին swear saying, that thou shall
որդւոյ իմում իսահակայ ՚ի not take a wife to my son of
դստերայ քանանայոց յորոց the daughters of the Canaan-
երկրի եմ բնակեալ: nites in whose land I dwell.

Այլ տուն հօր իմոյ երթի But thou shalt go unto
յես և իտոհմ իմ, և աւչես my fathers house, and to my
անտի կին որդւոյ իմում, և kindred, & take a wife unto
ես ասացի յտէրն իմ գուցէ my son. And I said unto my
ոչ գայցէ կինն ընդիս, Peradventure the
woman will not follow me.

Եւ ասաց զիս տէր աս And he said Jehovah be-
տուած իմ որում հաճոյ եղէ fore whom I walk, will send
առաջի նորա. առաքեսցէ his angel with thee, and

զՏրեշտակ իւր ընդ քեզ. և prosper thy way.

յաջողեսցէ զճանապարհսքո:

Եւ իբրեւ եկի այսօր յաղբիւրն՝ ասեմ. տէր աստուած տեսուն իմոյ արահամու:

Ահաւասիկ հասեալ կամ ՚ի վերայ աղբեր ջրոյս և դասերք քաղաքիս ելանեն տանիւ ջուր և եղիցի կոյս ցոր ես ասացից թէ արբո ինձ սակաւ մի ջուր ՚ի սափորոյդ բռնմէ:

Եւ ասացէ ցիս՝ թէ արբ և ուղտուցդ ևս քոց հանից ջուր. եղիցի այն կին որդւոյն տեսուն իմում զոր պարաստեայ տէր:

Եւ եղև մինչև իմ կատարեալ էր զխօսս ՚ի մտի իմում, անդէն վաղվաղակի ելանէր ռեբեկայ. և ունէր սափոր յուս իւր. էջ յաղբիւրն և էհան ջուր. և ասեմ ցնա արբո ինձ:

Եւ փութացեալ ՚ի ջրոյ զսափորն յինքենէ. և ասէ արբ դու. և ուղտուցդ ևս քոց արբուցից. և արբի. և ուղտուցն իմոց արբոյց:

And I came this day unto the well, and said, Jehovah; God of my master Abraham,

Behold I stand by the well of water, and it shall come to pass, that when the virgin cometh forth to draw water, and I say to her, Give me, I pray thee, a little water of thy pitcher to drink;

And she say to me, Both drink thou, and I will also draw for thy camels, let the same be the woman whom Jehovah hath pointed out for my masters son.

And before I had done speaking in mine heart, behold, Rebekah came forth with her pitcher on her shoulder, and she went down unto the well, and drew water, and I said unto her, Let me drink, I pray thee.

And she made haste, and let down her pitcher from her shoulder, and said drink and I will give thy camels drink also: so I drank, and

Եւ

she made the camels drink
also.

Եւ հարցի յնա՞ և ասեմ:
ոյր դուստր ես դու և եղի
գինդս յաղանջս նորա և ասա
ըսնջանս ՚ի ձեռս նորա:

And I asked her, and said
whose daughter art thou and
I put the ear-rings upon her
ears, and the bracelets upon
her hands.

Եւ երկիր պագի տեառն
և օրհնեցի զաստուծո՞ւ տն
իմոյ արհամարհ. որ յաջա-
ղեաց ինձ ի ճանապարհի աստ
ճշմարտութեան. առնուլ
զդուստր եղբօր տեառն իմոյ
որդւոյ նորա:

And I bowed my head
and worshipped Jehovah;
and blessed the God of my
master Abraham, which had
led me in the right way to
take my master's nephew's
daughter unto his son.

Արդ եթէ ասնէք դուք
շնորհս և արդարութիւն առ-
տէրն իմ. պատմեցէք ինձ.
ասա թէ ոչ՞ ցուցէք ինձ զի
դարձայց յաջ կամ յահեակ:

And now, if ye will deal
kindly and truly with my
master, tell me; and if not,
tell me that I may turn to the
right hand, or to the left.

Պատասխանի ետուն զա-
բան և բաթուէլ՝ ասաւաղիկ
ռեբեկա առաջի քո առ և
գնա և եղիցի կին որդւոյ
տեառն քոյ՝ ո՞ղ և խօսեցաւ
տէր:

Then Laban and Bethuel
answered, Behold Rebekah
is before thee take her,
and go, and let her be thy
master's son's wife, as Jeho-
vah hath spoken.

Եւ եհան ծառայն անօթս
ոսկւոյ և անօթս արծաթոյ. և
զհանդերձ և ետ ռեբեկայ.
և ետ արժանաւոր իրս եղ-
բայցն նորա՝ և մօրն:

And the servant brought
forth jewels of silver, and
jewels of gold, and raiment,
and gave them to Rebekah;
he gave also to her brother
and to her mother precious
things.

Կերև

Կերին՝ և արբին նա և
արքն որք ընդ նմա էին, և
ննչեցին. և յարուցեալ ի
վարդրոեայն անդր՝ ասէ ար-
ձակեցէք զիս զի երթայց առ
տէր իմ:

Եւ ասեն եղբայրքն նորա
և մայրն կայցէ կոյն առ մեզ
իբրեւ աւուրս տասն և արդս
երթիցէ:

Եւ նա ասէ ցնտա մի խա-
մանէք զիս. զի տէր յաջողեց
զ ճանապարհ իմ, արձակեցէք
զիս զի երթայց առ տէրն իմ:

Եւ ասեն նորա կոչեցուք
զաղջիկն և հարցցուք իբերա
նոյ նորա, և նորա կոչեցին
զուեբեկայ՝ և ասեն ցնա եր-
թաս ընդ առնս ընդ այսմիկ.
Եւ նա ասէ երթամ:

Եւ յուղարկեցին զուեբե-
կայ. և սանդուռն նորա. և ըղ
կուսանք նր, և զծառայնաբ-
րասանո, և որք չնմայն էին:

Եւ ել իտասակ զբօնուլ
ի դաշտին ընդ երեկս. ամ-
բարձ զաջս իւր և ետես, զի
գային ուղտք:

And they did eat and
drink, he, and the men that
were with him, and tarried
all night, and they rose up in
the morning, & he said, Send
me away unto my master.

And her brother, and her,
mother, said, Let the damsel
abide with us a few days, at
least ten; after that she shall
go.

And he said unto them;
Hinder me not, seeing Jeho-
vah hath prospered my way:
Send me away that I may
go to my master.

And they said, We will
call the damsel & enquire at
her mouth, and they called
Rebekah and said unto her,
Wilt thou go with this man:
and she said, I will go.

And they sent away Re-
bekah, and her nurse, and
her damsels, and Abraham's
servant, and his men.

And Isaac went out to
meditate in the field at the
even-tide: and he lifted up
his eyes, & saw & behold,
the camels were coming.

Ամբար

Ամբարձեալ զաչա իւր
ուեբեկայ ետես զխաճակ.
եջ վալվաղակի յուղտու ան-
տի.

Եւ ասէ յծառայն. ու ի
այրն. որ գայ ՚ի դաշտին ընդ
առաջ մեր. և ասէ ծառայն.
նա է տէրն իմ. և նորա ա-
ռեալ զձորձս արկեալ զիւ-
րէն:

Եւ պատմեաց ծառայն
զամենայն զխօսան զոր արար
և եմուտ իսաճակ ՚ի վրանն
սարայի մօր իւրոյ. և էառ
զուեբեկայ. և եղև նորա
կին և սիրեաց զնա:

Եւ այս են ամբ ամուրց
կենայն արահաճուն. զորս
եկայ՝ Տարիւր և եօթանա-
սուն և հինգ ամ:

Եւ պահատեալ արա-
հաճուն մեռաւ ՚ի բարոք ծե-
րութեան ակերեալ և լի
ամուրբք. և յաւելաւ առ
ժողովուրդ իւր:

Եւ Թաղեցին զնա իսաճակ
և իմայէլ որդիք նորա՝ յայրի
անդ ՚ի կրկնում յաղարակին
եփրօնի որդոյ յահառայ
քետացոյ որ է յանդիման

And Rebekah lifted up
her eyes, and when she saw
Isaac, she lighted off the
camel.

For she had said unto the
servant, What man is this
that walketh in the field to
meet us. And the servant
had said; It is my master:
therefore she took a veil
and covered herself.

And the servant told
Isaac all things that he had
done. and Isaac brought her
into his mother Sarah's tent
& took Rebekah, & she be-
came his wife & he loved her
And these are the days
of the years of Abraham's
life which he lived, an hund-
red and seventy five years.

Then Abraham gave up
the ghost and died in a good
old age, an old man, and full
of years, and was gathered
to his people.

And his sons Isaac and
Ishmael buried him in the
cave of Machpellah, in the
field of Ephron the son of
Zohar the Hittite, which is
մակքէի

մամրէի :

Ագարակն և այրն . զոր
ստացաւ արբաճամ որդւոյն
քեռայ , անդ թաղեցին զար-
բաճամ և զարայզկին նոյա :

before Mamre .

The field which Abra-
ham purchased of the sons
of Heth , there was Abra-
ham buried , and Sarah his
wife .

Ծննդոյ ԳԼ 25 . ԿԻ 20 : 1838 ԱՅժ ԵՄԱՄԸ ԿՄԷԼ ՔԵՐԿԻՆՈՒՄ

Եւ էր իսահակ ամացքա-
ռանից յորժամ էառ զուե-
րեկայ ի կնութեան զգուսոր
բաթուելի ասորոյ որ էր ի
միջագետաց :

Եւ ուրեկայ կինն իսա-
հակա ունէր զորդիս երկուս
որք էին երկուորեակ : և
առաջինն էր շառապոյն ամե-
նին իբրև զմորթ թաւ և
անուանեաց զանուննր եսաւ :

Եւ անուն երկրորդին էր
յակօբ . եւ իսահակ էր ամաց
վաթանից յորժամ ծնան սոքա

Եւ աճեցին մանկունքն
և էր եսաւ այր հմուտ որսոյ
վարագ , և յակօբ այր առանց
պաճառանայ լնդասուն :

Եւ սիրէր իսահակ զեսաւ
զի որս նորա կերակուր էր

AND Isaac was forty years
old when he took Rebekah
to wife the daughter of Be-
thuel the Syrian of Padan-
aram .

And Rebekah the wife of
Isaac had two sons which
were twins . And the first
was red , all over like an
hairy garment : and they
called his name Esau .

And the name of the se-
cond was Jacob . and Isaac
was three score years old
when they were born .

And the boys grew . and
Esau was a cunning hunter
a man of the field ; and Ja-
cob was a plain man dwell-
ing in tents .

And Isaac loved Esau ,
because he did eat of his

Եսաւ

Դմա, բայց ռեբեկայ սիրէր
զ յակօբ:

Եւ եղև իբրև ծերացաւ
Իսահակ, և վատեցան աչք
նորա ի տեսանելոյ. և ոչ հաս
զէսակ զորդի իւր զերեց, և
ասէ ցնա. որդեակ իմ, և նա
ասէ ցնա. ահա ես եմ:

Ասէ ցնա Իսահակ, ահա
ես ծերացաւ եմ, և
ոչ գիտեմ զօր վախճանի
իմոյ: արդ առ դու զգործի
քո զաղերն և զկապարճս.
և ել ի դաշտին. և որսա ինձ
որս:

Եւ արա ինձ խորտիկս
որպէս և ես սիրեմ. և բեր
մատո ինձ՝ զի կերից, և օրհ
նեսցէ զքեզ անձն իմ. մինչ
չև մեռեալ լիցեմ:

Եւ լուաւ ռեբեկայ յոր
ժամ խօսիւր Իսահակ ընդ
որդոյ իւրում ետանայ:

Եւ խօսեցաւ ռեբեկայ
ընդ յակօբայ որդոյ իւրում
և ասէ, ահա լուա ես իհօրե
քումի. զի խօսիւր Եւ եղբօր
քում եսաւ:

Բեր ինձ որս. և արա ինձ
խորտիկս զի կերից, և օրհ-

venison, but Rebekah loved
Jacob.

And it came to pass, that
when Isaac was old, and
his eyes were dim, so that
he could not see, he called
Esau his eldest son, and
said unto him, My son: and
he said, here am I.

And Isaac said, behold
now, I am old, I know not
the day of my death. Take
therefore, I pray thee, thy
implements, thy quiver & thy
bow, and go out to the field,
and take me some venison.

And make me savory
meat, such as I love, and
bring it to me, that I may
eat, that my soul may bless
thee, before I die.

And Rebekah heard when
Isaac spake to Esau his
son.

And Rebekah spake unto
Jacob her son, saying, I
heard thy father tell unto
Esau thy brother.

Bring me venison, and
make me savory meat, that
I may bless thee, before I die.

նեցից զքեզ մինչև մեռել
իցեմ:

Եւ արդ որդեակ իմ լուր
ինձ՝ ող ես պատուիրեմ քեզ
զնա դու ի դաշտն, և առ
ինձ երկուս ուլս փափուկս
և արարից զնոսա խորտիկս
Տօր քում՝ որպէս և սիրէ:

Եւ մատուցես Տօր քում
և կերիցէ. զի օրհնեսցէ
զքեզ Տայր քո մինչև մե-
ռեալ իցէ:

Եւ ասէ յակօր ցոտեբեկայ
մայր իւր. եղբայր իմ եսաւ
այր Թաւէ. և ես լերկ:

Գուցէ շօշափիցէ զիս
Տայր իմ. և լինիցիմ առաջի
նորա իբրև արհամարոտ. և
ածիցեմ ի վերա իմ անէծս և
ոչ օրհնութիւն:

Եւ ասէ ցնա մայրն իւր.
յիմ վերայ անէծքն այն որ-
դեակ. բայց միայն լուր ձայնի
իմում և երթ՝ և ած ինձ ուլ:

Գնայ և հառ՝ և է ած մօր
իւրում. և արար խորտիկս
որպէս և սիրէր Տայր նորա:

Եւ առեալ ռեբեկայ զ-

I may eat, and bless thee
before my death.

Now, therefore, my son,
obey my voice, go to the
flock, and fetch me two good
kids of the goats, and I will
make them savory meat for
thy father such as he loveth.

And thou shalt bring it
to thy father, that he may
eat, and that he may bless
thee before his death.

And Jacob said to Re-
bekah his mother, Behold,
Esau, my brother, is a hairy
man, & I am a smooth man.

My father peradventure
will feel me, and I shall seem
to him as a deceiver, and
I shall bring a curse upon
me, not a blessing.

And his mother said upon
me be the curse, my son,
only obey my voice, and go
fetch me the kids.

And he went, and fetched,
and brought them to his
mother, and his mother made
savoury meat such as his
father loved.

And Rebekah took goodly

պատ

պատմութեան զազնիւ որդւոյ իւրոյ երկու. որ կայր առ Esau, which were with her նմա՝ ի տան. զգեցոյց յակօբայ in the house, and put them որդւոյ իւրում կրտսերոյ: upon Jacob her younger son.

Եւ զուլեկիսն առոյց ի And she put the skins of the kids of the goats upon his բազուկս նորա, և ի վերայ the hands, and upon the smooth մեկոյ պարանոցի նորա: of his neck.

Եւ տարաւ հօր իւրում. And he came unto his և ասէ՝ հայր իմ. և նա ասէ father, and said, My father, աւասիկ եմ. և ասէ ողես դու and Isaac said, Who art որդեակ. thou, my son.

Եւ ասէ յակօբ ցհայրն. ևս And Jacob said unto his եմ եսաւ անդրանիկն քո, ա- father, I am Esau thy first- ըարի՝ որպէս և խօսեցար born, I have done as thou ընդես. արինիստ և կեր յորոյ badest me. eat, I pray thee, իմմէ զի օրհնեցէ զիս անձն of my venison, that thy soul քո: may bless me.

Եւ ասէ իսահակ յորդին And Isaac said unto his իւր. զի՞ է զի վաղվաղակի son, How is it that thou hast գտեր որդեակ. և նա ասէ՝ found it so quickly, my son. որպէս պատրաստեաց տէր & he said, Because Jehovah աստուածն քո առաջի իմ: thy God brought it to me.

Եւ ասէ իսահակ յյակօբ And Isaac said unto Ja- մօտեկ՝ և շօշափեցից զքեզ cob, Come near, that I may որդեակեթէ դու իցէս որդի feel thee, whether thou be իմ եսաւ՝ թէ ոչ: my very son, Esau, or not.

Մատեաւ յակօբ առ իսահակ հայր իւր. և շօշափեաց And Jacob went near unto Isaac his father, and զնա՝ և ասէ. ձայնդ ձայն he felt him, and he said, The յակօբայ և ձեռքդ ձեռք voice is Jacob's voice, but եսաւայ

համայն:

Եւ ասէ՛ր ու եւ որդի իմ
հաւաւ Լեւա ասէ ես եմ: և
ասէ մատո ինձ՝ և կերից
յորսոյ քուսմէ որդեակ զի
օրհնեացէ զքեզ անձն իմ:
առ մատոյց նմա՝ և եկեր: և
եբեր նմա զինի՝ և հարբ:

Եւ ասէ ցնա իսահակ հայր
իւր, մօտ եկ այժմ: և համ-
բուրեա զիս որդեակ:

Եւ մատեաւ, համբուրեց
զնա, և հաւա զհոտ հանդեր-
ձից նորա և օրհնեաց զնա՝
և ասէ ահա հոտ որդւոյ
իմոյ իբրեւ զհոտ անդոյ լիոյ
զոր օրհնեաց տէր

Արդ տայէ քեզ աստուծո
ի յօրոյ երկնից, և ի պարար-
տութի երկրի, և բազմա-
թիւն ցորենոյ և զինւոյ:

Եւ ծառայեցեն քեզ
ազգք, և երկիր պաղցեն քեզ
իշխանք: և եղիցիս տէր եղ-
բօր քում: և երկիր պաղ-
ցեն քեզ՝ որդիք մօր քոյ:

Եւ եղև յետ դադարելոյն

the hands are the hands of
Esau.

And he said, Art thou my
very son Esau. and he said,
I am, and he said, Bring it
near to me, and I will eat
of my son's venison, that
my soul may bless thee. and
he brought it near to him, &
he did eat, and he brought
him wine, and he drank.

And his father Isaac said
unto him, Come near now,
and kiss me, my son.

And he came near, and
kissed him. and he smelled
the smell of his raiment, and
blessed him, and said, See,
the smell of my son is as the
smell of a field, which Je-
hovah hath blessed.

Therefore God give thee
of the dew of heaven, and
the fatness of the earth, and
plenty of corn and wine.

Let people serve thee;
and nations bow down to
thee, be lord over thy bre-
thren, and let thy mother's
sons bow down to thee.

And it came to pass, as
forasmuch

խաճակայ Յօրհնելոյ անտի
զ յախօբ. քորոյի իւր իւրեւել
յախօբ. յերեսայ խաճակայ
Տօր իւրոյ եկին ետան եղ-
բայր նորա յորայ:

Աւար. և նա խորտիկա՝ և
մատոյց Տօր իւրում. և ասէ
ցճայր. իւր յաբլցէ հայր իմ.
Եկեղցէ յորայորդոյ իւրոյ
զի՛ օրհնեացէ զիս անձն քո:

Եւ ասէ յնա խաճակ, հայր
իւր ո՞վ ես դու, և նա ասէ.
Ես եմ որդի քո անդրանիկ
ետան:

Եւ զարմացան խաճակ
զարմացումն մեծ յոյժ. և ասէ
խակ այն ով է՝ որ որոպայաւ ինձ
որս՝ և եբեք մատոյց. և կերի
յամենայնէ մինչ չլին քո եկել
էր. և օրհնեցի զնա. եղի-
ցիք դու և նա օրհնեալք:

Եւ եղև իբրև լուսն ետան
զբանսն խաճակայ Տօր իւրոյ
աղաղակեց՝ իճայն մեծ դառնա
ցել յոյժ. և ասէ ցճայրն իւր
օրհնեա արդ. և զիս հայր:

soon as Isaac had made an
end of blessing Jacob, and
Jacob was yet scarce gone
out from the presence of
Isaac his father, that Esau
his brother came in from
his hunting.

And he also had made
savoury meat, and brought
it unto his father, and said
unto his father, Let my fa-
ther arise, and eat of his
son's venison, that thy soul
may bless me.

And Isaac said unto him,
Who art thou. And he said;
I am thy son, thy first-born
Esau.

And Isaac trembled
exceedingly, and said, Who,
where is he that hath taken
venison, and brought it me,
and I have eaten of all be-
fore thou camest, and have
blessed him. Yea and he
shall be blessed.

And when Esau heard
the words of his father. he
cried with a great & ex-
ceeding bitter cry, and said
unto his father, Bless me;
Եւ

Եւ ասէ յնա եկն եղբայր
քո նենգութեամբ. և հառ-
գորհնութիւնս քո:

Ասէ էսաւ յհայրն իւր՝
միթէ մի՞ օրհնութիւն քո
եյէ հայր, օրհնեա և զիս
հայր. ամբարձ զձայն իւր
եսաւ և ելաց:

Պատասխանի ետ իսահակ
հայրնորա և ասէ յնա, ահա
ի պարարտութեան երկրի.
և ի ցօղոյ երկնից ի վերուստ
եղիցի բնակութիւն քո:

Եւ սրով բով կեցցես. և
եղբօր քում ծառայեսցես.
և եղիցի յորժամ բազանցես
և լուծցես զլուծնորա ի պա-
ռանոցէ քումմէ:

Եւ պահէր էսաւ ռիս-
շակօքայ վան, օրհնութեանն
զոր օրհնեաց զնա հայր իւր.
և ասէր էսաւ իմօնի իւրում.
մերձեցցին աւուրք կառեայ
հօր իմոյ, զի սպանից զյակօբ
եղբայր իմ:

even me also, O my father.

And he answered, Thy
brother came with subtilty,
and hath taken away thy
blessing.

And Esau said unto his
father, Hast thou but one
blessing, my father. Bless
me, even me also, O my
father. And Esau lifted up
his voice and wept.

And Isaac his father said
unto him, behold, thy dwell-
ling shall be the fatness of
the earth, and of the dew of
heaven from above;

And by thy sword shalt
thou live, and shalt serve
thy brother: and it shall
come to pass when thou shalt
have the dominion, that thou
shalt break his yoke from
off thy neck.

And Esau hated Jacob,
because of the blessing
where with his father bless-
ed him: and Esau said in
his heart, The days of mourn-
ing for my father are at
hand, then will I slay my
brother Jacob.

Ազդ եղեն ռեբեկայ բան
բնն հաւաքայ որդւոյ իւրոյ
երկու, և յղեայ կոչեայ
զորդի իւր զկրտսեր զյակօբ
և ասէ ցնա. ահա ես աւելեղ-
բայր քո սպառնայ սպանա-
նել զքեզ:

And these words of Esau
her elder son were told to
Rebekah: and she sent, and
called Jacob her younger
son, and said unto him, be-
hold, thy brother Esau doth
comfort himself, purposing
to kill thee.

Առդ լուր որդեակ ճայնի
իմում. և արի՛ գնա ի միջա-
դետս առ զբաւն եղբայր իմ
ի խառան. և բնակեսցիս
ընդ նմա անուրս ինչ, մինչ-
քէ անցցէ սրտմտութիւն
բարկութե եղբօր քոյ ի քէն
և մոռասցի՛ զոր ինչ արարեր
նմա:

Now therefore, my son,
obey my voice: and arise,
flee thou to Laban my bro-
ther to Haran; and tarry
with him a few days, until
thy brother's anger turn
away from thee, and he
forget that which thou hast
done to him.

Ծանոթոյ. 4Լ 29. ԿԻ. I. 1760 ԱՅժ յառաջ ԹԻՒՆՔԻՆԻՆԻՆ

Եւ զոտս իւր ամբարձել
յակօբայ գնաց. և հաս յեր-
կիրն բնակչայն արաբից:

THEN Jacob went on
his journey, and came into
the land of the people of
the east.

Եւ հայեցաւ և ահա
ջրհոր մի ի դաշտի անդ. և
էն անդ հօտք խաչան՝ մա-
կալեալք ի նմա, և ի ջրհորոյն
յախմանէ աբուցանէն ըզ
խաչնան. և ի կէտ մի մեծ կայր
իւրեայ բերանոյ ջրհորոյն:

And he looked and be-
hold a well in the field & lo
there were flocks of sheep
lying by it for out of that well
they watered the flocks; and
a great stone was upon the
well's mouth.

Եւ ասէ յակօբ յհովիւն՝
Եղբայրք ուստի էք դուք, և
նորա ասէն, Իսառ անէ եմք։
Ասէ ցնտա, գիտէք դուք
զլաբան զորդի նաբովրայ։
Եւ նորա ասէն գիտեմք։

Ասէ ցնտա որչ կցէ. և
նորա ասէն որչ է. և ասա
ռաբէլ դուստր նորա գայր
ընդ խաշինան։

Եւ եւ Իբրեւտեա յա-
կօբ դուքէլ դուստր լաբան
նայ եղբօր մօր իւրոյ. և զխա-
շինա լաբանու եղբօր մօր
իւրոյ. և մատուցեալ յակօբ
տապալեցոյց զվէնն Թիբեռա
նոյ ջրհորոյն և արբոյց խաշ-
նայն զլաբանու։

Եւ համբուեաց յակօբ
զուքէլ. և ձայնեբարձ և
եղաց. և ասէ յակօբ յորքէլ
քեռորդի հօրքօեմ, որդի
ռեբեկայ։ Եւ թացաւ ռաբէլ
դատմաց յհայրն իւր։

Եւ եղև Իբրեւտեա լա-
բան զանունն յակօբայ որդւոյ
քեռ իւրոյ ընթացաւ ընդ
տապալնորա. գիրկս էարկ և
համբուեաց զնա. և տարաւ
զնա

And Jacob said unto the
shepherds, My brethren,
whence be ye And they said,
Of Haran are we. And he
said unto them, Know ye
Laban the son of Nahor and
they said, We know him.

And he said unto them, is he
well & they said, He is well,
and behold Rachel his daugh-
ter cometh, with the sheep.

And it came to pass
when Jacob saw Rachel the
daughter of Laban his mo-
ther's brother, that Jacob
went near, and rolled the
stone from the well's mouth
and watered the flock of
Laban.

And Jacob kissed Rachel;
and lifted up his voice, and
wept And Jacob told Rachel
that he was her father's ne-
phew, and that he was Re-
bekah's son: and she ran and
told her father.

And when Laban heard
the tidings of Jacob his sis-
ter's son he ran to meet him
and embraced him and kiss-
ed him and brought him to

զնա

զնա՝ ի տուն իւր։

Եւ ասէ յնա զաբան յոսկե
րացս իմոց և ի մարմնոցս իմոց
ես դու։ և բնակեցաւ ընդ
նմա ամսօրեայ մի ժամանակ։

Եւ ասէ զաբան զյակօր
քեռ որդի իմ ես դու, ոչ
ծառայեսցես ինձ ճշիւ. յայտ-
արա ինձ. զինչ իցեն վարձք
քո։

Եւ լաբանայ էին երկու
դստերք. անուն երիցուն էր
լիա և անուն կրտսերոյն ռա-
քել։

Աչք լիայի՝ էին գիճա-
գոյնք, բայց ռաքէլ լաբի էր
տեսլեմք և գեղեցիկ երեսօք

Եւ սիրեաց յակօր զռա-
քել, և ասէ՝ ծառայեսցի քեզ
եօթն ամ վասն ռաքէլայ դու-
տեր քոյ կրտսերոյ։

Եւ ասէ յնա լաբան, լաւ
իցի քեզ տալ զնա՝ քան տալ
առն օտարի, եղիցի զոր ասա
ցերդ, բնակեաց դու ընդիս։

Եւ ծառայեաց յակօր վե-
րաքէլայ ամս եօթն, և էին
յաջս նորա իբրև ամուսնի սա-
կաւք, քանզի սիրէր զնա։

his house.

And Laban said unto him,
Surely thou art my bone, and
my flesh. and he abode with
him the space of a month.

And laban said unto Jacob,
Because thou art my nephew
shouldest thou therefore
serve me for nought. Tell me,
what shall thy wages be.

And Laban had two daugh-
ter, the name of the elder
was Leah, and the name of
the younger was Rachel.

Leah was tender-eyed;
but Rachel was beautiful
and well-favoured:

And Jacob loved Rachel;
and said, I will serve thee
seven years for Rachel thy
younger daughter.

And Laban said, It is bet-
ter that I give her to thee,
than that I should give her,
to another man; be it even
as thou hast said.

And Jacob served seven
years for Rachel, and they
seemed unto him but a few
days, for the love he had to
her.

Եւ

Եւ ասէ յակօբ յլբան՝
 տուր ինձ զկին իմ, քանզի
 լլեակ են աւուրք իմ:

Եւ ժողովեաց լբան
 զամենայն արս տեղոյն և
 արար հարսանիս:

Եւ եղև երեկոյ. առեալ
 լբանու, զլիպ դուստր իւր
 տարաւ առ յակօբ:

Եւ ետ լբան զզեղիպ
 զաղախին իւր նաժիշտ դըս-
 տեր իւրում լիպ:

Եւ ասէ յակօբ յլբան,
 զինչ գործեցեր զայս, ոչ
 վասն ուսքելի ծառայեցի
 քեզ, ընդէր խաբեցեր զիս:

Ասէ լբան. չեն օրերք
 յաշխարհի մերում տալ նախ
 կրտսերն քան զերէցն:

Արդ կատարեա եօթն ևս
 ամ լնորա, տայքեզ և զնա՝
 փոխանակ վաստակոյն, զոր
 վաստակեցեա ինձ զեօթն
 ամ ևս այլ:

Արար այնպէս յակօբ, և
 կատարեց եօթն ևս ամ լնոր,
 և ետ նմա լբան զուսքել
 դուստր իւր ի կնութեան:

Եւ ետ լբան ուսքելի

And Jacob said unto
 Laban, Give me my wife,
 for my days are fulfilled.

And Laban gathered to-
 gether all the men of the
 place, and made a feast.

And in the evening, he
 took Leah his daughter, &
 brought her to Jacob.

And Laban gave unto
 his daughter Leah, Zilpah
 his maid, for an handmaid.

And Jacob said to Laban
 What is this thou hast done
 unto me. Did not I serve with
 thee for Rachel wherefore
 then hast thou beguiled me.

And Laban said, It must
 not be so done in our coun-
 try, to give the younger
 before the first-born.

Fulfil her week, and I
 will give thee this also for
 the service which thou shalt
 serve with me yet seven
 other years.

And Jacob did so and ful-
 filled her week and he gave
 him Rachel his daughter to
 wife also.

And laban gave to Rachel
 դստեր

դստեր իւրում զբաղղայ զա. his daughter, Bilhah his
զախին իւր նաժիշտ: handmaid to be her maid.

Ծանոթ. ԳԼ 30. ԿԲ. 25 : 1745 Այս գլխի վերջին

Եւ եղև ի բրեւանցին զայս ամենայն, ասէ յահօբ զլաբան after these things, that Ja-
արձակեա զիս զի երթայց 'ի cob said unto Laban, send
տեղի իմ. և յերկիր իմ: me away, that I may go un-
to mine own place, and to
my country.

Եւ ասէ լաբան. յայտարար զվարձս քո յինէն՝ և տայ: And Laban said appoint
ասէ ցնա յահօբ, դու գիտես them. And Jacob said unto
որ չափ ինչ ծառայեցի քեզ, him, Thou knowest how I
և որ չափ խաչն եր քդաւ իս. have served thee and how
thy cattle was with me.

Սակաւիկ ինչ եր յառաջ For it was little which
քանզիս՝ և աճեաց 'ի բազմու- thou hadst before I came,
թի և արդ ես երբ առնիցեմ and it is increased unto a
ինձ տուն: multitude, and now when
shall I provide for mine
own house also.

Եւ ասէ ցնա յահօբ, ան And Jacob said I will
յից այսօր ամենայն խաչինքդ pass through all thy flock to-
առաջի քո և զգառո 'ի սինեանց day removing all the speck-
զամենայն ոչխար զխայտա- led and spotted cattle, and
խարիւ և զգորշ, և զամենայն all the brown cattle among
զօտարական զհամակ յօդեաց the sheep and the spotted
և նմ խայտախարիւն և պիտա & speckled among the goats
կըն յայժեց եղևի վարձք իմ. and of such shall be my hire.
Եւ

Եւ ասէ ցնա լաբան եղիցի
 Եւ բանի քում, և մեկնեցոյց
 ճանապարհ երկից ամուրց՝ Եւ
 մէջ իւր և յակօբայ, և յակօբ
 արածէր զխաշինսն լաբանու :

Եւ լիայ ծնեալ էր որդիս
 վեց, եղիսայ և բաղդայ արա
 խինք լիոյ և ռաբէլի իւրա-
 բանչիւր ծնեալ էին երկուս
 որդիս :

Եւ ռաբէլ յետ բազում
 ժամանակոյ ծնաւ որդի մի և
 կոչեաց զանուն նորա յօսէփ :

Եւ բազմացաւ յակօբայ՝
 յոյժ յոյժ նորա արջառք
 և ծառայք՝ սղախնայք ուղարկ
 և էջք :

Եւ լուաւ յակօբ զբանս
 որդւոցն լաբանու՝ զի ասէին,
 Թէ է առ յակօբ զամենայն
 ինչս հօր մերոյ, և ՚ի հօր
 մերոյ ընչից արար իւր զայն
 ամենայն փառս :

Եւ ետես յակօբ զերեսս
 լաբանու և ասա ոչ էին ընդ
 նմա իբրև յերեկն և յեռանդ :

Յղեաց յակօբ. և կոչեաց
 զռաբէլ և զլիայ՝ իդաշտ անդր

And Laban said, Be it
 according to thy word. And
 he set three days journey
 between himself & Jacob, &
 Jacob fed the flocks of laban

And Leah became a mo-
 ther & she had six sons. and
 Zilpah and Bilhah the hand-
 maids of Leah and of Rachel
 became mothers, and they
 had each of them two sons.

And Rachel had no child-
 ren but after a long time she
 had one son; and she called
 his name Joseph.

And Jacob increased ex-
 ceedingly & had much cat-
 tle & maid-servants & men-
 servants & camels, & asses.

And he heard the words
 of Labans sons saying, Ja-
 cob hath taken away all that
 was our father's and of that
 which was our father's hath
 he gotten all these riches.

And Jacob beheld the
 countenance of Laban that
 it was not toward him as
 before.

And Jacob sent and cal-
 led Rachel and Leah to the

ուր խաշինքն էին :

Եւ ասէ ցնտա, դուք ինք-
նին գիտէք, զի յամենայն զօ-
րութենէ, իմիկ ծառայեցի
Տօր ձերում :

Եւ Տայր ձեր ընդ Տարաւ
ընդիս. և փոխեաց զվարձս
իմ զտասն բծայդ. և ոչ ետ
իմա ամ առնել ինձ չար :

Պատն ինի ետուն ուրբէլ
և լիա՛ ասէն ցնա, մի թէ գոյ
ևս մեր այսուհետեւ բարժին՝
և ժառանգութի՛նս ան Տօր
մերոյ :

Ոչ աղաքէն իբրև զօտար
ստին Տամարեալեմք նմա. զի
վաճառեաց զմեզ և ոչ ետ
բարժին մեզ իբրև դուստրս
իւր. արդ արա զոր ինչ վկայէ
սիրտ քոյ :

Յարեաւ յախօք՝ և հառ
զկանացս իւր և զմանկունս
իւր. և էհան զնոսս յուղտս :

Եւ խաղայոյց զամինչս
իւր և զամստայուածս իւր՝
զոր արար իմիջագետս ասո-
րոց, երթալ առ իսահակ՝
Տայր իւր յերկիրն քանանա-
յոց :

Ազդ եղև լաբանու ասո-
րոց յաւուրն երբարդի. եթէ

field unto his flock.

And said unto them, Ye
know that with all my
power I have served your
father.

And your father hath de-
ceived me, and changed my
wages ten times, but God
suffered him not to hurt me.

And Rachel and Leah
answered, Is there yet any
portion or inheritance for us
in our fathers house.

Are we not counted of him
strangers, For he hath sold
us, and hath not given unto
us a portion as his daughters
Now therefore what soever
thy heart said unto thee do.

Then Jacob rose up and
set his sons and his wives
upon camels.

And he took his cattle,
and his goods which he had
gotten in Padanaram, to go
to Isaac his father in the land
of Canaan.

And it was told Laban
on the third day that Jacob

դնաց

աշխարհ յակօբ :

was fled.

Եւ առեալ զեղբարս իւր
ք իւր . պնտեցաւ զկնի նորա
Ճանապարհ զեօթն աւուր և
էհաս նմա իլէրինն գալայա-
դու :

And he took his brethren
with him and pursued after
Jacob seven days journey,
and they overtook him in
mount Gilead.

Եւ ասէ լաբան յյակօբ .
ընդէ՞ր արարեր զայդ ընդէր
գաղտագնաց եղեր յինէն, և
գողացար զիս . և վարեցեր
զդստերս իմ իբրև զգերեալս
արդ :

And Laban said to Ja-
cob, What hast thou done,
that thou hast stolen away
unawares and carried away
my daughters as captives
taken with the sword.

Եթէ ազդ արարեալ էր
ինձ : առաքէի զքեզ ուրա-
խութե . և արուեստակա-
նօք Թմբկաց և քնարաց . արդ
անմտութեամբ արարեր :

Wherefore didst thou not
tell me, that I might have
sent thee away with mirth,
and with songs, with tabret,
and with harp, thou hast
done foolishly in so doing.

Բարկացաւ յակօբ . և կա-
գէր ընդ զաբանու . և ասէ
յակօբ յղաբան, զինչ մնաս
իմ . կամ զինչ յանցանք են իմ
զի պնտեցար զհետ իմ :

And Jacob was wroth
and chode with Laban and
Jacob said, What is my tres-
pass, What is my sin that
thou hast so hotly pursued
after me.

Այս քսան ամ է՞ զի էի
ընդ քեզ . ոչխարք քո և այծք
ոչ ստերջեցան . և զխոյս մա-
քեաց քոյ ոչ կերի :

This twenty years have
I been with thee thy ewes &
thy she goats have not cast
their young and the rams of
thy flock have I not eaten.

Զգազանաբէկն ոչ բերի
քու քեզ, այլ ես յանձնէ տու

That which was torn of
beasts, I brought not unto
քեի

Ժէի, զգողօնի տուն չեան, և
գողայինս գիշերոյ:

thee; I bare the loss of it; of
my hand didst thou require
it whether stolen by day, or
stolen by night.

Զյերեկ այրեալ լինելի
ի տօթոյ, և զկայգ ի ցրտոյ,
հատեալ էր քուն յաչաց
ինոց:

In the day the drought
consumed me, and the frost
by night; and my sleep de-
parted from mine eyes.

Այս քսան ամ է ի տան
քում էի. զչորեքտասան ամ
փոխանակ դատերաց քոյ վա-
տակեցի, և զվեց ամ ի հաշինս
քո. և խաբեցեր զիս ի վարձս
տան բճացս:

Thus have I been twenty
years in thy house, I ser-
ved the fourteen years for
thy two daughters, and six
years for thy cattle; and thou
hast changed my wages ten
times.

Եթէ ոչ աստուծո՞ւ հօր
ինոց աստուծո՞ւ արահամու.
և երկիւղն իսահակայ էր
լնդիս, այժմ թերեւս ո՞նայն
իսկ արձակէիր զիս, այլ զտա-
ռապանս իմ. և զվատաւիս
ձեռաց ինոց ետես աստուծո՞ւ
և յանդիմանեաց զքեզ երեկ:

Except the God of my
father, the God of Abraham;
and the fear of Isaac had
been with me, surely thou
hadst sent me away now
empty. God hath seen mine
affliction, and the labour of
my hands, and Rebuked thy
designs.

Եւ ասէ զաբան յյակօբ.
Եկ արդ ուխտ դիպուք ես և
դու, և երկիցի ի վկայութիւնս
լնդիս և լնդ. քեզ:

And Laban said unto Ja-
cob, Come now, let us make
a Covenant, I and thou; and
let it be for a witness be-
tween us.

Եւ առեալ յակօբայլէմ
քանդանեաց արձան:

And Jacob took a stone,
and set it up for a pillar.

Եւ

Եւ ասէ յակօբ յեղբարն
իւր կուտեցէք քարինս. և
կուտեցին քարինս. և արա-
րին բլուր, և կերին, անդ ՚ի
վերայ բլրոյն:

Եւ ասէ զաբան տեսցէ
աստուած ընդիս և ընդ քեզ.
յորժամ մեկնիմք ընկեր յըն-
կերէ:

Եւ ասէ զաբան յյակօբ.
ահա բլուրս այս՝ եղիցի վկայ
զի ոչ ես անցից ըստ կարկառս
և մի դու անցանիցես ըստ
բլուրս՝ այս չարութեամբ.
երգուաւ յակօբ յերկիւղ հօր
իւրոյ իսահակայ:

Եւ եղէն յակօբ զենիս ՚ի
բերին, և կոչեաց զեղբարս
իւր ուտել զհաց, կերին և
ազան գիշերն զամենայն ՚ի
բերին անդ:

Եւ յարուցեալ զաբան ՚ի
վաղիւ անդր համբուրեաց
զորդիս իւր, և դստերս իւր
և օրհնեաց զնոսա, և գնաց՝
դարձ արարեալ զաբանայ ՚ի
տեղի իւր:

And Jacob said unto his
people, Gather stones; and
they took stones, and made
an heap; and they did eat
there upon the heap.

And Laban said, Jehovah
watch between me and thee,
when we are absent one
from another.

And Laban said to Ja-
cob, This heap be witness,
that I will not pass over
this heap to thee, and that
thou shalt not pass over this
heap unto me, for harm. And
Jacob swore by the fear of
his father Isaac.

Then Jacob offered sac-
rifice upon the mount, and
called his brethren to eat
bread: and they tarried all
night in the mount.

And early in the morning
Laban rose up, and kissed
his sons and his daughters,
and blessed them: and La-
ban departed and returned
unto his place.

ՏֵՆԻՆԻՅ՝ ԳԼ 32. ԿԻՐ 3: 1739 ԱՅՈՒՅԻՆ ԿԱՆՈՆ ԲԵՆԻԱՄԻՆ

Եւ առաքեալս յակօբ հրեշտակներ առաջ քան զինքն՝ առեալ եղբայր իւր յերկիրն ի սէիր՝ յաշխարհն եդօմայ:

Պատուէր ետ նոցա՝ և ասէ, այսպէս ասա զի քեզ իմում եսաւայ. Թէ այսպէս ասէ ծառայ քո յակօբ ընդ զաբանայ կեցի՝ և յամեցայ մինչև յայժմ:

Եւ եղեն իմ արջառ՝ և ոչխար. և եղբ, ծառայք և աղակներ. և առաքեցի պատմել տեսուն իմում եսաւայ՝ զի գտցէ ծառայ քո շնորհս առաջի քո:

Եւ դարձեալ հրեշտակացն առ յակօբ ասեն, չոգաք առ եսաւ եղբայր քո, և գայ ընդ առաջի քո չորեք հարիւր այր ընդ նմա:

Զասի հարաւ յակօբ. և ննջեալ անդ զայն գիշեր: Եւ էառ՝ յորոց ամէրն ձեռամբ իւրով. և առաքեալ պատուաբաւ եսաւայ եղբօր իւրում:

Այծս երկերիւր, քաղս քսան, մաքիս երկերիւր. խոյս քսան

AND Jacob sent messengers before him to Esau his brother unto the land of Seir, the country of Edom. And he commanded them saying, Thus shall ye speak unto my lord, Esau; Thy servant Jacob saith, I have sojourned with Laban, and stayed there until now.

And I have oxen, and asses, flocks, and menservants, and women servants, and I have sent to tell my lord that I may find grace in thy sight.

And the messengers returned to Jacob, saying, We came to thy brother Esau, and lo he cometh to meet thee; and four hundred men with him.

Then Jacob was greatly afraid, & he lodged there that night. And Jacob took of that which came to his hand, a present for Esau his brother.

Two hundred she-goats & twenty he-goats, two hun-

քսան՝ ուղտս ծնելս կողո ամ- dred ewes and twenty rams.
բլբ Տանդերձ երեսուն և Thirty milch camels with
կոխ քառասուն ցուլս տասն their colts, forty kine and
էջս քսան և մտրուկս տասն, ten bulls, twenty she-asses
and ten foals.

Եւ ետ'իձեռս ծառայից And he delivered them
իւրոց. հօտս՝ հօտս՝ առան- into the hand of his servants,
ձինն. և ասէ յծառայսն իւր. every drove by themselves,
երթայք դուք յառաջ քան- and said unto his servants,
զիս. և բացագոյնս 'ի միմեանց Pass over before me, and
տանիցիք հօտս 'ի հօտից, put a space between drove
and drove.

Պատուիրեաց անաջնոյն And he commanded the
և ասէ, Եթէ պատահիցէ foremost saying, When Esau
քեզ եսաւ եղբայր իմ՝ և հար my brother meeteth thee and
ցանկիցէ՝ Թէ ոյր ես՝ և յո՞ asketh thee, saying, Whoso
երթաս, և ոյր է այդ՝ որ ա- art thou, And whither goest
ռաջիդ քո երթայ: thou, And whose are these
before thee.

Եւ ասացես, Թէ ծառայի Then thou shalt say they
քոյ յակօբայ պատարագք են, be thy servant Jacob's: it is
զոր առաքեաց տեսուն իւրում a present sent unto my lord
եսաւայ և ինքն զինի մեր դայ: Esau, and behold also he is
behind us.

Պատուիրեաց անաջնոյն. And so commanded he
և երկրորդին. և երրորդին. the second and the third and
և ամենեցուն որք երթային all that followed the droves,
զհետ խաշանցն. ասէր՝ լստ saying, On this manner shall
բանիս այսմիկ խօսեսցիք Էս- ye speak unto Esau when ye
տաւայ. յորժամ գտնիցէք զիս find him.

Եւ յարուցեալ 'ի նմին գի- And he rose up that
շեր

չերի հառ զերկուս կանայսն night, and took his two
և զերկուս աղաւնայսն. և լը- wives, and his two women
մեռասանս որդիսն իւր. և հանց servants, & his eleven sons;
լնդ հունն յորեկայ: and passed over the ford
Jabbok.

Չաչս իւր'ի վեր հարձ And Jacob lifted up his
յակօք և ետես. և ահա ե- eyes, and looked, and be-
սան եղբայր իւր գայր, և ընդ- hold, Esau came, and with
նմա արք չորեքարիւր: և him four hundred men. And
բաշխեաց յակօք զմանկունսն he divided the children unto
'ի լիայ' և յուսքէլ և յեր- Leah, and unto Rachel, and
կուս աղաւնայսն: unto the two hand-maids.

Եւ արար զերկուս ա- And he put the hand-
ղանայսն և զորդիս նոցա maids and their children
սուաջի. և զլիայ և զորդիս foremost, and Leah and her
նորա զկնի, և զուսքէլ և children after, and Rachel
զյօսէփ հուսկյետոյ: and Joseph hindermost.

Եւ ինքն հանց յառաջ քան And he passed over be-
զնոսա՝ և երկիր հպագ եօթն fore them, and bowed him-
անգամ ի վերայ երկրի մինչև self to the ground seven time,
մերձանալառ եղբայրն իւր: nutil he came near to his
brother.

Եւ ընթացաւ եսաւ ընդ And Esau ran to meet
սուաջնը, գիրկս հարկ և սն- him, and embraced him and
կաւ ի վր զարնոցիսն՝ և համ fell on his neck, and kissed
բուրեց զնա. և լացին երկոքին him, and they wept.

Եւ հայեցեալ ի վերե- And he lifted up his eyes;
տես զկանայսն և զմանկունս, and saw the women and the
և ասէ՝ դոքա զինչ են քո. և children, and said, Who are
նա ասէ՝ մանկունք իմ են, those with thee. And he said
որովք որդիսնսնսսսսսսսս The children which God
ծառայի

ծառայի քում:

hath given thy servant.

Եւ մատենան աղախնայքն
և որդիք նոցա և երկիր պա-
գին նմա:

Then the hand-maidens
came near, they and their
children, and they bowed
themselves.

Եւ մատենաւ լիա և որդիք
իւր՝ և երկիր պագին նմա,
յետոյ մատենաւ յօսէփ և ռա-
քել և երկիր պագին նմա:

And Leah also with her
children came near & bowed
themselves. and after came
Joseph near and Rachel, and
they bowed themselves.

Ասէ եսաւ զինչէր այն
առեւանցն չու, որ ինձ դիպե-
ցաւ: և նա ասէ. զի գտցէ
չնորհա ծառայ քո առաջի
քո:

And Esau said, What
meanest thou by all these
droves which I met, And he
said, These are to find grace
in the sight of my lord.

Եւ ասէ եսաւ. կայ և
իմ՝ շատ եղբայր՝ քեզ լիցի
բոյր:

And Esau said, I have
enough, my brother, keep
that thou hast unto thyself.

Եւ ասէ յակօբ. մի այդ-
պէս եթէ գտի չնորհա առա-
ջի քո՝ ընկալ զընծայսն իմոյ,
և բռնադատեց զնա և հառ-

And Jacob said, Nay, I
pray thee, take my blessing
that is brought to thee, and
he urged him, and he took it

Եւ երևեցաւ աստուծո-
յակօբայ յորժամ եկն իմի-
ջագետաց ասորուոց և օրհնեց
զնա աստուծո:

And God appeared unto
Jacob again, when he came
out of Padanaram, and bless-
ed him.

Եւ ասէ ցնա աստուծո,
անունդ քո յակօբ. ոչ ևս կո-
չեացի յակօբ. այլ իսրայէլ
եղիցի անուն քո:

And God said unto him,
Thy name is Jacob. thy
name shall not be called any
more Jacob, but Israel shall
be thy name.

Եւ

Եւ ասէ յնա աստուած՝
Ես եմ աստուած քո ամենա-
կալ: աճեալիւ և բազմա-
ջիւ, ազգք և ժողովք ազգաց
եղիցին ի քէն, և թագաւորք
յերանայ քոյ ելցեն:

Եւ զերկիրդ, զոր ետու
աբրահամու և իսահակայ քեզ
տայ զդա: քեզ եղիցի և զա-
ւակի քում յետքո տայ:

Եւ իբրև չուէցան և ե-
ղև իբրև մերձեցաւ մտա-
սեւերկիրն յեփրայ, հի-
ւանդայաւ ռաբէլ մերձ ի
մահ:

Եւ յառաջ քանզ մե-
ռանիւն ռաբէլայ ծնաւ այլևս
որդի մի, և կոչեայ զանուն
նորա բենիամին:

Մեռաւ ռաբէլ և թա-
ղեցաւ ի ճանապարհին եփ-
րայ, այնէ բեթղէեմ:

Եւ կանգնեայ յախօբ ար-
ձան ի մերայ շիրմի նոր, այն-
է արձան շիրմի ռաբէլայ
մինչև ցայտօր ժամանակի:

Եւ եկն յախօբ առ իսա-
հակ հայր իւր ի մամբրէ,
ի քաղաք դաշտին այնէ քէբ-
րօն ուր պանդխտեցան ար-

And God said unto him,
I am God Almighty, be
fruitful and multiply a nation
and a company of nations
shall be of thee, & kings shall
come of thy descendants.

And the land which I
gave Abraham and Isaac, to
thee I will give it, and to
thy posterity after thee.

And they journeyed, and
there was but a little way
to come to Ephrath, and
Rachel was sick, even near
unto death.

And before her death
she had yet another son; and
she called his name Benja-
min.

And Rachel died, and
was buried in the way to
Ephrath, which was Bethle-
hem.

And Jacob set a pillar
upon her grave, that is the
pillar of Rachel's grave un-
to this day.

And Jacob came unto
Isaac his father unto Ma-
mre, unto the city of Arbah
which is Hebron where Ab-
raham

րահամ և Իսահակ :

Եւ եղեն ամենայն առաք
Իսահակայ՝ ամբ ֆարիւր և
ութումն :

Եւ պահատեալ Իսահա-
կայ մեռաւ, և յաւելաւ յաղ-
իւր, ծերայեալ և լի անուրբք
և թաղեցին զնա ետաւ և յա-
հօբ որդիք իւր :

raham and Isaac sojourned.

And the days of Isaac
were an hundred and four-
score years.

And Isaac gave up the
ghost & died & was gather-
ed unto his people being old
and full of days, and his sons
Esau and Jacob buried him.

Ծանոթ. 4Լ 37. 4Ժ. 1: 1729 Ածոյց Իսահակայ Իսահակայ

Ճ Եւ բնակէր յահօբ յերկ-
րի՝ ուր պանդխտեցաւ
Տայր նորա՝ յերկրին քանա-
նացնոյ :

Եւ այս են ծնունդք յա-
հօբայ. և յահօբայ էր որդիս
ստան թողել զերկուս որդիս
յօսէփ և բենիամին, զոր
ուաքէլ սիրելի կ'ընէր նմեն
էր (այսոքիկ են երկոստան
Տայրապետքն.)

Բայց իսրայէլ սիրէր ըզ-
յօսէփ առաւել քան զամ
որդիսն իւր, և արար նմա
պատմունքսն ծաղկեայ :

Իբրև տեսին եղբարք
նր թէ սիրէ զնա Տայրն քան
զամենայն որդիս իւր, ատեցին
զնա, և ոչ կարէին խօսիլ ինչ

AND Jacob dwelt in the
land wherein his father was
a stranger, in the land of
Canaan.

These are the generati-
ons of Jacob. Jacob had ten
other sons, beside the two
sons of his beloved wife
Rachel, Joseph and Benja-
min. (These are they which
are the twelve patriarchs).

Now Israel loved Joseph
more than all his children;
and he made him a coat of
many colours.

And when his brethren saw
that their father loved him
more than all his brethren,
they hated him, & could not

ընդ

ընդ նմա խաղաղութեամբ:

speak peaceably unto him.

Եւ յօսէփ եօթն և տասն ամեայ էր ետես երազ, և պատմեայ եղբարց իւրոց և ասէր յնոսա՝ Լուարուք զերազն զոր տեսի:

And Joseph was seventeen years old; & he dreamed a dream, and told his brethren: and he said unto them; Hear, I pray you, this dream which I have dreamed.

Թուէր թէ զորայ կապէաք ՚ի դաշտի միում, կանգնեցաւ որայն իմ, եկայ ուղլորդ, և դարձան որայքն ձեր և պագին երկիր իմոյ որայոյն:

We were binding sheaves in the field, and lo, my sheaf arose and stood up-right. & your sheaves stood round about, & make obeisance to my sheaf.

Ասէն յնա եղբարքն իւր մի թէ Թագաւորեալով Թագաւորեսցես ՚ի վր մեր. յաւելին և ասեւ զնա վասն երազոցն նորա, և վասն բանիցն նորա:

And his brethren said to him, Shalt thou indeed have dominion over us. And they hated him yet the more for his dreams, & for his words.

Եւ ետես միւս և երազ, և պատմեայ հօր իւրում և եղբարց իւրոց, և ասէ ահա տեսանէի թէ արեգակն և լուսին և մետառան աստեղք երկիր պագանէին ինձ:

And he dreamed yet another dream, and told his brethren, and said, I have dreamed a dream more: and behold, the sun and the moon and the eleven stars made obeisance to me.

Ասէ յօսէփ զհայր և զեղբայրսն իւր: և աստեայ նմա հայրն իւր, և ասէ զինչէ երազն զոր տեսեր, արդ գալով գայեմք ես և մայրքո՛ւ և եղբարք քո և երկիրպագա

And he told it to his father, and to his brethren: and his father rebuked him, and said unto him, What is this dream that thou hast dreamed. Shall I and thy

նիյեմք

նիցեմբ քեզ :

Եւ նախանձեցան ընդ նմա եղբարքն իւր, բայց Տայրն պահէր զբանսն :

Եւ գնացին եղբարքնորա տրածեւ զխաշինսն Տօրն իւրեանց ՚ի սիււքեմ :

Եւ ասէ իսրայէլց յօսէփ, ոչ աւանդիկ եղբայրք քո արածեն զխաշինսն ՚ի սիււքեմ եկ առաքեցից զքեզ առ նոսա :

Եւ եգիւտ զնա այր մի մոլորեալ ՚ի դաշտին ետարցցնա այրն և ասէ, զինչ խնդրես :

Եւ նա ասէ զեղբարս իմ խնդրեմ, պատմեա ինձ ուր առածիցեն խաշինքն իւրեանց :

Եւ ասէ ցնա այրն բարձին աստի, և լուայ զի ասէին երթիցուք ՚ի դօթայիմ և գնաց յօսէփ զհետ եղբարցն իւրոց, և եգիւտ զնոսա ՚ի դօթայիմ :

Եւ յորժամ տեսին զնա եղբարքն յառաջագոյն ՚ի հեռաստանէ մինչ և մօտ եկել

mother and thy brethren come to bow down ourselves to thee to the earth.

And his brethren envied him but his father observed the saying.

And his brethren went to feed their father's flock in Shechem.

And Israel said unto Joseph, Do not thy brethren feed the flock in Shechem, Come, and I will send thee unto them.

And a certain man found him, & behold he was wandering in the field: and the man asked him, saying What seekest thou.

And he said I seek my brethren, tell me, I pray thee, where they feed their flocks.

And the man said They are departed hence; for I heard them say, Let us go to Dothan, And Joseph went after his brethren, and found them in Dothan.

And when they saw him afar off even before he came near unto them they conspir-

էր առ նոսա՝ զխորուրդ վատ ed'against him to slay him.

ի մէջ առին սպանանել զաւ

Եւ ասեն իւրաքանչիւր And they said one to another, Behold, the dreamer cometh.

Եկայք սպանուիք զնա. և Come now therefore & let us slay him, and we will say, Some evil beast hath devoured him: & we shall see what will become of his dreams.

Եւ ասէ ցնոսա՝ ուրբէն And Reuben, the eldest, said unto them, shed no blood but cast him unto this pit that is in the wilderness.

Եւ եղև իբրև եկն յօսէփ առ եղբարն իւր. մերկային զպարմու ճանն նորա ծաղկեայ ի նմանէ: And when Joseph was come unto his brethren, they stripped him of his coat of many colours that was on him.

Եւ առին ընկեցին զնա՝ ի գութն, և գութն ունայն էր. և ջուր ոչ գոյր ի նմա: And they took him and cast him into a pit, and the pit was empty there was no water in it.

Եւ նստան ուտել զհացն. զաչս ի վեր համբարձեալ տեսին. և ահա ճանապարհորդք իմայեղայեք գային ի գալաադէ. և ուղտք նոյալ ի էին խնկօք, ստաշխամբք. և ռեանիւ, և երթային ի ջուրանել յեգիպտոս: And they sat down to eat bread, and they lifted up their eyes, and behold, a company of Ishmaelites came from Gilead with their camels bearing spicery and balm and myrrh going to carry it down to Egypt.

Եւ

Եւ ասէ յուրայցեղբարսն
իւր, զինչ օգուտ է եթէ
սպանանիցեմք զեղբայրն մեր :

Եկայք վաճառեացուք զնա
իսմայելացւոյն, և ձեռք մեր
մի շարխսեացին Ի նմա, զի
եղբայր և մարմին մեր է, և
լուան նմա եղբարքն իւր :

Եւ ձգեցին Տանին զյո-
սէի Ի գբոյ անտի. և վա-
ճառեցին զյոսէի իսմայելա-
ցւոյն քսան դահեկանի, և
Ի ջուցին զյոսէի յեգիպտոս :

Պարձաւ ուրբէն ի գո-
բըն. և ոչ եգիտ զյոսէի ի
գբի անդ, պատահաց զՏան
դերձս իւր :

Եւ դարձաւ առ եղբարսն
իւր՝ և ասէ. պատանեակն չէ
անդ, և ես արդ յի երթայց :

Եւ առեալ զպատմութեանն
յոսէիայ, զենին դուռ այ-
ծեաց. և թաթառեցին զպատ-
մութեանն յարեանն :

Եւ առաքեցին զպատմու-
թեանն ծաղկեայ տանիլ առ
Տայրն իւրեանց՝ և ասեն. զայդ
գտաք, ծանիր եթէ որդւոյ

And Judah, one of the
sons of Jacob, said unto his
brethren, What profit is it
if we slay our brother.

Come, and let us sell
him to the Ishmaelites, and
let not our hands be upon
him, for he is our brother,
and our flesh, and his bre-
thren were content.

Then they drew and lift-
ed up Joseph out of the pit,
and sold Joseph to the Ish-
maelites for twenty pieces
of silver, and they brought
Joseph into Egypt.

And afterwards Reuben
came unto the pit, and
behold Joseph was not in the
pit, and he rent his clothes.

And he returned unto his
brethren and said, The child
is not, & I whither shall I go.

And they took Joseph's
coat, and killed a kid of
the goats, and dipped the
coat in the blood.

And they sent the coat
of many colours, and it was
brought to their father, and
they who brought it said

քոյ իցէ պատմութեանդ, և
եթէ ոչ:

This have we found: know
now whether it be thy sons
coat or no.

Եւ ծանեաւ զնա յակոբ և
ասէ. պատմութեանս որդւոյ
իմոյ է, գազան չար եկեր զնա.
գազան յախշտակեաց ցո-
սէի:

And Jacob knew it, and
said It is my sons coat, an
evil beast hath devoured him
Joseph is without doubt
torn in pieces.

Եւ պատռեաց յակոբ
զհանդերձս իւր, և քուրճ
զգեցաւ ի վերայ միջոյ իւրոյ,
և սուգ ունէր ի վերայ որդ-
ւոյն իւր անորս բազումս:

And Jacob rent his clothes
and put Sackcloth upon his
loins, and mourned for his
son many days.

Եւ ժողովեցան ամենայն
ուստերքնորս և դստերք, և
եկին մօտ ծառել զնա. և ոչ
կամէր մօտ ծառիլ. ասէ զն
իջից ես սովին ագով առ որ-
դի իմ ի դժոխս և ելայ զնա
հայրն իւր:

And his sons and his
daughters rose up to com-
fort him, but he refused to be
comforted, and he said, I
will go down into the grave
unto my son, mourning, thus
his father wept for him.

Իսկ իսմայէլացիքն վաճա-
ւեցին զյօսէփ յեգիպտոս
պետտիրեայ Կեղբինւոյ դահ-
ճապետի փարաւճնի:

And the Ishmaelites sold
him into Egypt unto Poti-
phar an officer of Pharaoh's,
and captain of the guard.

Մատթ. Գլ 39. Կհ. 2: 1729 Ա Տէր յառաջ ասէ Քրիստոս:

Եւ էր տէր ընդ յօսէ-
փայ և էր յաջողակ, և ե-
ղև ի տան տեւուն իւրոյ
յեգիպտոս:

AND Jehovah was with
Joseph, & he was a prospe-
rous man and he was in the
house of his master the Eryp-
tian.

Իբրև

Իբրեւ գիտաց տէրն նո-
րա՝ թէ տէր ընդ նմա է, և
զամենայն ինչ աւանդէր տէր
յաջողէր ի ձեռս նորա:

Եւ եգիպտացի չնորհա
տաւաջի տն իւրոյ, և կայոյց
զնա ի վերայ տան իւրոյ:

Եւ եթող զամենայն որ
ինչ իւր էր ի ձեռս յստեփայ
և ոչ գիտէր որ ինչ կայր.
բայց միայն զհացն, զոր ու
տէր, և էր յստեփ ազնիւ ե-
րեսօք և գեղեցիկ տեսլեմք:

Այլ կինն պետափրէի
խորհեաց չարիք ի վերայ յո-
ստեփայ և կամէր զի այր իւր
ատեսցէ զյոստեփ:

Եւ առ ցայր իւր բանս
զայս՝ եմուտ առիս ծառայն
եբրայեցի զոր անէր մեզ խաղ
աւանել զիս: և եղև իբրև
լուաւ տրն նորա զբանս կնոջն
իւրոյ, բարկացաւ սրտմտու-
թեամբ:

Եւ է առ տէրն յոստեփայ
հարկ զնա իբանս ի տեղին
ուր կալանաւորքն արքունի
կապեալք կայն և յոստեփ
մնաց անդ ի բանտին:

And his master saw that
God was with him, and that
all that he did prospered in
his hand.

And Joseph found grace in
his masters sight, & he made
him overseer over his house.

And he left all that he
had in Joseph's hand and he
knew not aught he had save
the bread which he did eat.
And Joseph was a goodly
person, and well favoured.

But the wife of Potiphar
contrived evil things against
Joseph, and sought to make
her husband hate him.

And she spake unto her
husband these words, The
Hebrew servant which thou
hast brought unto us, came
in unto me to mock me, and
when his master heard the
words of his wife his wrath
was kindled.

And Josephs master took
him, & put him into the dun-
geon, a place where the
king's prisoners were bound
and he was there in the dun-
geon.

BUT

Պատմություն. Գլ. 39. ԿՏԻ. 21: 1720 Ամս. յուրաքանչյուր Բրեւարար

Արդ էր տէր ընդ յօսէփայ և էարի զնովաւ ողորմութիւն և ետ նմա շնորհս առաջի բանդապետին:

Եւ ետ բանդապետն ըզբանտն ի ձեռնս յօսէփայ. և զամենայն կապանաւորս որք էին ի բանտի անդ, և զամենայն զոր ինչ գործէին անդ, նա էր որ գործէր:

Եւ ոչ ինչ գիտէր բանտապետն զբանտին վասն նր զոր ինչ ի ձեռնս յօսէփայ էր, բանդի տր էր ընդ նմա, և զոր ինչ գործէր նա. տր յաջողէր ի ձեռնս նորա:

Եւ եղև յետ բանիցս այսոցիկ յանցեաւ տակառապետ արքային եգիպտացոյ. և մատակարար տեսաւ նոցա արքային եգիպտացոյ:

Եւ եդ զնոսա ի բանտի առ դահճապետին. յայնմ բանտի ի տեղւոյ ուր յօսէփայ կայր:

Եւ յանձն արար զնոսա դահճապետն յօսէփայ. և կայր նոցա ի սպասու, և էին անդ ինչ անդ:

BUT Jehovah was with Joseph, & showed him mercy & gave him favour in the sight of the keeper of the prison.

And the keeper of the prison committed to Joseph's hand all the prisoners that were in the prison; and whatsoever they did there, he was the doer of it.

The keeper of the prison looked not to any thing that was under his hand; because Jehovah was with Joseph & that which he did Jehovah made it to prosper.

And it came to pass that the butler of the king of Egypt, and his baker, had offended their lord the king of Egypt.

And he put them in ward in the house of the Captain of the guard, into the prison where Joseph was bound.

And the keeper of the prison charged Joseph with them: and they continued a season in ward.

Եւ

Եւ տեսին երազ երկու-
քին. զիւրաքանչիւր երազ ի
միում գիշերի. և եմուտ առ
նոյ յօսէփ ընդառաւօտն, և
եսես զնս՝ զի էին խռովելք.

Ե Տարց ցնոսա և ասէ.
Ընդէր տրտում են երեսք
ձեր այսօր:

Եւ նոքա ասեն ցնա. երազ
տեսաք, և այն տրտեցոյց
մեզ որպէս տեսանեսդ. և
յօսէփ ասէ ցնոսա պատմե-
ցէք ինձ:

Եւ պատմեաց տակաւա-
պետն զերազ իւր յօսէփայ
և ասէ. Թուէր ինձ ի տես-
լեան իմում որթ մի առաջի
իմ: և յորթն երեք ուռք
կանաչք յոյժ. և ունէր երիս
ողկոյզս. հասեալ ողկոյզս
խաղողոյ:

Եւ բաժակն փարաւօնի
ի ձեռն իմում, առնուի
զխաղողն. և ճմլէի ի բաժակն
փարաւօնի և տայի զբաժակն
ի ձեռս փարաւօնի:

Եւ ասէ ցնա յօսէփ. այսէ
մեկնութիւն նորա, երեք
ուռքն երեք աւուրքեն:

And they dreamed a
dream, each man his dream
in one night; & Joseph came
in unto them in the morning
and behold they were sad.

And he asked them, say-
ing, Wherefore look ye so
sadly today.

And they said, We have
dreamed a dream, & it hath
made us sad as thou seest us,
and Joseph said unto them,
Tell me it, I pray you.

And the chief butler told
his dream to Joseph, & said,
In my dream, behold, a vine
was before me, & in the vine
were three branches, and
it was as though it budded
and the blossoms shot forth;
and the clusters brought
forth ripe grapes.

And Pharaoh's cup was
in my hand, and I took the
grapes and pressed them
into Pharaoh's cup, and gave
the cup into pharaoh's hand.

And Joseph said unto him
This is the interpretation
of thy dream: The three
branches are three days.

Ա.Մ.

Այլ ևս երեք աւուրք. և Yet within three days
 յիշեսցէ փարաւօն զիշխանու- shall be Pharaoh think upon
 թինքդ, և անդէն ՚ի նմին տա- thee and restore thee unto
 կառապետութեանն քում կա- thy place, and thou shalt
 ցուցէ՝ և տայես զբաժակն deliver Pharaoh's cup into
 փարաւօնի ՚ի ձեռս նորա ըստ his hand after the same man-
 առաջնոյքոյ որպէս և էիրն: ner as before time.

Այլ զիս յիշեսցիր յոր- But remember me when
 ժամ բարի լինիցի քեզ. և it shall be well with thee
 արասցես ինձ ողորմութիւն. և and show kindness, I pray
 յիշեսցես զիս առաջի փարա thee, unto me, & make men-
 շօնի. և հանցես զիս բանտ: tion of me unto Pharaoh, and
 աստի յայտնանէ: bring me out of this house.

Զի գողանալով գողացան For indeed I was stolen
 զիս յերկրէն երբայեցուոյ. և away out of the land of the
 աստ ոչինչ արարի, և արկին Hebrew's; and here also
 զիս ՚ի տուն գբոյս պարիկ: have I done nothing that
 they should put me into this
 dungeon.

Իբրև ետես մատակարարն When the chief baker
 թէ ուղիղ մեկնեայ. ասէ saw that the interpretation
 յ'յօսէփ. և ես տեսանէի յե- was good, he said unto Jo-
 րազի՝ թուէր ինձ, թէ երկու seph I also was in my dream
 խանս նաշոյ ունեի ՚ի գլուխ & behold, I had three white
 իմ: baskets on my head.

Եւ ՚ի վերնում խանին յամէ And in the uppermost bas-
 զոր ուտէր արբայ փարաւօն ket there was of all manner
 գործ մատակարարոց. և թու- of baked meats for Pharaoh
 չուք ուտէին զնա ՚ի խանի & the birds did eat them out
 անտի որ էր ՚ի վր գլխոյ իմոյ: of the basket upon my head.

Պատասխանի ետ յօսէփ: And Joseph answered,

և

և ասէ ցնա, այսէ մեկնու-
թիւն նորա. երեք խանքն,
երեք անուրբ են:

Յետ երից անուրց փարա-
ւոն յիշեացէ քեզ. և կախեա-
լի զքեզ զփայտէ. և կերե-
լեն թռչունք երկնից զմար-
մինս քո ի քէն:

Եւ եղև յաւուրն երրորդի
օր ծննդոց եր փարաւոնի. և
աւանդի ուրախութիւն ամե-
նայն ծառայից իւրոց և յիշեաց
զիշխանութի տակաւնայեան.
և զիշխանութի մատակարա-
րին իմէջ ծառայից իւրոց:

Եւ կացոյց զտակաւա-
պետն անդէն յիշխանութեան
իւրում. և ետ զբաժակն ի
ձեռն փարաւոնի:

Եւ զմատակարարն կախեց
զփայտէ. որպէս և մեկնեացն
յօսէի:

Եւ ոչ յիշեաց տակաւա-
պետն զյօսէի այլ մոռացաւ
զնա:

This is the interpretation
of thy dream, The three
baskets are three days.

Yet within three days
shall pharaoh think upon thee
and shall hang thee on a tree
and the birds shall eat thy
flesh from off thee.

And it came to pass the
third day, which was Phara-
oh's birth-day, that he made
a feast unto all his servants,
and he recollected the chief
butler, and the chief baker
among his servants.

And he restored the chief
butler unto his butlership a-
gain: and he gave the cup
into Pharaoh's hand:

But he hanged the chief
baker as Joseph had inter-
preted to them.

Yet did not the chief but-
ler remember Joseph, but
forgot him.

Ծննդոց. 41. 41. 48. 1: 1715 Այս քառուսուրդ տարեւ Քրիստոս

Եւ եղև յետ երկուց ամաց՝
ետես փարաւոն երազ, թուէր
թէ կայի առ եզր նիլ գետոյ:

AND it came to pass at the
end of two full years that
Pharaoh dreamed that he
was standing by the river
Nile.

Եւ

Եւ ահա որպէս թէ ՚ի գետոյ անտի ելանէին եօթն երինջք գեղեցիկք տեսլեամբ. և ընտիրք մարմնով. և արածէին ՚ի խաղի անդ։

And behold, there came up out of the river seven well-favoured kine, and fat-fleshed, and they fed in the meadow.

Եւ այլ ևս եօթն երինջք ելանէին յետ նոցա ՚ի գետոյ անտի. զաղիրք տեսլեամբք. և վտիտք մարմնովք՝ և արածէին առ այլ երնջովքն։

And seven other kine came up after them out of the river, ill-favoured, and lean-fleshed, and stood by the other kine.

Եւ ուտէին եօթն երինջքն զաղիրք տեսլեամբ և վտիտք մարմնովք. զեօթն երինջն զգեղեցիկս տեսլեմբ և զլն տիրս. զարթեաւ փարաւօն։

And the ill-favoured and lean-fleshed kine, did eat up the seven well-favoured and fat-kine. so Pharaoh awoke.

Եւ անդրէն ՚իբուն եմուտ և ետես երազ երկրորդ. և ահա եօթն հասկք ելանէին ՚ի միում միջի՝ լնտիրք և գեղեցիկք։

And he slept and dreamed the second time; and behold, seven ears of corn came up upon one stalk rank and good.

Եւ ահա եօթն այլ հասկք ոսկրք և խորշակահարք ելանէին յետ նոցա։

And seven thin ears, and blasted with the east wind sprung up after them.

Եւ կլանէին ոսկրքն ըզեօթն հասկն՝ զլնտիրս և զառորս։ զարթեւ փարաւօն. և եր երազ.

And the seven thin ears devoured the seven rank and full ears; and Pharaoh awoke and behold, it was a dream.

Եւ եղև առաւօտ՝ և խռովեցաւ անձն նորա. և առաքեաց կոչեաց զամենայն երազահասնն եգիպտոսի. և

And in the morning his spirit was troubled; and he sent and called for all the magicians of Egypt, and all

զամե

զամենայն իմանառնա նորա, և պատմեաց փարաւօն զերազն իւր, և ոչ ոք էր՝ որ մեկնէր զերազն փարաւօնի։

Եւ խօսեցաւ տակառա պետն առաջի փարաւօնի՝ և ասէ. զյանցանս իմ յիշեցուցանեմ այսօր։

Բարկացաւ փարաւօն ծառայից իւրոց. և եղ զմեզ ՚ի բանտի ի տան դահճապետին. զիս և զմատակարարն։

Եւ տեսաք երկոքինս երբ ՚ի միում գիշերի՝ ես և նա։

Եւ էր անդ ընդ մեզ պատանի մի մանուկ երբայցի ծառայ դահճապետին. և պատմեցաք նմա. և մեկնեաց մեզ զերազան մեր առն ըստ իւրաքան չիւր երազոց։

Եւ եղև՝ որպէս և մեկնեցն մեզ նոյնպէս և պտահեցաւ. ինչ գալ հառանիլ յիշխանութիւն. և նմա կախիլ զփայտէ։

Առաքեաց փարաւօն և կոչեաց զյօսէփ. և հանին զնա ՚ի բանտէ անտի. և փոքրեցին զհերս նորա. և փոխեցին զպատմութեան նորա. և

the wise men; and Pharaoh told them his dreams, but there was none that could interpret unto Pharaoh.

Then spake the chief butler unto Pharaoh saying, I do remember my faults this day.

Pharaoh was wroth with his servant, and put me in ward in the captain of the guards house, both me and the chief baker.

And we dreamed a dream in one night, I and he.

And there was there with us a young man, an Hebrew servant of the captain of the guard; and we told him and he interpreted to us our dreams.

And, as he interpreted to us, so it was: me thou restoredst to mine office, and him thou hangedst.

Then Pharaoh sent, and called Joseph, and they brought him out of the dungeon, and he washed himself and changed his raiment

եկն

Եկն առաջի փարաւնոն:

and came in unto Pharaoh.

Եւ ասէ փարաւնոն յյօսէփ
զերազ տեսի՝ և չիք ոք որ
մեկնէ զնա, բայց ես լուայ
զքէն ասեն, եթէ լսես զե-
րազս մեկնես:

And Pharaoh said unto Jo-
seph I have dreamed a dream
& there is none that can in-
terpret it & I have heard say
of thee that thou canst under-
stand a dream to interpret it.

Պատմեայ փարաւնոն Ե-
րազն իւր առաջին. և երկը-
րորդն:

And Pharaoh related un-
to Joseph his first dream and
his second dream.

Եւ ասէ յօսէփ. Երազն
փարաւնոնի մի՞ է. զոր ինչ
աստուած առնելոցէ՝ եղոյց
փարաւնոնի:

And Joseph said, The
dream of pharaoh is one:
God hath showed Pharaoh
what he is about to do.

Եօթն երկնչքն գեղեցիկք՝
եօթն ամբ են. և եօթն հասկ-
քն գեղեցիկք՝ եօթն ամբ
են, երազն փարաւնոնի մի՞ է:

The seven good kine are
seven years, and the seven
good ears are seven years,
the dream is one.

Եւ եօթն երկնչքն տգեղք
և վտխոք. որք ելանէին զհետ
նոցա եօթն ամբ են. և եօթն
հասկքն ոսիւք և խորշակա-
հարք լիցի զեօթն ամ:

And the seven thin and
ill favoured kine that came
up after them are seven
years, and the seven empty
ears blasted with the east
wind, shall be seven years.

Ահա ամբ եօթն եկեացեն
բազում լիութան. յամենայն
երկրիս եգիպտացոյ:

Behold, there come seven
years of great plenty through-
out all the land of Egypt.

Եւ յետ այնորիկ եկեացէ
եօթն ամստլու. և մոռացին
զլիութիւն յամենայն երկրիս
եգիպտացոյ. և ապառեցէ

And there shall arise after
them seven years of famine,
and all the plenty shall be
forgotten in the land of

egypt.

ամեն զերկեր :

Egypt: and the famine shall consume the land.

Եւ արդ տես՝ խնդրեալ
այր մի իմաստուն և խորհրդական
փարաւօնի և կայր : զնա՝ ի վերա
երկրիս եգիպտացոյ : և արասցէ
և կայուսցէ գործակալս փարաւօն
ի վր երկրիս և հինգ երորդեայն
զարմախ երկրիս եգիպտացոյ :
զեօթն ամսն լիութե :

Now therefore let Pharaoh look out a man discreet and wise, and set him over the land of Egypt; and let him appoint officers over the land and take up the fifth part of the land of Egypt in the seven plenteous years.

Եւ ժողովեայն ցորեան
ընդ ձեռամբ փարաւօնի և
կերակուրք ի քաղաքս պահես
ցին :

And let them lay up corn under the hand of Pharaoh, and let them keep food in the cities.

Եւ եղիցին կերակուրքն
պահեալ երկրիս յեօթն ամս
սովուն, զի մի սաստկեայի
երկիրս ի սովու :

And that food shall be for store to the land against the seven years of famine, that the land perish not through the famine.

Եւ հաճոյ թուեցան բանքն
սուաջի փարաւօնի և սուաջի
ամճառայից իւրոց :

And the thing was good in the eyes of Pharaoh, & in the eyes of all his servants.

Եւ ասէ փարաւօն ցյօսէի,
որով հետեւեցոյք բեղաստուն
ւած զայդ ամենայն, չիք այր
իմաստաբոյն, և խորհրդական
քանզի քեզ :

And Pharaoh said unto Joseph Forasmuch as God hath showed thee all this, that there is none so discreet and wise as thou art.

Դու լիցիս ի վերայ տան
իմոյ և բերանոյ բոմ հնա-
զանդ լիցի ամ ժողովուրդ

Thou shalt be over my house, and according unto thy word shall all my peo-

ple

իմ, բայց միայն արքունիս ի վերայ եղէց ես քանզիքդ: ple be ruled, only in the throne will I be greater than thou.

Եւ Տանեալ փարաւօնի զմատանի իւր ի ձեռանէ իւր մէ, եդ ի ձեռն յօսէփայ. And Pharaoh took off his ring from his hand, and put it upon Joseph's hand, and arrayed him in vestures of fine linen, and put a gold chain about his neck.

Եւ եհան զնա երկրորդ կառու իւր. և քարոզ կարդայր առաջի նորա: And he made him ride in the second chariot which he had, and they cried before him.

Եւ էր յօսէփի ամայ երեսնից, յորժամ ընծայեցաւ առաջի փարաւօնի, արքային եգիպտացւոյ. եւ յօսէփ յեկեաց փարաւօնի. և շրջեցաւ ընդ ամենայն եգիպտոս: And Joseph was thirty years old when he stood before Pharaoh king of Egypt, and Joseph went out from the presence of Pharaoh, and went throughout all the land of Egypt.

Եւ արար երկիրն յեօթն ամն լիութեանն արդիւնս. And in the seven plentiful years the earth brought forth by handfuls.

Եւ ժողովեաց զամենայն կերակուրս ամացն եօթանց, յորս էր լիութիւնն յերկրին եգիպտացւոյ՝ և համբարեաց կերակուրս ի քաղաքս, զկերակուրս դաշտաց քաղաքին, որք շուրջ զնովս: And he gathered up the food of the seven years which were in the land of Egypt, and laid up the food in the cities: the food of the field which was round about every city laid he up in the same.

Եւ անցին եօթն ամբ լիութեանս. ուրք եղեն յերկրին եգիպտացոց:

Եւ սկսան գալ եօթն ամբ սովոռն. և եղև սով յամենայն երկրին, բայց ի երկիրն եգիպտացոց քանզի գոյր անդ հայ:

Եւ յորժամ սովեցաւ ամ երկիրն եգիպտացոց, աղաղակեաց ամ ժողովուրդն առ փարաւօն, վն հայի. և ասէ փարաւօն յամ եգիպտացիսն, երթայք առ յօսէփ. և զոր ինչ ասիցէ ձեզ արասցիք:

Եւ եբայ յօսէփ զամենայն շտեմարանս յորենոյ և վաճառէր ամ եգիպտացոյն:

Եւ ամենայն աշխարհէ գային յեգիպտոս զնեղ զյորեան: զի զօրանայր սովն ընդ ամենայն երկիր:

And the seven years of plenteousness that was in the land of Egypt were ended.

And the seven years of dearth began to come, and the dearth was in all lands, but in the land of Egypt there was bread.

And when all the land of Egypt was famished, the people cried to Pharaoh for bread, and Pharaoh said unto the Egyptians, Go unto Joseph, what he saith to you, do.

And Joseph opened all the storehouses, and sold unto the Egyptians.

And all countries came into Egypt to buy corn, because that the famine was so sore in all lands.

Ծանոթ. 4. 42. հմ. I: 1707 Ամս յստույ թանշ Բ ընդստուս

Եւ ետես յակօբ եթէ գոյ յորեան յերկրին եգիպտացոց. ասէ յորդիսն իւր. ընդէ՞հ հեղգայք:

Ահա լսեմ, եթէ գոյ յորեն

Now when Jacob saw that there was corn in Egypt, he said unto his sons, Why do you look one upon another.

Behold, I have heard that
յեգիպ

յեգիպտոս, ի ջէք անդր, և
գնեցէք մեղ անտի. Կերա-
կիւր զի կեցցուք. և մի մեռ-
ցուք:

Եւ ի ջին եղբայրքն յօւ-
փայ տառնեքին գնեւ Լցորեան
յեգիպտոս:

Եւ զբենիամին զեղբայրն
յօսէփայ ոչ արձակեց յակօբ
ընդ եղբայրսն. քանզի ասէր՝
Թէ գուցէ պատահեցի նմա
հիւանդութիւն:

Եւ յօսէփի էր ի ջխան երկ-
րին և նա վաճառէր ամ Ժո-
ղովրդէն երկրին և եկեւ եղ-
բայրքն յօսէփայ երկիրպա-
գանէին ցնա՝ ի վերայ երեսաց
խմար հյերկիր:

Եւ իբրև ետես յօսէփ
զեղբարսն իւր՝ և ծանեաւ.
և օտարանայր ի նոցանէ. և
խօսեցաւ ընդ նոսա խտա-
գոյնս և ասէ. ուստի՞ գայք:

Եւ ասէ ցնոսա լրտեսքէք
դուք. վասն չար ինչ առնելոյ
Ժողովրդեանս աշխարհիս ե-
կեղէք և նոքա ասեն, ոչ տէր.
Ճառայք քո եկեալ եմք գնեւ
կերակուրս:

Ամենքին մեք եմք որդեք

there is corn in Egypt: get
ye down thither, and buy for
us from thence; that we may
live and not die.

And Joseph's ten brethren
went down to buy corn in
Egypt.

But Benjamin, Joseph's bro-
ther, Jacob sent not with his
brethren, for he said, Lest
peradventure mischief befall
him.

And it was Joseph that
sold to all the people of the
land, and Joseph's brethren
came and bowed down
themselves before him with
their faces to the earth.

And Joseph saw his bre-
thren, & knew them, but he
made himself strange unto
them, & spoke roughly unto
them, and said unto them,
Whence come ye.

And Joseph said, Ye are
spies, to hurt the people of
Egypt are ye come. and
they said, Nay, my lord, but
to buy food are thy servants
come.

We are all one man's
սուս

առն միոյ: արք խաղաղութե՛ sons, we are true men, thy
կմք, և չեն ծառայք քո լը՛ servants are no spies.
տեար:

Եւ նոքա ասեն երկուս- And they said, Thy ser-
սան եղբարք եմք ծառայք vants are twelve brethren,
քո՝ որդիք առն միոյ՝ յերկրին the sons of one man in the
քանանացոյ: և կրտսերն առ land of Canaan, and the
հօր իւրում է այսօր, և մեան youngest is this day with
չէ՝ ի մեջէ: our father, and one is not.

Եւ ասէ ցնտա յօւսէփ, դո And Joseph said unto them,
վին յայտ արարիք. ել դու՛նեալ Hereby shall ye be proved,
յարեն փարաւճոնի ոչ ելանէք by the life of Pharaoh ye
աստի. եթէ ոչ եկեսցէ եղ- shall not go hence, except
բայն ձեր կրտսեր այօր. your youngest brother come
hither.

Արդ առաքեցէք զմիօք Send one of you, and let
ի ձէնց և ածցէ զեղբայրն him fetch your brother, and
ձեր. և դուք կայէք ի դի- ye shall be kept in prison,
պահոց մինչև յայտնի լինիցեն that your words may be
բանք ձեր. եթէ արդար խօ- proved whether there be
սիցիք և թէ ոչ: any truth in you.

Եդ զնոսա ի բանտի դե- And he put them all toge-
րիս աւուրա: և կոչեաց ըզ- ther into ward three days.
նոսա յաւուրն ելրորդի և and Joseph sent for them the
ասէ, ցնտա զայս արարիք և third day, and said unto
այրիք: them, This do, and live.

Եթէ արք խաղաղութե՛ If ye be true men, let
էք. եղբայր մի ի ձէնց աստ one of your brethren be
մնացէ ի բանտի, և դուք տա bound in the house of your
րայք ցրեհողդ ի տուն ձեր prison, go ye, carry corn for
դման սովոյ: the famine of your houses.

Բայց

Բայց ամէք եղբայրն ձեր
կրտսեր առիւս. և հաւատա-
րիմք ինկնին բանք ձեր. ապա
թէ. ոչ մեռանիք.

Եւ ասէ իւրաքանչիւրոք
յեղբայր իւր. այո՛. բանդի ի
մեզս եմք վն եղբորն մերոյ,
զի արհամարհեցաք զնեղու-
թիւն ոգւոցն նորա. յորժամ
աղաչէրն զմեզ՝ և ոչ լուաք
նմա. վասն այնորիկ եկն ի
վերայ մեր այս նեղութիւն.

Պատասխանի ետ ուռբէն՝
և ասէ յնս. ոչ խօսեցիք ձեզ՝
և ասեմ. Թէ մի մեղանչէք
մանկանդ. և ոչ լուաք ինձ.

Եւ նոքա ոչ գիտէին, Թէ
զսէր յօսէփ. զի Թարգման
կայր ի միջի.

Եւ անցեալ մեկուսի ի նո-
ցանէ ելայ յօսէփ. և եկն
միւս անգամ առ նոսա. և
խօսեցաւ ընդ նոսա. և հառ-
նի նոցանէ զՀամաճն և կապեց
առաջի նոցա.

Եւ ետ հրաման յօսէփ
նոռ զամանս նոցա ցորեմով
և դնել զարծաթն իւրաքան-
չիւր իւր ձի իւրում. և տալ
նոցա պաշար ի ճանապարհ:

But bring your youngest
brother unto me, so shall
your words be verified, and
ye shall not die.

And they said one to ano-
ther, We are verily guilty
concerning our brother, in
that we saw the anguish of
his soul when he besought
us, and we would not hear,
therefore is this distress
come upon us.

And Reuben answered
them, Spoke I not unto you,
saying, Do not sin against the
child; & ye would not hear.

And they knew not that
Joseph understood them, for
they spoke unto him by an
interpreter.

And he turned himself
about from them, and wept,
and returned to them again,
& communed with them, &
took from them Simeon, and
bound him before their eyes.

Then Joseph commanded to
fill their sacks with corn, &
to restore every man's money
into his sack, & to give them
provision for the way.

Եւ

Եւ նոցա բարձեալ իւրա-
քանչիւր ի իւր գնացին անտի:

And they laded their asses
with the corn, and departed
thence.

Եւ լուծեալ միոյ զքուրձ
իւր տալ կերակուր գրաս-
տու իւրում յիշատանին. ե-
տես զծրար արծաթոյն իւրոյ
զի կայր ՚ի բերան քրձի իւրոյ:

And as one of them open-
ed his sack to give his ass
provender in the inn, he
espied his money: for behold,
it was in his sack's mouth.

Ասէ ցեղբայրս իւր. դար-
ձուցաւ ինձ այսրէն արծաթն.
և ասէ աստէն կայ ՚ի քրձի
իմում. և զարմացան միմե-
նոցա. խռակեցան ի միմեանս
և ասեն. զինչէ այս զոր արար
ընդ մեզ աստուած:

And he said unto his bre-
thren, My money is restored:
& lo, it is even in my sack:
and their heart failed them,
& they were afraid, saying
one to another, What is this
that God hath done unto us.

Եւ եկին առ յակօբ Տայրն
իւրեանց՝ յերկրին քանանու.
և պատմեցին նմա զամ ինչ.
որ էանց ընդ նոսա:

And they came unto Ja-
cob their father unto the
land of Canaan, and told him
all that befel them.

Եւ եղև ՚ի թափեմնց ըզ-
քուրձս իւրենց. և կայր իւրա
քանչիւր ուրուք ծրար արծա-
թոյ ՚ի քրձի իւրեանց. և իբրև
տեսին զծրարս արծաթոյ. իւ-
րենց. ինքեանք երկէն յոյժ:

And as they emptied
their sacks, behold, every
man's bundle of money was
in his sack, and when they
saw the bundles of money
they were afraid.

Եւ ասէ ցնոսա յակօբ
Տայրն իւրեանց. զիս անորդի
արարեք. յօսէփ չէ ՚ի միջի.
շմաւօն չէ ՚ի միջի. և զբե-
նիամին ևս առնուցուք. յիմ
մերայ եկն այս ամենայն:

And Jacob their father said
unto them, Me have ye bereav-
ed of my children, Joseph is
not, and Simeon is not, & ye
will take Benjamin away all
these things are against me.

Եւ նա ասէ ոչ իջանէ
որդի իմ ընդ ձեզ. զի եղբայր
սորա մեռաւ. և սա միայն մնա
ցեալ է. և դէպ ինիցի սմա
հիւանդանալ ՚ի ճամայար հին.
զոր երթայցէք. և ՚ի ջուլանի.
ցէք զձեր ութի իմ տըմու-
թեամբ ՚ի դժոխս:

And he said, My son
shall not go down with you:
for his brother is dead, and
he is left alone; if mischief
befal him by the way in
which ye go, then shall ye
bring down my gray hairs
with sorrow to the grave.

Տիեռոյ. 4Լ 43. 4հ. I: 1707 Աժոյ յառաջ Ժողովարար

Եւ սովն ևս բանգւս սաստ
կանայր ՚ի վերայ երկրին:

AND the famine was
sore in the land.

Եւ եղև իբրև սպառեցին
ուտել զցորեանն. զոր բերին
յերկէն եգիպտացոյ. ասէ
յնոսա հայն իւրեանց դար-
ձեալ, երթայք՝ գնեցէք սա-
կաւ մի կերակուրս:

And it came to pass
when they had eaten up
the corn which they had
brought out of Egypt, their
father said unto them, Go
again, buy us a little food.

Եւ խօսեցաւ ինմա յուրա՝
և ասէ. եթէ արձակես զե-
ղբայրդ մեր ի մեզ ՚ի ջուլք,
և գնեսցուք կերակուրս:

And Judah spake unto
him saying If thou wilt send
our brother with us, we will
go down and buy thee food.

Եւ ասէ իսրայէլ զինչ
չարիս հասուցիք ՚ի վերայ իմ.
զի պատմեցիք առնն թէ
գուցէ ձեր եղբայր:

And Israel said, Where-
fore dealt ye so ill with me,
as to tell the man ye had
yet a brother.

Եւ նոքա ասեն՝ հարցա
նելով է հարց զմէնչ այրն. և
զազգէ մերմէ. և թէ տակա-
ւին կենդանի՞ իցէ հայն ձեր,

And they said, The man
asked us straitly of our state
& of our kindred, sying, is
your father yet alive, Have

և եթէ իցէ՞ ձեր եղբայր, մի ye another brother could
թէ գիտեա՞ք թէ ասելոց իցէ we know that he would say,
ցմեզ՝ ածեք զեղբայրն ձեր: Bring your brother down.

Ասէ յուրա ցիւրայեւ Judah said unto Israel
զհայրն իւր. աւձակեա ընդիս his father Send the lad with
զպատանեակդ. և յարուցեալ me, and we will arise and
զնասցուք. զի կեցցուք. և մի go, that we may live, and
մեռցուք. և մեք և դու. և not die, both we and thou,
ստացուածք մեր: and our little ones.

Եւ առնում զդա յերաշ- I will be surety for him:
խի. իձեռաց իմոց խնդես- of my hand shalt thou re-
ջիր զդա. եթէ ոչ ածից զդա, quire him: if I bring him not
և կայուցից առաջի քո, յան- unto thee, and set him be-
ցաւոր եղէց զամենայն ա- fore thee, then let me bear
ւուրս: the blame for ever.

Ասէ ցնոսա հայրն իւ- And their Father ssid
րեանց. եթէ այդպէս իցէ unto them, If it must be so
արարեք զայդ, առէք ի պըտ- now, do this, take of the
ղոց երկրիս յամանս ձեր. և best fruits in the land in your
տարւոյք առնն պատարագս, vessels, and carry down the
ա ետին և մեղր և խոնկ, և man a present, a little balm;
ստաշին, և բեէկն, և ընկոյզ, and a little honey, spices &
myrrh, nuts and almonds.

Եւ արծաթ կրկին առէք ի And take double money
ձեռս ձեր. զարծաթն, որ դար in your hand, and the money
ձուլ յամանս ձեր՝ տարայք ի that was brought again in
ձեզ գուցէ ընդ խաբս ինչ the mouth of your sacks.
իցէ: carry it in your hand: perad-
venture it was an oversight.

Եւ զեղբայրդ ձեր առէք՝ Take also your brother, &
Ասիւք, եղեք առ այն: arise, go again unto the man.

Եւ ամենակալն ան տայցէ : And God almighty give
 ձեզ չորհս առաջի առնն : և you mercy before the man,
 արձակեացէ ը ձեզ զգրացն that he may send away your
 ձեր զմեւ և զբենիամին : other brother and Benjamin.

Եւ առեալ արանցն զար- And they took the pre-
 տարաբան և արծաթ կրկին ի sent, and double money in
 ձեռս իւրենց. և զբենիամին their hand, and Benjamin;
 յարույեալ ի ջին յեգիպտոս, and went down to Egypt,
 և կային յանդիման յօսեփայ. and stood before Joseph.

Իբրեւ ետես զնոսա յօսեփ And when Joseph saw
 և զբենիամին եղբայր իւր, Benjamin with them, he said
 ասէ ցհազարապետ տանն to the ruler of his house,
 իւրոյ. տար զարդ ի տուն և Bring these men home, and
 զեն զգեն իւր. և պատրաստեա kill a killing, and make rea-
 զի ընդիս ուտելոցեն արքդ dy; for they shall dine with
 այդքիկ իմիջօրեի : me at noon.

Եւ արար այն, որպէս And the man did as Jo-
 և ասաց յօսեփ, և տարաւ seph bade, and brought the
 զարսն ի տուն յօսեփայ : men into, Joseph's house.

Եւ տեսեալ արանցն եթէ And they were afraid;
 տարան զնոսա ի տուն յօսեփայ because they were brought
 ասէն վաւն արծաթիցն, որ into Josephs house, and they
 դարձաւ յամանս մեր զառա- said, Because of the money
 ջինն՝ մտանեմք անդր. առ ի that was returned in our
 խուղելոյ զմեզ արկանել ի sacks at the first time are
 վերայ մեր. և առնուլ զմեզ we brought in, that he may
 զծառայս, և զէշս մեր : seek occasion against us,
 and fall upon us, and take us
 for bondmen, and our asses.

Եւ եւտ յօսեփ ի տուն, և And when Joseph came
 մատուցին նմա զլնծայսն՝ զոր home, they brought him the
 ունեին

ռնեին 'ի ձեռս իւրեանց 'ի
տան անդ :

Ե՛հարց զնոսս և ասէ զի
ա՛րդ կայք . և ասէ ցնոսս .
Թէ ողջ էցէ հայրն ձեր ծե-
րունի . զորմէ ասացիք թէ
տակաւին կենդանի է :

Ե՛ւ նոքա ասեն՝ ողջ է ծա-
ռայքս հայր մեր . տակաւին
կենդանի է . և խոնարհեցան
երկիրագին նմա :

Ամբարձ զաչս իւր՝ յօսէփ
և ետես զբեռնամին զեղբայր
իւր զհամամայր՝ և ասէ՝ ա՛յդ է
եղբայրն ձեր կրտսեր՝ զորմէ
ասացիք ածել աւիս . և ասէ
աստուած ողորմեսցի քեզ
որդեակ :

Ե՛ւ խռովեցաւ յօսէփ՝ և
զալարեին աղիք նորա՝ ի վերայ
եղբօրն իւրոյ . և խնդրէր
լա՛ւ մտեալ իսկենեակ անդր
եղայ :

Ե՛ւ լուացեալ զերեսս իւր
եւ ողորմեաց զանձնն , և ասէ ,
արկէք հայ :

Նստաւ առաջի նր անդրա
նիկն ըստ երկրութեան իւ-
րում և կրտսերն ըստ կրտսե-
րութեան իւրում . և զարմա-
ցեալ էին արքն ընդ իւրա

present which was in their
hand .

And he asked them of
their welfare, and said, Is
your father well the old man
of whom ye spoke . Is he yet
alive .

And they answered, Thy
servant our father is in good
health, & they bowed down
their heads & made obeisance

And Joseph lifted up his
eyes, and saw his brother
Benjamin, his mothers son;
& said, Is this your younger
brother, of whom ye spoke
unto me . and he said, God be
gracious unto thee, my son .

And Joseph made haste . for
his bowels did yearn upon his
brother . and he sought where
to weep : and he entered into
his chamber & wept there .

And he washed his face,
and went out, and composed
himself, & said, set on bread .

And they sat before him,
the first-born according to
his birth-right, & the young-
est accordingly unto his
youth, and the men marvel-

քան չիւր :

Եւ առին իւրեանց մատնս
ի նմանէ . և մեծայաւ մասն
բէնիամենի քան զմատնս ա-
մենեցուն . հնգապատիկ քան զ
նոցայն , արբին և արբեցան ընդ
նմա :

Եւ հրաման ետ յօսէփ հա-
ղարապետին իւրում . և ասէ .
լցէք զամանս արանցն կե-
րակորով . որչափ և կարելոյն
բառնալ . և դիք զարծաթն իւ-
րաքան չիւր ի բերան ամանոյ :

Եւ զսկիհն իմ արծաթի
դիչիք յամանի կրտսերոյն . և
զգինս ցորենոցն որա . և եղև
ըստ բանին յօսէփայ . որպէս
և ասաց :

Եւ իբրեւ առաւօտ եղև
արձակեցան արքն . ինքեանք
և էջք իւրեանց :

led one to another.

And he took, & sent mes-
ses unto them from before
him, but Benjamin's mess
was five times as much as any
of theirs. And they drank,
and were merry with him.

And he commanded the
steward of his house, saying,
Fill the men's sacks with
food, as much as they can
carry, and put every man's
money in his sack's mouth.

And put my cup, even
my silver cup, in the sack's
mouth of the youngest, and
his corn money: and he did
as Joseph had spoken.

As soon as the morning
was light, the men were sent
away, they and their asses.

Ծանոց . 4Լ 44 . 45 . 4 : 1707 ԱՅ + յառաջ Ժան Բ թուարոս :

Եւ իբրև ելին ըստ քա-
ղաքն . և չէին մեկնեալ ի
բաց , ասէ յօսէփ ցհաղարա-
պետն իւր . արի պնտեաց
զհետ արանցն . և հասցես
նոցա . և ասացես ցնոսա , զի
է զի հատուցիք չար փոխա .

AND when they were
gone out of the city, and
not yet far off, Joseph said
unto his steward, Up, fol-
low after the men, and when
thou dost overtake them, say
unto them, Wherefore have
I said

Եւսկ բարեաց:

Եւ իբրեւ եղիտ զէտաս,
աւե ըստ բանիցս այսոցիկ:

Եւ նորառանկն ցնա ընդէ՛ր
խոսիցի տէր մեր այդպիսի
բանս. բաւ լիցի ծառայից քոյ
առնել ըստ բանիդ այդմիկ:

Չի էթէ զարծաթն՝ զոր
գտաք յամանս մեր՝ դարձու
ցաք առ ձեզ յերկրէն քանա
նայւոց. զի ա՛րդ գողանայք ի
տանէ տեառն քոյ արծաթ
կամ ոսկի:

Եւ արդ առ որում գտցի
ի ծառայից քոյ սկիհն՝ մեռ
ցի. և մեք եղիցուք տեառն
մերում ծառայք:

Եւ աւե՛ այդպէս եղիցի.
որպէս ասացիքդ. առ որում
գտցի սկիհն՝ եղիցի իմ ծա
ռայ. և դուք անպարտք լինի
ցիք:

Եւ փութացան ի ջուցին ըզ
բէր. իւրաքն չիւր ի գետին և
բացին իւրաքն չիւր զաման իւր

Եւ յուզեաց. սկսեալ յե
րիցո՛ւէն մինչև եկն կատա
րեաց ի կրտսերն. և եղիտ

ye rewarded evil for good.

And he overtook them,
and he spake unto them
these same words.

And they said unto him,
Wherefore saith my lord
these words. God forbid
that thy servants should do
this thing.

Behold, the money which
we found in our sack's
mouths we brought again
unto thee out of the land of
Canaan. how then should we
steal out of thy lord's house
silver or gold.

With whomsoever of thy
servants it be found, both
let him die, and we also
will be my lord's bondmen.

And he said, Now let
it be according unto your
words, he with whom it is
found shall be my servant,
and ye shall be blameless.

Then they took down
every man his sack to the
ground, and opened it.

And he searched, and be
gan at the eldest, and left
at the youngest, and the cup

դսկի՜ն յամանի բենիամինի: was found in Benjamin's sack-

Եւ պատառեցին զՏան: Then they rent their
դերձս իւրե՛նց, և եղին իւրա՝ clothes, and laded every
քան չիւր զբեռնս իւր ի վր իշո՝ man his ass, and returned to
իւրոյ. և դարձան ՚ի քաղաքս: the city.

Եւ եմուտ յուրա և եղ: And Judah and his bre-
բարք իւր առ յօսէփի մէջ thren came to Joseph's
դեռ անդէն էր. և անկաւ house: and they fell before
առաջի նորա՝ ի վերայ երկրի: him on the ground.

Ասէ յուրա զի՛նչ տայուք And Judah said, What
պատասխանի տեսուն. կամ shall we say unto my lord.
զի՛նչ խօսիցիմք և կամ զի՛ր or how shall we clear our-
իրաւունս յոյանիցեմք: արդ selves. behold, we are my
աւասիկ կամք ծառայք տն lords servants, both we and
մերոյ. մեք, և առ որում he also with whom the cup
սկի՜ն գտաւ: is found.

Եւ նա ասէ քա՛ւ լլցի ինձ And he said, God forbid
առնել զբանդ զայդ. արն, that I should do so. but the
առ որում գտաւ սկի՜ն, նա man in whose hand the cup
եղիցի իմ ծառայ. և դուք is found, he shall be my ser-
ելէք որջութեամբ առ հայրն vant; and for you, get ye up
ձեր: in peace unto your father.

Սատուցեալ առնա յուրա Then Judah came near un-
և ասէ. արգէմ տէր. խօ- to him, & said, Oh, my lord,
սեպցի ծառայ քո բան մի ա- let thy servant I pray thee,
ռաջիքո. մի բարկացիս ծա- speak a word in my lord's
ռայի քում: ear, and let not thine anger
burn against thy servant.

Տէր դու հարցեր յծառայս My lord asked his ser-
քո՝ և ասես. եթէ կայցէ ձեր vants, saying, Have ye a
հայր կամ եղբայր: father, or a brother.

Եւ մեք ասեմք ան, Կայ And we said, We have a
մեր հայր ծերացեալ. և մա- father an old man, & a child
նուկ մի կրտսեր՝ որդի ծե- of his old age, a little one:
րութեան նորա. և եղբայր նր & his brother is dead, & he
մեռաւ. և նա միայն մնաց մօր alone is left of his mother;
իւրոյ. և հայրն սիրէ զնա: and his father loveth him.

Եւ արդ՝ թէ երթայցեմք Now therefore, when I
առ ծառայ քո հայր մեր՝ և come to thy servant my fa-
պատանեակս չիցէ ընդ մեզ. ther, and the lad is not with
և նր որին կախել կայ զլորս us (seeing that his life is
յոգւոյ: և իբրեւ ոչ տեսանիցէ bound up in the lad's life);
ընդ մեզ զմահուկդ վախճա- He will die; and thy ser-
նիցի. և ի ջուլանիցեն ծա- vants shall bring down the
ռայք քո զծերութի ծառայի gray hairs of thy servant
քոյ հօր մերոյ չարչարանօք our father with sorrow to
հանդերձ ի դժոխս. the grave.

Եւ արդ կացից. ես ծառայ Now therefore, I pray
քո փոխնակ մանկնդ՝ ստրուկ thee, let thy servant abide
տեսառն իմոյ, և պատանեակդ instead of the lad a bond-
ելցի ընդ եղբարս իւր: man to my lord: and let the
lad go up with his brethren.

Ծանոթ. ԳԼ 45. ԿԺ. I. 1707 ԱՅԺ յԱՄՈՒԼ ԺԱՆԿ ԲԵՐԿՄԱՆՆԵՐ

Եւ ոչ կարաց յօսէի ժոյժ THEN Joseph could not
ունիլ առաջի ամենեցուն՝ որք refrain himself before all
շուրջ զնովաւն կային. այլ them that stood by him, and
ասէ՝ հանէք զամենեւին ար- he cried, Cause every man
տաքս յինէն. և չկայր ևս ոք to go out from me: and
անդ առ նմա՝ յորժամ ետ there stood no man with him
ծանօթս եղբարցն իւրոյ: while Joseph made himself

Եւ

Եւ ձայն բարձեալ լալով
Տանդերձ մինչ լուսն եգիպ-
տայիքն, և ազգ. եղև Իտուն
փարաւօնի:

Ասէ յօսէփի յեղբարն իւր
ես եմ յօսէփի. արդարեւ տա-
կաւին կենդանի իցէ Տայր իմ.
և ոչ կարէին եղբայրք նորա
տալ նմա պատասխանի. զի
խռովեցան յերեսաց նորա:

Ասէ յօսէփի յեղբարն.
մօտ եկայք առ իս. և չողան
մօտ. և ասէ, ես եմ յօսէփի
եղբայրն ձեր. զոր դուք վաճա-
ռեցիք յեգիպտոս:

Բայց մի ինչ տրտմիք. և մի
խիստ թուեցի ձեզ զի վա-
ճառեցիք զիս այսր:

Եւ արդ՝ ոչ եթէ դուք
առաքեցիք զիս այսր. այլ
առառւած. և արար զիս Տայր
փարաւօնի. և տէր ամենայն
տան նորա:

Արդ փութացեալ ելէք
առ Տայրն իմ. և ասայեք ցնա.
այսպէս ասէ որդի քո յօսէփի.
արար զիս ան տէր ամերկրիս
եգիպտացոյ, անդ եկ' եջ
առ իս. և մի Տեղգար:

known unto h's brethren

And he wept aloud, and
the Egyptians and the house
of Pharaoh heard.

And Joseph said unto his
brethren, I am Joseph; doth
my father yet live. And his
brethren could not answer
him: for they were troubled
at his presence.

And Joseph said unto his
brethren, Come near to me,
I pray you, and they came
near, and he said, I am Jo-
seph your brother, whom ye
sold into Egypt.

Now therefore be not grie-
ved, nor angry with yoursel-
ves, that ye sold me hither.

For it was not you that
sent me hither, but God, and
he hath made me a father
to Pharaoh, and lord of all
his house.

Haste ye, and go up to
my father, and say unto
him, Thus saith thy son Jo-
seph, God hath made me
lord of all Egypt: come
down unto me, tarry not.

Եւ

Եւ եղիցիս մօտ առ իս. And thou shalt be near
 դռն և որդիք քո՝ և որդիք unto me, thou and thy child-
 որդւոց քոց և ոչ խարքս ար- ren, and thy children's child-
 ջառ քո՝ և որ ինչ քուցիցէ: ren, and thy flocks and thy
 herds, and all that thou hast.

Եւ կերակրեցիցի զքեզ And here will I nourish
 անդ, զի այլ լաս Տինգ ամ կայ thee for yet there are five
 տուռս զի մի տատակիցիս դռ- years of famine, lest thou &
 և ամենայն զոր քո լեն: և thy household, and all that
 ամենայն տապաւնած քո: thou hast, come to poverty.

Եւ անկեալ ի վերայ պա- And he fell upon his bro-
 րանոցին բենիամենն եղբօր ther Benjamins neck, and
 իւր ելաց, և բենիամին ելաց ի wept, and Benjamin wept
 վերայ պարանոցի նորա: upon his neck.

Եւ համբուրեաց զամենայն Moreover he kissed all
 եղբարսն իւր. և ելաց ի վր նոր և ելաց ի վր
 նոցա. յետայնորիկ խօսեցան them: and after that, his bre-
 եղբարք նորա ընդ նմա: thren talked with him.

Եւ հնչեաց համբաւն ի տուն փարաւօնի. և ասեն՝ ե- And the rumour thereof
 կին եղբարք յօսեփու. ուրախ was heard in Pharaoh's
 եղև փարաւօն և ծառայք house, saying, Joseph's bre-
 նորա: thren are come. & it pleased
 Pharaoh well, & his servants

Եւ ասէ փարաւօն յյօսեփ And Pharaoh said unto
 ասա յեղբայրս քո՝ այսպէս Joseph, Say unto thy bre-
 արարէք. առէք յերկրէս ե- thren, This do ye, take ye
 զիպտացոց սայլս. մանկանց waggons out of the land of
 և կանանց ձերոց. և առեալ Egypt for your little ones,
 զհայրն ձեր ամիցէք. and your wives, and bring
 your father, and come.

Եւ մի ազահիցին աչք Also regard not your
 ձեր

ձեր իկահ ձեր. զի բարուն ամեգիպտացոյս ձեզ լինիցի
land of Egypt is yours.

Եւ արարին այսպէս որ- And the children of Israel
դիքն իւրայելի. և ետ նոցա did so; and Joseph gave them
յօսէի սայլ. ըստ բանիցն waggons according to the
փարաւօնի և ետ նոցա պաշար commandment of Pharaoh,
ի ճանապարհ: and gave them provision
for the way.

Եւ ամենեցուն ետ կրկին To all of them he gave
պատմաւոր: և բենիամինի each man changes of raim-
ետ երեք հարիւր դահեկան. ent, But to Benjamin he
և Տինգ պատմաւորս փո- gave three hundred pieces
խանակաւ: of silver and five changes
of raiment.

Եւ արձակեաց զեղբարս So he sent his brethren
իւր. և գնացին. և ասէ ցնոսա. away, and they departed:
մի զայրանայիք ինչ ի ճանա- & he said unto them See that
պարհի: ye fall not out by the way.

Ելին եգիպտոսէ. և չո- And they went up out of
գան յերկիրն քանանացոյս առ- Egypt, and came into the
յակօք հայրն իւրեանց. land of Canaan unto Jacob
their father.

Եւ պատմեցին նմա, և And told him, saying, Jo-
ասէն. որդի քո յօսէի կենդա- seph is yet alive, and he is
նի է. և նա է իշխան երկրին governor over all the land
եգիպտացոյ. և զարմայաւ ի of Egypt, And Jacobs heart
միտս իւր յակօք. զիոչ հաւա- fainted, for he believed them
տայր նոցա: not.

Եւ խօսեցան ընդ նմա And they told him the
զամենայն ինչ զոր ասացո- words of Joseph; and when
սէի. իբրև ետես զայլն զոր he saw the waggons which

առաքեաց յօսէփի առնուլ Joseph had sent to carry
զնա. արձարծեցաւ ոգին յա- him, the Spirit of Jacob
կօբայ Տօր նոցա: their father revived.

Եւ ասէ իսրայէլ մեծ է And Israel said, It is e-
ինձ՝ եթէ արդարեւ տակաւին nough; Joseph my son is yet
կենդանի իցէ որդի իմ յօ- alive, I will go and see him
սէփի, երթայց՝ և տեսից զնա before I die:
մինչ և՝ մեռեալ իցեմ:

Ծանօթ. 4Լ 46. հմբ. 1: 1706 Ամս. յառաջ Ժանւար Բրիտանիոյ

Չուեաց իսրայէլ ինքն՝ և AND Israel took his
ամենայն ինչ որ իւր էր. և journey with all that he had,
եկն՝ ի շըՏորն երդման և մա- and came to Beersheba,
տոյց պատարագ աստուծոյ and offered sacrifices unto
Տօր իւրոյ իսահակայ: the God of his father Isaac.

Կազմեաց յօսէփի զկառս And Joseph made rea-
իւր. և ել ընդ առաջ իսրայիւի dy his chariot, and went up
Տօր իւրոյ. և անկաւ ի մերայ to meet Israel his father, &
պարանոցի նորա, և ելաց ի he fell on his neck, and wept
բալիւն մեծ: on his neck a good while.

Եւ ասէ իսրայէլ յօսէփի. And Israel said, Now let
մեռայց պսուհեաւ, որով me die, since I have seen
հեռեւ տեսի զերեսս քո՝ զի thy face, because thou art
տակաւին կենդանի ես: yet alive:

Եւ ընտեցաւ իսրայէլ And Israel dwelt in E-
յերկրին եգիպտացւոյ յերկ- gypt in the country of Go-
րին գետեմ. և ժառանգեցան shen, and they had posses-
ինմա. և աճեցին, և բազմա- sions therein, and grew and
ցան յոյժ: multiplied exceedingly.

Եւ եկաց յահօր յերկրին And Jacob lived in the
եգիպ

եղիսցաւոյ, ամն եօթն և տասն. և եղեն աւուրք ամաց կենաց յահօբայ Տարեր և քառասուն և եօթն ամ:

Եւ ասէ իսրայէլ ցորդիքն իւր. ես աւասիկ մեռանիմ և առաւանձ եղիցի ընդ ձեզ. և դարձուցէ զձեզ յերկիր Տարցն ձերոյ:

Պատուիրեացնոյս և ասէ քնոս. Թաղեցէք զիս ընդ Տայրս իմ յայրի անդ. յազարա կին եփրոնի քետացոյ:

Ի յայրն որ յանդի անդէ Կիւրկնում. յանդիման մամբրէի. յերկրն քանանացոյ. զոր ստացաւ աբրահամ. Ի տապուածս շիրի:

Անդ Թաղեցին զաբրահամ, և զսարահ զկին նորա. անդ Թաղեցին զիսահ, և զլեւբէկայ զկին նորա. և անդ Թաղեցին զլեյ:

Եւ յորժամ դարարեաց յահօբ ի պատուիրելոյ որդւոցն իւրոյ աւանդեաց զՏոգի իւր. և յաւելաւ Ի Ժողովուրդ իւր:

Եւ անկել յօսէ ի իւրոյ Էրեսայ Տօբ իւրոյ. ելայ զնա և համբուրեաց զնա:

land of Egypt sevnteen years and the whole age of Jacob was an hundred and forty seven years.

And Israel said unto his children, Behold, I die. but God shall be with you, and bring you again unto the land of your fathers.

And he charged them, and said unto them, Bury me with my fathers, in the field of Ephron the Hittite.

In the cave of Machpelah, which is before Mamre in the land of Canaan, which Abraham bought for a possession of a burying-place.

There they buried Abraham and Sarah his wife, there they buried Isaac and Rebekah his wife, and there I buried Leah.

And when Jacob had made an end of commanding his sons, he yielded up the ghost, and was gathered unto his people.

And Joseph fell upon his father's face, and wept upon him, and kissed him.

Եւ

Ե՛ւ եւ յօսէի թաղել
զհայր իւր. ելին ընդ նմա և
ամենայն ծառայք փարաւոնի.
և ծերք տան նորա. և ամենայն
ծերք երկրին եգիպտացոյ:

And Joseph went up to
bury his father, and with him
went up all the servants of
Pharaoh, the elders of his
house, and all the elders of
the land of Egypt.

Ե՛ւ համօրէն տունն յօ-
սէիայ. և եղբայրք նորա. և
ամենայն հայրենի բնակութի
նորա: զազգատոհմն. և զոչ-
խար. և զարջառք իւրեանց
թողին յերկրին Գոսեն:

And all the house of
Joseph, and his brethren and
his father's house. only their
little ones and their flocks.
and their herds they left
in the land of Goshen.

Ելին ընդ նմա և կառք և
հեծեալք. և եղեն բանակ
մեծ յոյժ:

And there went up with
him both chariots and horse-
man and it was a very great
company.

Իբրեւ տեսին եղբայրքն
յօսէիայ. եթէ մեռաւ հայր
նց. ասեն, գուցէ ռիս ունիցի
ընդ մեզ յօսէի, և հատու-
ցանիցէ մեզ հատուցումն
զամենայն չարեացն՝ զոր ան-
յուշաք ընդ նա:

And when Josephs breth-
ren saw that their father
was dead, they said, Joseph
will peradventure hate us,
and will certainly requite us
all the evil which we did
unto him.

Ե՛ւ նորա առաքելին առ-
յօսէի հրեշտակս և ասեն.
ներեազանցանս և զմեզս եղ-
բայրք քոց, զի չարս անցու-
ցին ընդ քեզ. և ելայ յօսէի
վասն բանիցն՝ զոր խօսեցան
ընդ նմա:

And they sent messengers
unto Joseph, saying, Forgive,
we pray thee, the trespass
of thy brethren, and their
sin, for they did unto thee
evil. And Joseph wept, when
they spoke unto him.

Ե՛ւ եկեալ եղբայրն ուր

And his brethren also went

անկեալ առաջի նորա, և
ստեն. ահաւասիկ մեք ծա-
ռայք քո եմք:

Եւ ասէ ցնոսա յօսէփ յի
երկնչիք. ես կերակրեցից
զձեզ և զտունս ձեր. և
մխիթարեաց զնս և սիրովեաց
զսիրտս նոցա:

Եւ բնակեցաւ յօսէփ
յեգիպտոս ինքն և ամ տուն
հօր իւրոյ և եկաց յօսէփ ամս
հարիւր և տասն:

Եւ խօսեցաւ յօսէփ ընդ
եղբարս իւր՝ և ասէ. ես ա-
ւասիկ մեռանիմ. այցելու
թեամք այլ բարայե ձեզ առ-
տունս. և հանցեզ ձեզ յեր-
կրես յայսմանէ. յերկիր, զոր
երդունաւ տալ արահսմու
իսահայ և յսիօբայ:

Եւ վախճանեցաւ յօսէփ.
արտոնցին զնա. զմոսով և ե-
գին զնա ի տապանի եգիպտոս:

and fell down before his face
and they said, Behold we be
thy servants.

And Joseph said unto
them, Fear not, for I will
nourish you and your little
ones. & he comforted them,
and spoke kindly unto them.

And Joseph dwelt in E-
gypt, he & his father's house
and Joseph lived an hundred;
and ten years.

And Joseph said unto his
brethren, I die, and God
will surely visit you, and
bring you out of this land,
unto the land which he
sware to Abraham, to Isaac,
and to Jacob.

So Joseph died, and they
embalmed him, and he was
put in a coffin in Egypt.

Տոմար հօտի. Եւս ԳԼ 1. ԿԳ. 8: 1635. աստ Եգիպտոս Բ Ե

Կայ այլ Թագաւոր՝ ի
յեգիպտոս որ ոչ գի-
տէր զյօսէփ:

Եւ ասէ յազգն իւր. ահա
ազգ որդւոյն իսրայիլի մեծ

NOW there arose a new
king over Egypt, which
knew not Joseph.

And he said unto his peo-
ple, Behold, the people of

է. զօրութեամբ. և զօրանայ
քանի մեզ:

Արդ եկայք հնարեսցուք
ինչ նոցա. գուցէ բազմանայ-
ցեն. և յորժամ դիպիցի մեզ
պատերազմ. յաւելցին և նոքա
ի թշնամիսն մեր. և մարտու-
ցին ընդդէմ մեզ:

Ասանորոյ կայուցին՝ ի վե-
րայնոցա գործավարս. զի չար
չարեսցեն զնոսա՝ ի գործ. և
շինեցին քաղաքս ամուրս փա-
րաւօնի. զփիդօն և զՌամսէ:

Եւ որչափ ճնշէին զնոսա-
այնչափ. առաւել բազմա-
նային. և եգիպտացիքն գարշ-
էին ի զորդուցն իսրայէլա-
ցոյ:

Եւ կեղէին զկեանս նոցա
ի գործ խիստ կաւոյ՝ և աղիւ-
սարկի՝ և յամենայն գործ
դաշտաց, ըստ ամենայն գոր-
ծոյ իւրեանց. որով ծառայե-
ցուցանէին զնոսա բռնու-
թեամբ:

Հրաման ետ փարաւօն ամե-
նայն ժողովրդեանն իւրում,
և ասէ. զամենայն արու՝ որ
ծնանի եբրայեցոյ՝ ի գետ լն-
կէսըիք և զամենայն եգ սողե-

the children of Israel are
more and mightier than we.

Let us deal wisely with
them, lest they multiply, and
it come to pass, that when
there falleth out any war,
they join unto our enemies,
and fight against us.

Therefore they did set
over them task-masters, to
afflict them with their bur-
dens. And they built for
Pharaoh treasure-cities, Pi-
thom and Raamses.

But the more they afflicted
them, the more they mul-
tiplied. And the Egyptians
were grieved because of the
children of Israel.

And they made their
lives bitter with hard bon-
dage, in mortar, and in
brick, & in all manner of ser-
vice in the field: all their ser-
vice wherein they made
them serve, was with rigour.

And Pharaoh charged all
his people, saying, Every
son that is born to the peo-
ple of the children of Israel;
ye shall cast into the Nile;

ցուցանիցեք:

Եւ եր ոմն յազգէ դեւայ
որ հառ իւր կին 'ի դստերայ
անտի դեւայ: և յղայաւ
ծնաւ արու և տեսանէր զնա
կայտառ Թաքուլ զնա ամիսս
երիս:

Եւ իբրեւ ոչ ևս կարէր
Թաքուլ անել հառ մայրնոյ
տապանակ պըտուէայ և ձե-
փեայ զնա կարաձիւթով: և
եդ 'ի նմա զմանուկն: և ըն-
կեց զայն 'ի խաղ մի առափն
գետոյն:

Եւ դիտէր քոյր նորա 'ի
հեռաստանէ տեսանել թէ
զինչ անցք անցանիցեն ի նա:

Եւ իջեալ գուստրն միա
բաւձօնի լուանալ 'ի գետն, և
նաժիշտք նորա շրջին առ-
գետովն: և տեսեալ զտապա-
նակն 'ի խաղիանդ: առաքեց
զնաժիշտն առնուլ զնա:

Երայ և ետես զմանուկն և
լայր մանուկն 'ի տապանակի
անդ խնդաղատեցաւ զնովաւ
գուստրն միաբաւձօնի: և ասէ
'ի մանկանց երբայեւոց ե:

and every daughter ye shall
save alive.

And a man of the house of
Levi took to wife a daugh-
ter of Levi: and she had a
son, and when she saw that
he was a goodly child, she
hid him three months.

And when she could not
longer hide him, she took
for him an ark of bulrushes,
and daubed it with slime;
and with pitch, and put the
child therein; and she laid
it in the flags by the river's
brink.

And his sister stood afar
off, to see what would befall
him.

And the daughter of Pha-
rach came down to bathe
at the river, and her mai-
dens walked along by the
river's side, and when she
saw the ark among the flags,
she sent her maid to fetch it.

And when she had opened
it, she saw the child and
behold the babe wept. And
she had compassion on him;
and said, this is one of the
Եւ

Եւ ասէ քոյրն նր ցգուս
տարն փարաւօնի, կամիս զի
կոչեցից քեզ կին մի դայեակ
ի հեբրայեցոց անտի և անու-
ցանիցէ քեզ զմանուկդ: ասէ
դուստրն փարաւօնի երթ:
դնայ աղջիկն և կոչեց զմայր
մանկանն:

Եւ ասէ յնա դուստրն
փարաւօնի առ զմանուկդ
և ան ինչ զգաս: և ես տաց
քեզ զվարձս քո և հառ կինն
զմանուկն և մայց զնա:

Իբրեւ հաստատեցաւ մա-
նուկն հաճ զնա առ դուստրն
փարաւօնի, և եղև նմա յորդէ
գիրս և անուանեաց զանուն
նորա մօսէս:

Hebrews children.

Then said his sister to
Pharaoh's daughter, shall I
go and call to thee a nurse
of the Hebrew women, that
she may nurse the child for
thee: and Pharaoh's daugh-
ter said to her, Go. and the
maid went, and called her
mother.

And Pharaoh's daughter
said unto the mother, Take
this child and nurse it for
me, and I will give thee thy
wages. And the woman took
the child and nursed it.

And the child grew, and
she brought him unto Pha-
raoh's daughter, and he be-
came her son. And she cal-
led his name Moses.

Եւ 4 րդի 2. համար. 11: 1571 Ամօք յառաջ քանից Քրիստոս:

Եւ եղև անցանելոյ ժա-
մանակ ինչ իբրեւ եղև մեծ
մօսէս: Եւ առ եղբարսն իւր
և հայեցեալ ՚ի չար չարամոս
նոցա, ետես այր մի եգիպտա-
յի զի հարկանէր զոմն եբրա-
յեցի յեղբարց իւրոց:

AND it came to pass,
when Moses was grown,
that he went out unto his
brethren, and looked on
their burdens, and he spied
an Egyptian smiting an He-
brew, one of his brethren.

Հայե

Հայեցեալ յայս կոյս և
յայն կոյս ոչ զոք տեսանէր :
եւ հար զեգիպտացին և ծած-
կեաց զնա ընդ աւազուկ :

Եւ լուաւ փարաւօն ըզ-
բանն և խնդրէր սպանանել
զմօտէս և փախեաւ մօտէս
յերեւոյ փարաւօնի և բնա-
կեցաւ յերկրին մադիամու :

Եւ քովին մադիանացոյ
էին զլստերք եօթն . և ետ
մի իդրստերացն իւր մօտէսի
էնութիւն :

Եւ յետաւորոյ բազմաց մե-
ռաւ Թապաւնորն եգիպտա-
ցոյ . և տառապէին որդիքն
խորայնի ի գործոյ անտի . և
ալալակէին իմէր :

Ղուաւ ած հինութե նոցա :
և յիշեաց զուխտ իւր . որ ընդ
աբլահամու և իսահակայ և
յակօբու :

Եւ մօտէսաբանէր զխա-
շինս յութորոյ աներոյ իւրոյ
քովին մադիանացոյ . և էա՞ծ
զխաշինն յանապատ . և եկն
ի լեռանայ ի քորէբ :

And he looked this way,
and that way; and when he
saw that there was no man,
he slew the Egyptian, and
hid him in the sand.

Now when Pharaoh heard
this thing, he sought to slay
Moses. But Moses fled from
the face of Pharaoh, and
dwelt in the land of Midian.

And the prince of Midian
had seven daughters, and he
gave Moses one of his daugh-
ters to wife.

And it came to pass in
process of time, that the
king of Egypt died, and the
children of Israel sighed by
reason of the bondage, and
they cried.

And God heard their
groanings, and remembered
his covenant with Abraham
with Isaac, and with Jacob.

Now Moses kept the flock
of Jethro his father-in-law,
the prince of Midian, and he
led the flock to the further
side of the desert, and came
to the mountain of God,
even to Horeb.

Եւ և և

Երևեցաւ նմա Տրեշտակ
տեսաւն բոցով Տրոյ Դմիշոյ
մորենոյն. և տեսանէր, զի
մորենին վառեալէր Տրով. և
ոչ այրիւր մորենին:

Եւ ասէ մօսէս, անցեալ
տեսից զտեսիլն մեծ զայն,
զի՞հ. զի ոչ այրիցի մորենին:

Իբրև ետես տրի թի մեր
ձեռայ տեսանել. կոչեաց զնա
տէր Ի միջոյ մորենոյն. և
ասէ, մօսէս, մօսէս, և նա
ասէ զի՞հ:

Եւ ասէ տէր, տեսանելով
տեսիլ չարչարանս Ժողովը-
ղեան իմոյ՝ որ յեգիպտոս. և
լուայ աղաղակի նոցա՝ Իգոր-
ծավարայն իւրեանց:

Արդ եկառաբեցից զբեզ
առ փարաւօն արքայ եգիպ-
տացոյ. և հանցես զժողո-
վուրդ իմ զորդիսն իսրայիլի
յերկրէն եգիպտացոյ:

Եւ ասէ մօսէս, ով եմ ես
զի երթայեմ առ փարաւօն
արքայ եգիպտացոյ. և հանի-
ցեմ զորդիսն իսրայիլի յերկ-
րէն եգիպտացոյ:

Եւ ասէ ես եղից Էբեզ.

And Jehovah appeared
unto him in a flame of fire
out of the midst of a bush;
and he looked, and behold,
the bush burned with fire,
and it was not consumed.

And Moses said, I will turn
aside, & see this great sight;
why the bush is not burned.

And when Jehovah saw
that he turned aside to see,
God called unto him out of
the midst of the bush, and
said, Moses, Moses. And he
said, Here am I.

And Jehovah said, I have
seen the affliction of my
people which are in Egypt,
and have heard their cry by
reason of their task-masters.

Come now therefore, and
I will send thee unto Pha-
raoh, that thou mayest bring
forth my people the child-
ren of Israel out of Egypt.

And Moses said, Who am
I, that I should go unto Pha-
raoh, and that I should bring
forth the children of Israel
out of Egypt.

And he said, certainly I

և յորժամ Տանես զժողո-
վուրդն յեգիպտոսէ. պաշ-
տոսքիք զաստուած իւրերնս
յայսմիկ:

will be with thee, and when
thou hast brought forth the
people out of Egypt, ye
shall serve God upon this
mountain.

Առ երթեալ ժողովեա-
լես զԵրաւոյտքն խրայիլի.
և ասացես ցնտաւ տէր ւաճ
Տարցն ձերայ երեսեցաւ ինձ
ւաճ արքաՏամու, իսահա-
կայ և թաճ յախօբայ և ասէ.
այցելուք այց արարի ձեզ.
և որինչ անցք անցին ի ձեզ
յեգիպտոս:

Go, and gather the elders
of Israel together, and say
unto them, Jehovah, the
God of your fathers, the
God of Abraham, of Isaac, &
of Jacob, appeared unto me,
saying, I have surely visited
you, and seen that which is
done to you in Egypt.

Եւ ասեմ Տանից զձեզ յերկ-
րէ չարչարանայ եգիպտոս-
յոցն յերկիրն քանանայոց,
և քեռայոց, ամօր Տայոց,
և յեբուսայոց. յերկիր որ
բղխէ զմեղր և զհաթն:

And I will bring you up
out of the affliction of E-
gypt, unto the land of the
Canaanites, and the Hittites,
and the Amorites and the Je-
busites, unto a land flowing
with milk and honey.

Եւ ասէ տի ցմօսէս Գնա
և երթ յեգիպտոս զի մեռան
ամեկայն արք որք խնդրէին
զանձն քո:

And Jehovah said unto
Moses, Go, return into E-
gypt, for the men are dead
which sought thy life.

Եւ առեալ մօսէս զկին
իւր, և զմանկունս իւր և և
Տան ցնտաւ ի զբառոս և դար
ձաւ յեգիպտոս:

And Moses took his wife
and his sons, and set them
upon an ass, and returned to
the land of Egypt.

Եւ ասէ տի ցաՏարօն երթ
ի առաջ մօսէսի յանապատն.

And Jehovah said to A-
aron the brother of Moses,
և

և գնաց, և դատարհեցաւ նմա
ի լեւրին աստուծոյ, և համ-
բուրեաց զնա:

Եւ դատարհաց մօսէս ա-
հարօնի զամ դատգամն տն.
զոր առաքեաց զնա:

Գնացին մօսէս և ահարօն
և ժողովեցին զամ ծերակոյտ
որդւոցն իսրայիլի, և խօսե-
ցան զամենայն դատգամն,
զոր խօսեցաւ աստուծոյ ընդ
մօսիսի:

Եւ հաւատաց ժողովուրդն.
և ուրախ եղև. զի արար ան-
այց որդւոցն իսրայիլի. և զի
հայեցաւ ի նեղութիւն նոցա.
Ժողովուրդն ժողովուրդն
և երկիրեպագ:

Go into the wilderness to
meet Moses. And he went
and met him in the mount
of God, and kissed him.

And Moses told Aaron
all the words of Jehovah,
who had sent him.

And Moses and Aaron
went, and gathered together
the elders of the children of
Israel, and they spoke unto
them all the words which Je-
hovah had spoken unto Moses.

And the people believed,
and when they heard that Je-
hovah had visited the child-
ren of Israel, and that he
had looked upon their afflic-
tion, then they bowed their
heads and worshipped.

Եւս Գլուխ 5. համար 1. 1491 Ամի յառաջ անել Քրիստոս

Եւ մօսն մօսէս և ահա-
րօն առաջն փարաւննի. և ա-
տեն ցնա. այսպէս ասէ տէր
ան իսրայիլի. արձակեա ըզ-
ժողովուրդ իմ. զի արայեն
ինձ տօն յանապատի:

Ասէ փարաւնոն ով է նա
որում լուայց ձայնի նր. ար-

AND Moses and Aaron
went in and told Pharaoh,
Thus saith Jehovah the God
of Israel, Let my people go;
that they may hold a feast
unto me in the wilderness.

And Pharaoh said, Who is
Jehovah that I should obey
ձակել

ձապէլ զորդիսն իսրայիլի :

Եւ ասէն ցնաւ աստուծոն երբայեղոյ . կոչեաց զմեզ առ ինքն . արդ երթիցուք երկից անուրց ճանապարհ յաւապատն . զոչեսցուք տեառն աստուծոյ մերում : գուցէ պատահիցի մեզ մահ կամ սպանումն :

Եւ ասէ ցնոսա արքայն . ընդէր դու մօսէս և ասարօն խախտեմք զժողովուրդն ի գործոյ իւրեանց . երթայք յիւրաքանչիւր գործ իւր :

Եւ հրամայեաց փարաւօն յաւուր յայնմիկ գործաւարաց ժողովրդեանն և գալոցայ նորա և ասէ :

Մի ևս յաւելուցուք տալ յարդ ժողովրդեանն յաղիւս արդիւթի . ող յերեկն և յեռանդ : ինքեանք երթիցեն և ժողովեացեն իւրեանց յարդ :

Եւ ստիպէին զնոսա գործաւարք ժողովրդեանն . և դպիրք նորա . և խօսեին ընդ ժողովրդեանն . և ասէին . այս պէս ասէ փարաւօն , ոչ ևս տայ ձեզ յարդ :

Դուք ձեզնէն երթայք ժողովեցէք ձեզ յարդ . ուստի

his voice to let Israel go .

And they said, The God of the Hebrews hath met with us, let us go, we pray thee, three days journey into the desert, and sacrifice unto Jehovah our God, lest he fall upon us with pestilence or with the sword .

And the king said unto them, Wherefore do ye, Moses and Aaron, let the people from their works, Get ye unto your burdens .

And Pharaoh commended the same day the task-masters of the people, and their officers, saying .

Ye shall no more give the people straw to make brick as heretofore; let them go and gather straw for themselves .

And the task-masters of the people went out, and their officers, and they spoke to the people, saying, Thus saith Pharaoh, I will not give you straw .

Go ye, get ye straw where ye can find it, yet shall not

և գտանիցեք զի ոչ թուլացի
ձեզ ի սակէն ձերմէ և ոչ ինչ

Եւ սիրեցաւ ժողովուրդն
ընդ ամ երկիրն եգիպտացոց
ժողովել զեղեգն առ ի
յարդ:

Եւ գործավարքն ստիպէին
զնոսա և ասէին. բովանդա-
կեցեք զգործն ձեր. ըստ հա-
նապազորդ սակին. ուր մինչ
յարդն տային ձեզ:

Եւ տանջեցան դպիրք ազգի
առդուցն իսրայիլի որք կային
ի վր նոցա ի վերապաշտօնացն
մարաւօնի. զի ասէին եթէ
ընդեր ոչ բովանդակեցիք ըզ
սակալիւսոցն ձերոց, որպէս
յերեկն և յերանս. և զայս
անուրբ:

Իսուեցաւ աստուած ընդ
մօտսիս և ասէ յնա. ես եմ
տէր:

Եւ ես լուայ հեծութե
որդւոցդ իսրայիլի. զոր է-
գիպտացիքդ ծառայեցուցա-
նեն. և յիշեցի զմխան ձեր:

Եւ տարայց զձեզ յեր-
կիրն զոր երդուայ տալ զնա
աբրահամին իսահակայ և յա-

your work be diminished.

So the people were scat-
tered abroad throughout all
the land of Egypt to gather
stubble instead of straw.

And the task-masters
hastened them, saying, Fulfil
your works, your daily tasks,
as when there was straw.

And the officers of the
children of Israel, which
Pharaoh's task-masters had
set over them, were beaten,
and demended, Wherefore
have ye not fulfilled your
task in making brick, both
yesterday and to-day, as
here tofore.

And God spoke unto Mo-
ses, and said unto him, I am
Jehovah.

And I have also heard the
groaning of the children of
Israel whom the Egyptians
keep in bondage; and I have
remembered my covenant.

And I will bring you in
unto the land concerning
which I did swear, to give
you

Կօբայ. զի ես եմ տէր:

it to Abraham; to Isaac, & to Jacob, I am Jehovah.

Իբր տեսիլ երևեցաւ տր քիարաւօն Իգիշերին և պատու շիրեայ ցնա վասն որդւոցն իսրայիլի, ևասէ՛ չարչարեցուցից զքեզ. և զծառայք քո ամենայն. և երկիրն ե պիտոսպւոց վշտագին չարչարանօք:

And Jehovah came unto Pharaoh in the visions of the night, and commanded him concerning the children of Israel, and he said, I will plague thee, & thy servants, and all the land of Egypt with grievous plagues.

Չաճի յարեաւ փարաւօն գիշերայն՝ ինքն, և ամենայն ծառայք իւր:

And Pharaoh was afraid, and he rose up in the night, he and all his servants.

Եւ կոչեաց փարաւօն ըզ մօտէս և զահարօն գիշերայն. ևասէ, արիք՝ և ելէք ի մօռ զմլրդենէ իմմէ. և դուք և որդիքն իսրայիլի՝ երթայք և պաշտեցէք զտր ոպ ասացիք:

And he called for Moses and Aaron by night, & said, Rise up, & get ye forth from among my people, ye & the children of Israel, & go serve Jehovah as ye have said.

Եւ զարջառ և զոչխար ձեր ատեալ գնացէք աստի. և մի ևս երևիցիս դու ինձ:

Also take your flocks, and your herds, and begone, and let me see you no more.

Եւ չուեցին որդիքն իսրայիլի ի Տաամեսայ իտոքքօթ. վեց հարիւր հազար այր հետեակ. թող զմանկրտիսն:

And the children of Israel journeyed from Rameses to Succoth, about six hundred thousand on foot that were men, besides children.

Եւ խառնիճաղանճ բազում եւ նոսա, և արջառ, և ոչխար. և անասուն բազում յոյժ:

And a mixed multitude went up also with them, and flocks and herds, even very much cattle.

Առդ բնակութիւն որդւոցն Now the sojourning of
 իսրայիլի զոր բնակեցան յեր- the children of Israel, who
 կրին եգիպտացոյ եին ամբ dwelt in Egypt, was four
 չորեք հարիւր և երեսուն։ hundred and thirty years.

Թողոյ 4 Լուի 13. համար 2 : 1490 Աժօ + յառաջ Ժողովրդի Բերնարդի 3

Խօսեցաւ տէր ընդ մօ-
 ւեցսի և ասէ ։

Առաքեա արս՝ և լրտես-
 ցեն զերկիրն քանանացոյ զոր
 ես տայ որդւոցն իսրայիլի ։
 այր մի ցեղի՝ ըստ տանց նա-
 հապետաց իւրեանց առաքեա
 ցես զնոսա զամենայն գլխա-
 լորս ինոցանէ ։

Եւ առաքեաց զնմօտե-
 լրտեսեւ զերկիրն քանանա-
 ցոյ և ասէ ցնն ։ Ելէք ընդ
 հարաւային ճանապարհաւն
 և ամբարձարուք ի լեառնն ։

Եւ տեսցիք զերկիրն՝
 զինչ իցէ և զժողովուրդն՝
 որ նստի ինմա ։ Եթէ զօրաւո-
 ղագոյն իցէ Թէ անւազ ։ Եթէ
 սակաւք իցեն Եթէ բազումք ։

Եւ զինչ իցէ երկիրն՝ յո-
 ղումնոքա բնակեալք իցեն ։
 Եթէ բարի՝ իցէ Եթէ չար ։
 և զինչ իցեն քաղաքքն յորս
 նոքա բնակեալք են ։ պարսպա

AND Jehovah spoke un-
 to Moses, saying.

Send thou men that they
 may search the land of Ca-
 naan, which I give unto the
 children of Israel, of every
 tribe of their fathers shall
 ye send a man, every one
 a ruler among them.

And Moses sent them to
 spy out the land of Canaan;
 and said unto them, Get ye
 up this way southward, and
 go up into the mountain.

And see the land what
 it is, and the people that
 dwell therein, whether they
 be strong or weak, few or
 many.

And what the land is
 that they dwell in, whether
 it be good or bad, and what
 cities they be that they dwell
 in, whether in tents, or in

Լորք

էորք են եթէ անարարեալք: strong holds.

Եւ զինչ եղէ երկիրն. արարեալ եղէ եթէ անար. եթէ եղէ՝ ինմա ծառաւորն եթէ ոչ. և ժրասցիք՝ անցիք ի պտղոյ երկիրն. և անուրբ դարնայնոյ էին անուրբն խոյ. ծովածոյ խաղողոյ:

Եւ ելեալ լրտեսցին զերկիրն յանապատէն սինայ մինչև ցրոտը ինձուտս երկրաթայ:

Եւ եկին մինչև ցառորն ողկողոյ. և հասին անտի ուռերթոյ՝ և ողկող մի խաղողոյ ինմա. և բարձին զնա լծակք և բերին և ի նոսնէ՝ և ի թղոյ:

Եւ հասեալ եկին առ մօսէն և առ ասարօն. և առ ամենայն ժողովուրդ սրդւոցն իսրայիլի՝ և ետուն նց զրոյց և ամենայն ժողովրդեանն. և ցուցին զպատու երկրին:

Եւ ետ տէր իսրայիլ զամենայն երկիրն՝ զոր երդո-

And what the land is, whether it be fat or lean, whether there be wood therein or not. And be ye of good courage, and bring of the fruit of the land. Now the time was the time of the first ripe grapes.

So they went up and searched the land, from the wilderness of Zin unto Rehob, as men come to Hamath.

And they came unto the brook of Eshcol, and cut down from thence, a branch with one cluster of grapes; and they bare it between two upon a staff, and they brought of the pomegranates, and of the figs.

And they went and came to Moses, and to Aaron, and to all the congregation of the children of Israel; and brought back word unto them, and unto all the congregation, and showed them the fruit of the land.

And Jehovah gave unto Israel all the land which he

լաւ տալ Տարցն նոցա՝ և
ժառանգեցին զնա՝ և բնա-
կեցան ՚ի նմա:

Եւ Տանգոյց զնոսա տէր
շուրջանակի՝ ոպ երդուաւ
Տարցն նոցա՝ և ոչ ոք յարեաւ
ընդ դէմ նոցա ՚ի թշնամեաց
իւրեանց զի զամենայն թշնա-
միս նոցա մատնեաց տէր ՚ի
ձեռս նոցա:

Եւ ոչ սխալեցաւ բան մի
յամենայն բանից բարեաց՝
զոր խօսեցաւ տէր որդւոյն
իսրայիլի՝ այլ ամենայն ինչ
եղև:

sware to give unto their
fathers, and they possessed
it, and dwelt therein.

And Jehovah gave them
rest round about, according
to all that he sware unto
their fathers, & there stood
not a man of all their ene-
mies before them, Jehovah
delivered them from all
their enemies.

There failed not aught of
any good thing which Je-
hovah had spoken unto the
house of Israel, all came
to pass.

Դասուորաց 4Լ 13. 45. 1. 1161 Այս գրքի վերջն է:

Որդիքն իսրայիլի գոր-
ծեցին զչարս աւաջի տեսուն,
և մատնեաց զնոսա տէր ՚ի
ձեռս փղշտացւոյն, ամս քա-
նասուն:

Եւ եղև այր մի ՚ի սարսապ
ի ցեղէ՝ զանայ. և անուն
նորա մանուէ. և կին նորա
անուէր՝ և ոչ ծնիր:

Եւ երեւցաւ Տրեշտակ
տեսուն կնոջն. և ստէ յնա՝

AND the children of
Israel did evil in the sight of
Jehovah, and Jehovah deli-
vered them into the hand of
the Philistines forty years.

And there was a certain
man of Zorah, of the family
of the Danites, whose name
was Manoah, and his wife
had no child.

And the angel of Jehovah
appeared unto the woman.

an. 5. 11.

ահաւադիկ յղապելս՝ և ծնելիս
որդի:

Արդ զգոյշ լէր գուցէ
լմկելոյն զգինի՝ և զօղի՝ և
մի ուտելոյն զամենայն զան-
սուրբ:

Զի ահամանուկն որ ծն-
ելիս երկաթ մի՝ ելցէ՝ ի գլուխ
նորա. զի ուխտաւ որ աստու-
ծոյ եղելի. և նա փրկեալ է
գիսրայէլ ի լծոյ փղշտա-
ցւոցն:

Եւ եմուտ կինն՝ և ասէ
ցայր իւր. եկն այր մի առ իս.
և տեսիլ նորա իբրև զտեսիլ
հրէշտակի՝ ահեղ յոյժ. և
ոչ հարցուցի յնա թէ ուտի՞
ես. և զանուն իւր ոչ ևս
պատմեալ ինձ:

Եւ աղաչեաց մանուէ ըզ-
տէր՝ և ասէ. եկեալ է գար-
ձեալ այն այն՝ զոր առաքե-
ցեր առ մեզ. և լուսանորեւ
յէ զմեզ թէ զինչ արասցուք
մանկանոր ծնանիցի:

Եւ լուսն աստուծո՞ւ ձայնի
մանուէի. և եկն հրէշտակն
միտա անգամ առ կինն նորա
մինչ դեռ նստիւր յանդի. և
այր նորա չէր առ նմա:

and said unto her, Behold,
now thou shalt have a son:

Beware therefore, I pray
thee, and drink not wine,
nor any strong drink, and
eat not any unclean thing.

For lo, the child that shall
be born, shall be a Nazarite
unto God, no razor shall
come on his head: and he
shall deliver Israel from the
yoke of the Philistines.

Then the woman came
and told her husband, saying,
A man came unto me, and
his countenance was like the
countenance of an angel,
very terrible: but I asked
him not whence he was, nei-
ther told he me his name.

Then Manoah intreated
Jehovah, and said, Let the
man which thou didst send
come again unto us, & teach
us what we shall do unto
the child that shall be born.

And God hearkened to
the voice of Manoah; and the
angel came again to the
woman as she sat in the
field but her husband was
not with her.

Եւ

Եւ փութացաւ կենն՝ և ընթացեալ պատմեաց առն իւրում՝ և ասէ ցնա՝ ահա երևեցաւ ինձ այրն՝ որ եկն առ իս յաւուր յայնմիկ։

Եւ յարեաւ գնաց մանուկ զհետ կնոջ իւրոյ. և եկն առ այրն. և ասէ ցնա. եթէ դու իցես այրն. որ խօսեցար ընդ կնոջն. և ասէ հրեշտակն. ես եմ։

Եւ ասէ մանուկ ցհրեշտակն թող բռնադատեսցուք զքեզ մինչև արասցուք առաջի քո ուլ մի յայծեաց։

Եւ ասէ հրեշտակն. եթէ բռնադատեսցես զիս՝ ոչ կերայց՝ եհացեց քոյ. և եթէ արասցես զողջակէզ՝ տեսան մատուցես զնա։

Եւ ասէ մանուկ ցհրեշտակն. զի՞նչ անուն է քեզ. զի յորժամ եկեսցի բանն քո՝ փառաւոր արասցուք զքեզ։

Եւ ասէ ցնա հրեշտակն զի՞ հարցանես զանուանի իմիկ. և նա է պատն չեղի։

Եւ է առ մանուկ զողջ

And the woman made haste, and ran, and showed her husband, and said unto him, Behold, the man hath appeared unto me, that came unto me the other day.

And Manoah arose, and went after his wife, & came to the man, and said unto him, Art thou the man that spakest unto this woman. And he said, I am.

And Manoah said unto the angel, I pray thee, let us detain thee until we shall have made ready a kid for thee.

And the angel said; Though thou detain me, I will not eat of thy bread, & if thou wilt offer a burnt-offering; thou must offer it unto Jehovah.

And Manoah said unto the angel, What is thy name, that when thy sayings come to pass, we may do thee honour.

And the angel said, Why askest thou thus after my name, seeing it is secret.

So Manoah took a kid

այծեաց

այծեայ զզոհն, և մատոյց ի վերայ վիմին տեսառն և հրէշ տակն արար սքանչելիս. մանուէ և կին նորա հայեին:

Եւ եղև ընդ ամբառնալ բոցոյն ի վերուստ ի սեղանոյն յերկինս. ամբարձաւ և հրէշ տակն տն բոցով սեղանոյն. և մանուէ և կին նորա հայեին. և անկան ի վերայ երեսաց իւրեանց յերկիր:

Եւ ասէ մանուէ յկինն իւր. մահա մեռանիցիսք՝ զի դաստո՛ւած տեսար:

Իսկ ասէ ցնա կին նորա. եթէ կամեցեալէր տեսառն ապանանել զմեզ. ո՛չ ընդու նիւր ի ճեռայ մերոց զողջակէզն և զզոհն. և ո՛չ լուսաւորէր մեզ զայն ամենայն ընդ ժամանակս ժամանակս:

Եւ ծնաւ կինն որդի մի. և կոչեաց զանուն նր սամսոն. և աճեաց մանուկն. և օրհնեաց զնա տէր:

Եւ սկսաւ հոգի տեսառն շրջիլ ընդ նմա ի բանակին զանայ. ի մէջ սարայ. և ի մէջ եսթաւուղայ:

with a meat-offering, and offered it upon a rock unto Jehovah. And the angel did wondrously, and Manoah and his wife looked on.

For it came to pass, when the flame went up toward heaven from off the altar, that the angel ascended in the flame of the altar. And Manoah and his wife looked on it, and fell on their faces to the ground.

And Manoah said unto his wife, We shall surely die, because we have seen God.

But his wife said unto him, If Jehovah were pleased to kill us, he would not have received a burnt-offering & a meat-offering at our hands, neither would he have shown us all these things.

And the woman had a son, and called his name Samson. And the child grew, and Jehovah blessed him.

And the spirit of Jehovah began to move him at times in the camp of Dan, between Zorah and Eshtaol.

Դասականաց ԳԼ Ի 4. հԺ Ի 1141. ԱՅոք յամուշ ամիշ Բրիտանոս

Եւ ել Սամսոնն ՚ի Թամնաթայ. և ետես զկին մի ՚ի Թամնաթայ. ՚ի դստերացն փրդշտացւոյն:

Եւ ել պատմեաց Տօբիւս քում և մօր՝ և ասէ, կին մի տեսի ՚ի Թամնաթայ ՚ի դստերացն փրդշտացւոյ. և արդ առեք զնա ինձ կնութեան:

Ասէն զնա Տայր և մայր իւր. մի թէ ոչ գուցէ ՚ի դրստերաց եղբարց քոյր և յամ Ժողովրդեան իմում կին. զի երթիցես դու առնուլ զկին փրդշտացւոյ. և ասէ սամսոնն զՏայր իւր զնա աս ինձ, զինա հաճոյ է աչաց իմոց:

Եւ ել սամսոնն և Տայր նորա և մայր իւր ՚ի Թամնաթայ և խոտորեցաւ սամսոնն յայդեստանն Թամնաթայ և ասա կորիւն մի առիւծու գոչեաց ընդդէմ նորա:

Եւ յաջողեցաւ ՚ի վերայ նորա հոգի տեսան. և ճեղքեաց զնա իբրեւ զուլ մի այ-

AND Samson went down to Timnath, and saw a woman in Timnath of the daughters of the Philistines.

And he came up and told his father and his mother, & said, I have seen a woman in Timnath of the daughters of the Philistines; now therefore get her for me to wife.

Then his father and his mother said unto him, Is there never a woman among the daughters of thy brethren, or among all thy people, that thou goest to take a wife of the Philistines. And Samson said unto his father, Get her for me; for she pleaseth me well.

Then went Samson down, and his father & his mother to Timnath, and came to the vineyards of Timnath; and behold, a young lion roared against him.

And the spirit of Jehovah came mightily upon him, and he rent the lion as he would

ճեմայ

ճեպս. և ոչինչ գտար ի ձեռնին
նորա. բայց ոչ պատմեաց
Տօր իւրում և մօր իւրում.
զոր արար :

Եւ եղև խօսեցաւ ընդ
կնոջն. և հաճոյ թուեցաւ
առաջի սամսոնի :

Եւ դարձաւ յետ անոր
առնել զնա. և խոսորեցաւ
առեանէն զգէշ առիւծուն. և
ախարհեցաւ զկողմաց ի բերան
առիւծանոց և մեղր :

Եւ ետ քայն ի ձեռն
իւր. և երթալով երթայր և
մտնէր չոգան առ հայր
իւր և առ մայր իւր. և ետ նոյն
չաւ և կերին. և ոչ պատմեաց
նոցաւ թէ ի բերանոյ առիւծ
ուն և հան զմեղրն :

Եւ եղև հայրնորս առ կինն
և արար անդ սամսոն զխրա
խաթիւն զի պնակս առնելին
երեսասարդք :

Եւ յորժամ եկն առ անէր
իւր. կայաց առ նոյն անէր
նորս ընկերս և էին ընդ նոս
ի խրատութեան :

Եւ յորժամ եկն առ անէր
իւր. կայաց առ նոյն անէր
նորս ընկերս և էին ընդ նոս
ի խրատութեան :

have rent a kid, and he had
nothing in his hand. but he
told not his father or his mo-
ther what he had done.

And he went down and
talked with the woman; and
she pleased Samson well.

And after a time, he re-
turned to take her, and he
turned aside to see the car-
case of the lion. and behold,
there was a swarm of bees,
and honey in the carcase of
the lion.

And he took thereof in
his hands, and went on eat-
ing, and came to his father
and mother, and he gave-
them, and they did eat. but
he told not them that he
had taken the honey out of
the carcase of the lion.

So his father went down
unto the woman, and Samson
made there a feast. for so
used the young men to do.

And when he came to
the father of the damsel, the
father of the damsel brought
companions to be with him
at his feast.

Եւ ասէ ցնոսա սամիսոն.
արկից ձեզ առասպել եթէ
առ եղծանելով առեղծանի-
ցէք զնա ինձ զեօթն օր խրա-
խաթես՝ և դատնիցէք՝ ապա
ձեզ երեսուն պատմութեան
և երեսուն պատմութեան
հանդերձից:

Ապա թէ ոչ կարիցէք
առեղծանել ինձ. ապա իբրեւ
դուք ինձ երեսուն պատմութեան
առեղծանել և երեսուն պատմութեան
հանդերձից. և ասեն
ցնո՛ւ արկ մեզ զառասպելն
քո, և լուիցուք զնա:

Եւ ասէ ցնոսա՝ ի կերչէ
եկեղեցիուր և ի հզօրէ եւ
քաղցր. և ոչ կարային առեղ-
ծանել զառասպելն զերիս
աւուրս:

Եւ եղև յաւուրն չորրոր-
դի. և ասեն ցնիսն սամիսոնի
պատրեա զայր քո՝ և պատ-
մեսցէք եզ զառասպելն. գու-
ցի ալիցեմք զքեզ և զառու-
հօր քոյ. մի թէ աղքատացու-
ցանք՝ և կոչեցէր զմեզ այսր:

Եւ ելաց՝ կինն սամիսոնի
առնաւ և ասէ ցնա. առեցէր

And Samson said unto
them, I will now put forth
a riddle unto you if ye can
certainly declare it me with
in the seven days of the feast;
then I will give you thirty
pieces of linen, and thirty
change of garments.

But if ye cannot declare
it me then shall ye give me
thirty pieces of linen, and
thirty change of garments.
And they said unto him;
Put forth thy riddle, that we
may hear it.

And he said unto them,
Out of the eater came forth
meat, and out of the strong
came forth sweetness. And
they could not in three days
expound the riddle.

And on the fourth day,
they said unto Samson's wife,
Entice thy husband, that he
may declare unto us the rid-
dle; lest we burn thee and
thy father's house with fire.
have ye invited us to take
from us that which we have.

And Samson's wife wept
before him, and said, Thou
qhs

զիս՝ և ոչ սիրեցեր զիս. զի
զառասպելն զոր արկեր որ-
դւոյ ժողովրդեան իմոյ. ինչ
ոչ պատմեցեր:

Եւ ասէ յնա սամիսոն ասա
հօր և մօր իմոյ ոչ պատմեցի.
և արդ. քեզ պատմիցեմ:

Եւ ելաց առ նա զեօթն
օր՝ յորս էք խրախուհն. և եղև
յաւուրն եօթներորդի՝ պատ-
մեացնմա՝ քանզի Թախանձեաց
զնա. և նա պատմեաց որդւոյ
ազգին իւրոյ:

Եւ ասէն յնա արք. քաղա-
քին յաւուրն եօթն երրորդի՝
յառաջ քան զմասնեւ արե-
գականն. զինչ քաղցրագոյն
քան զմեղը. կամ զինչ հզօրա-
գոյն քան զառիւծ. և ասէ
յնոսա սամիսոն. եթէ ոչ ճըն
շեալ էիք գերինջն իմ. ոչ
զտանէիք զառասպելն իմ:

Իւ՛ ամուսնացաւ Կինն
սամիսոնի ընդ հարսն երկու
նորա որ էր նորա ընկեր:

dost but hate me and lovest
me not. thou hast put forth
a riddle unto the children
of my people, and hast not
told it me.

And he said unto her,
Behold, I have not told it
my father, nor my mother
and shall I tell it thee.

And she wept before him
the seven days, while their
feast lasted. and it came to
pass on the seventh day, that
he told her because she ur-
ged him sore. and she told
the riddle to the children of
her people.

And the men of the city
said unto him on the seventh
day before the sun went
down, What is sweeter than
honey. And what is stronger
than a lion. And he said unto
them, If ye had not ploughed
with my heifer, ye had not
found out my riddle.

But Samson's wife was
given to his companion
whom he had used as his
friend.

Դատարարաց 4. 15 հփ. I. II 40 Ը 56. յառաջ 4-րդ Բ Բիւրնոս

Եւ եղև յետ անուրջ յա-
նուրս հընձոց ցորենոց. այց
արար սամիսոն կնոջ իւրում.
ածեալ զուլ մի՝ յայժեաց և
ասէ. մտիցառ կին իմ՝ իսե-
նեակ և ոչ եթող զնա հայրն
նորա մտանելառ. նա :

Եւ ասէ հայր նորա. ասե-
լով ասացի՝ Թէ ատեցեր զնա.
և ետու զնա ընկերի բում. ոչ
անանիկ բոյր նորա կրտսեր
լաւագոյն է քան զնա. եղիցի
սա քեզ փոխանակ նորա.

Եւ ասէ սամիսոն. ան-
պարտեմ ես միանգամայն յայլ
ազգեաց. եթէ արարից ես
ընդ դոսա չարութիւն :

Եւ զնոց սամիսոն. և
կալաւ երեք հարիւր աղո-
ւես. և է առ ջահս և կա-
պեաց զնոսա ընդ միմեանս
ձեռ ընդ ձեռ. և եղ զջահսն
իմէջ երկուց ձեռոյն :

Եւ ելոյց հուր ի ջահսն.
և արձակեց յոճ ալագգեացն,
և այրեաց զօրանն. ի բար-
դից մինչև կանգնաւորն, և

AND it came to pass
within a while after, in the
time of wheat harvest, that
Samson visited his wife with
a kid. and he said, Where
is my wife. But her father
would not suffer him to see
her.

And her father said, I ve-
rily thought that thou hadst
utterly hated her, therefore
I gave her to thy companion-
is not her younger sister
fairer than she. Take her,
I pray thee, instead.

And Samson said, Now
shall I be more blameless
than the Philistines, though
I do them a displeasure.

And Samson went and
caught three hundred foxes,
and took fire-brands, and
put them tail to tail and put
a fire-brand in the midst be-
tween two tails.

And when he had set the
brands on fire, he let them
go into the standing corn
of the Philistines, and burnt

մինչև

մինչև ցաղիս և ցփթենիս.

up the shocks, and also the standing corn, with the vineyards and olives.

Եւ ասէն այլազգիքն ո՞րարք զայս և ասէն սամսոնն փեսայ թամնայւոյն. զի Եհան զկինն նորա և ետ ընկերի նորա. և սամսոնն էջ և բնակեցաւ առ Տեղեղասաւն յայլին ետեմայ.

Then the Philistines said, Who hath done this. And they answered, Samson, the son-inlaw of the Timnite, because he hath taken his wife from him, and given her to his companion. And Samson went down and dwelt in the top of the rock Etam.

Եւ ելին այլազգիքն. և բնակեցան զյուդայիս և անկան զԵլեթաւ.

Then the Philistines went up and pitched in Judah, and spread themselves in Lehi.

Եւ ասէ ցնտա այր յուդայ ընդէ՞ր ելիք ի վերայ մեր. և ասէն այլազգիքն. կապել զսամսոնն ելաք և առնել ընդ նա՞ զոր օրինակ արար ընդ մեզ:

And the men of Judah said, Why are ye come up against us. And they answered, To bind Samson are we come up, to punish him for what he hath done to us.

Եւ իջին երեք հազարք արանցյուդայ ի ծագ վիմին ետեմայ. և ասէն ցսամսոնն. ո՞չ գիտես զի իջեսն մեզ այլազգիքն. և ընդէ՞ր արարերք զայդ ընդ մեզ, և ասէ ցնտ սամսոնն որպէս արարին ընդիս նոյնպէս արարի ընդ նոյս:

Then three thousand men of Judah went to the top of the rock Etam, and said to Samson, Knowest thou not that the Philistines are rulers over us. What is this that thou hast done unto us. And he said unto them, As they did unto me, so have I done unto them.

Եւ ասէն ցնա. կապել
ղքեղ իշաք. և մատնել ի
ձեռս այլազգեայն. և ասէ
ցնոսա սամիսոն. երդուարուք
ինձ դուք՝ չսպանանել զիս:

And they said unto him;
We are come up to bind
thee, that we may deliver
thee into the hand of the
Philistines. and Samson said
unto them. Swear unto me
that ye will not hurt me
yourselves.

Եւ երդուն ան և ասէն
ո՞չ այլ կապելով կապեցուք
ղքեղ և տայուք ի ձեռս նո-
ցա. բայց մահու ոչ սպանցուք
ղքեղ. և կապեցին զնա երեւք
կարովք նորովք. և հանին
զնա ի վիմէն:

And they spoke unto him,
saying, No. we will bind
thee fast, and deliver thee
into their hand. but surely
we will not kill thee. And
they bound him with two
new cords, and brought
him down from the rock.

Եւ եկն մինչև ցելքեայ.
և այլազգիքն ընթացան ընդ
դէմ նորա. և յաջողեցաւ ի
վր նորա հոգի տեառն. և
եղեն կարքն ի բազուկս նորա
իբրև զխճուծ յորժամ ի հուր
հոտաւիցի. և հալեցան կա-
պանքն ի բազկաց նորա:

And when he came unto
Lehi, the Philistines shouted
against him. and the spirit
of Jehovah came mightily
upon him, and the cords that
were upon his arms became
as flax that was burned with
fire, and his bands were
loosed from off his hands.

Եւ եգիտ ծնօտ մի իշոյ
ընկեցեալ. ձգեաց զձեռն
իւր՝ և է առ զնա. և եհար
նովաւ հազար այր:

And he found a new jaw-
bone of an ass, and put forth
his hand and took it, & slew
a thousand men therewith.

Եւ ասէ սամիսոն ծնօտիւ
իշոյ ջնջելով ջնջեցից զնոսա

And Samson said, With
the jawbone of an ass heaps

զի

դի ծնօթիւ իշոյ կոտորեցի upon heaps, with the jaw of
 Տազար այր: an ass have I slain a thou-
 sand men.

Եւ չոգաւ սամիսոն անտի Then went Samson to
 ՚ի գազայ. և բնակեցաւ անդ Gaza, and was with certain
 ընդ ոմն բնակչի գազայու inhabitants of Gaza, and he
 զգիշերն ողջոյն: abode there that night.

Եւ ազգ եղև գազաւոյն And it was told the
 և ասեն. եկեալէ այսր սամի- Gazites, saying, Samson is
 սոն. և պատեցին՝ և դարա- come hither. And they com-
 նակալք եղեն նմա զգիշերն passed him in, and lay wait
 ողջոյն առ դրան քաղաքին. և for him all night in the gate
 ասեն աստ կայուք մինչև of the city, saying, In the
 ցատաւօտ և սպանցուք զնա: morning when it is day, we
 will kill him.

Եւ յարեաւ սամիսոն զմէջ And Samson arose at
 գիշերաւն և Թափեաց լգ- midnight, and took the doors
 դրունս քաղաքին Տանդերձ of the gate of the city and
 սեմօքն. և եքարձ զնոսա Տան the two posts, and went
 գերձ նգօքն. և եդ ՚ի վերայ away with them, bar and
 աւսոյ իւրոյ. և եճան զնոսա all, and put them upon his
 ՚ի գլուխ լերինն՝ որ է Տան- shoulders and carried them
 քեպ քեբբօնի: up to the top of an hill that
 is before Hebron.

Եւ սամիսոն դատեաց And Samson judged Israel
 զիսրայէլ յաւուրս այլադ in the days of the Philistines
 գեաց ամս քսան: twenty years.

Դատաւորաց 4Լ 16. հմբ 4: 1120: Ահա յառաջ քան ի Քրիստոս

Իւ եղև յետ այսորիկ AND it came to pass
 արեաց զկին մի. առ եզերք afterward, that he loved a
 հեղի

հեղեղատին ուրեկայ, և ա-
նուն նորա էր դալիլա:

Եւ ելին առնա նախարարք
այլազգեայն՝ և առնա պատ-
րեա զնա՝ և տես. ի՞նչ է իցէ
զօրութիւն նորա մեծ. և կամ
ի՞նչ կարացուք նմա հնար
գտանել՝ և կապել զնա առ-
ի տկարացուցանել զնա. և մեք
տացուք քեզ այր իւրաքան-
չիւր հազար և հարիւր ար-
ծաթոյ:

Ըստ դալիլեայ յսամիսոն
պատմեա ինչ. իւր էցէ զօրու-
թիւնդ քո մեծ. և ի՞նչ կապի-
ցիս առ-ի տկարացուցանելոյ
դքեզ:

Եւ ասէ զնա սամիսոն
եթէ կապիցեն զիս եօթն
ջլօք դալարովք չվտտելովք
տկարացայց՝ և եղէց իբրև
զմի իմարդկանէ:

Եւ բերին առնա նախա-
րարքն եօթն ջիւս դալարս
անլտիտս և նա կապեայ զնա
նորօք:

Դարսն նստիւր նմա ի
շտեմարանի. և ասէ զնա՝ ոյլ-
ազգիք հասեալ են ի վե-
րայ քո սամիսոն, և խզեայ
սամիսոն զջիւսն՝ զոր օրինակ

woman in the valley of Sorek
whose name was Dalilah.

And the lords of the Phi-
listines came up unto her,
and said unto her, Entice
him, and see wherein his
great strength lieth, and by
what means we may prevail
against him, that we may
bind him. and we will give
thee every one of us eleven
hundred pieces of silver.

And Dalilah said to Sam-
son, Tell me, I pray thee,
wherein thy great strength
lieth, and wherewith thou
mightest be bound.

And Samson said unto
her, If they bind me with
seven green withs that were
never dried, then shall I be
weak, & be as another man.

Then the lords brought
to her seven green withs
which had not been dried, &
she bound him with them.

Now there were men
lying in wait, abiding with
her in the chamber. And she
said unto him, the Philis-
tines be upon thee, Samson.

խզիցի

խղիցի քուղ 'ի Թօթաիելոյ
յորժամ 'ի հուր հատուցի.
և ոչ հանուցաւ զօրութիւն
նորա :

Եւ ասէ դալիլա յսամիսոն
ասա խաբէցեր զիս և խօսե-
ցար սուտ գոնէ արդ պատ-
մեա ինձ Թէ ի՞նչ կապիցիս :

Եւ ասէ յնա. եթէ կապելով
կպեացեն զիս կարովք նորովք
որովք չիցէ գործեալ գործ.
տկարացայ' և եղէց իբրև
զմի 'իմարդկանէ :

Եւ հառ դալիլա կարա
նորա. և կապեաց զնա նորք.
և ասէ յնա. այլազգիք հա-
սեալ են 'ի վերայքո սամիսոն
և դարան նատիւր նմա 'ի
շտեմարանի և խղեաց զայն 'ի
բազկաց իւրոց իբրև զաս-
ղանի :

Եւ ասէ դալիլա յսամի-
սոն մինչև յերբ խաբի-
ցես զիս և խօսիցիս ընդիս
սուտ, արդ պատմեա ինձ, ի՞նչ
կապիցիս և ասէ յնա եթէ
վարսեացես եօթն գիսակս
գլխոյ իմոյ ցլովք ընդ որմն :

And he broke the withs as a
thread of tow is broken
when it toucheth the fire. So
his strength was not known.

And Dalilah said unto
Samson, Behold, thou hast
mocked me, and told me lies-
now tell me, I pray thee,
wherewith thou mightest be
bound.

And he said unto her, If
they bind me fast with new
ropes that never were used,
then shall I be weak, and be
as another man.

Dalilah therefore took
new ropes, and bound him
therewith, & said unto him,
The Philistines be upon thee,
Samson. and there were liers
in wait abiding in the cham-
ber. and he broke them from
off his arms like a thread.

And Dalilah said unto
Samson, Hitherto thou hast
mocked me & told me lies tell
me wherewith thou mightest
be bound. And he said unto
her, If thou weavest the
seven locks of my head with
the web.

Եւ դալիլա էառ զեօթն And she wove the seven
 գլխակս գլխոյնը և վարսեաց locks of his head, and fas-
 ցցովք ընդ որմնն. և ասէ ցնա tened it with a pin, and
 այլազգիք հասեալ են ի վերայ said unto him, The Philis-
 քո սամիսոն և զարթեաւ ՚ի times be upon thee, Samson.
 քնոյ իւրմէ, և կորզեաց զցիւցն And he awaked out of his
 հանդերձ ոստայնիւն և ցցովք sleep, and went away with
 յորմոյ անտի. the pin of the beam, and
 with the web.

Եւ ասէ ցնա դալիլա զի And she said unto him,
 արդ ասես. Թէ սիրեցի զքեզ How canst thou say I love
 և սիրեալ քո չէ ողիւղ ընդ և thee, when thine heart is
 այս երեւոյ անգամ իւրեցեր not with me Thou hast mock-
 զիս, և ոչ պատմեցեր ինձ, ed me these three times, and
 Թէ ի՛նչ ինչ զօրութիւնդ քո hast not told me wherein thy
 մեծ. great strength lieth.

Եւ եղև իբրև վտանկեաց And it came to pass when
 զնա բանիւք հանապազորդ և she pressed him daily with her
 Թախանձեցոյց զնա. և պարտա words and urged him, so that
 անցոյց զնա մինչ և ցմահ. his soul was vexed unto death.

Պատմեաց նմա զամենայն That he told her all his
 ինչ ՚ի սրտէ իւրմէ, և ասէ heart, & said unto her, there
 ցնա անելի ոչ ելցէ ի գլուխ hath not come a razor upon
 իմ, զի ուխտաւոր աստուծոյ mine head, for I have been
 եմ ես յորովայնէ մօր իմոյ, a Nazarite unto God from
 ապա Թէ գերծուցում մեկ- my birth, if I be shaven then
 նեացէ յինէն զօրութիւն իմ և my strength will go from
 եղևապայայ, և եղէց իբրև me, & I shall become weak,
 զամենայն մարդիկ. and be like any other man.

Իբրև էաեա դալիլա. եթէ And when Dalilah saw
 այնպէս զամենայն ինչ that he had told her all his
 իսրոնէ.

Իսրայէլի իւրմէնք աստաքեայ՝ և
կողեայ զնախարարս այլազ-
գեայն՝ և ասէ. ելէք մի-
անգամայն՝ զի պատմեայ ինձ
զամենայն Իսրայէլի իւրմէնք. և
եկին առ նա նախարարք այլ-
ազգեայն. և բերին զարծաթն
Ինձեռս իւրեանց:

Եւ ննչեցոյց զամբիսն՝ ի
մէջ ծնկաց իւրոց. և կողեայ
վարսաղիրայ. և հգերծ ըզ-
թոթն գիսակս գլխոյ նորա:

Եւ ասէ դաւիթ. այլազ-
գիքն հասեալ են ի վերայ քո
սամբիսն. և զարթեաւ ի քնոյ
իւրմէնք՝ և ասէ, ելից՝ և արա-
րից որպէս միշտն. և թօթա-
փեցից, և նա ոչ գիտէր թէ
տէր մեկնեցաւ ի նմանէ:

Եւ կալան զնա այլազգիքն
և բրեցին զաչս նորա. և ի-
ջուցին զնա ի գաղայ. և կա-
պեցին զնա պղնձեա կապանօք
և աղայր ի տան բանտին:

Եւ սկսաւ մազ գլխոյ նորա
բուսանիլ յետ գերծլոյն. և
իշխանք այլազգեայն ժողո-
վեցան զոհել զոհ մեծ դա-
գոնայ՝ աստուծոյն իւրեանց, և

heart, she sent and called
for the lords of the Philis-
tines, saying, Come up this
once, for he hath showed me
all his heart. Then the lords
of the Philistines came up
unto her, and brought money
in their hand.

And she made Samson
sleep upon her knees. and
she caused them to shave off
the seven locks of his head.

And she said, The Philis-
tines be upon thee, Samson.
And he awoke out of his
sleep and said, I will go out
as at other times before, and
shake myself. And he knew
not that Jehovah was de-
parted from him.

But the Philistines took
him and put out his eyes, and
brought him down to Gaza,
and bound him with fetters
of brass, and he did grind
in the prison-house.

Howbeit the hair of his
head began to grow again,
after he was shaven. Then
the lords of the Philistines
gathered them together,

ուրախ

տրախ լինիլ. և ասէին. մատ
նեայ աստուած մեր զսամիսոն
Թշնամի մեր ՚ի ձեռս մեր:

Եւ եղև իբրև զտարթայան
աիրաք իւրեանց. ասեն. կոչե
ցէք զսամիսոն ՚ի տանէ բան
տին. և խաղասցէ առաջի մեր
և կոչեցին զսամիսոն ՚ի տանէ
բանտին. և խաղային նովաւ,
և կայուցին զնա ՚ի մէջ երկուց
սեանցն:

Եւ ասէ սամիսոն ցալա
տանին, որ ունէր զձեռանէ
նորա, Թոյլ տուր ինձ, և
զննեցից զսիւնս յորոյ վերայ
տունս հաստատեալ կայ. և
յեցայց ՚ի նոսա:

Արդ տունն լի էր արամբք
և կանամբք. և անդ ամենայն
նախարարք այլազգեայն, և ՚ի
տանին իբրև երեք հազարք.
արք և կանայք. որք տեսա
նէին զխաղն սամիսոնի:

Եւ բռնուեհար սամիսոն
զերկոյտնց սեանցն միջնոց
յորոյ վերայ տունն հաստա
տեալ կայր, և յեցաւ ՚ի նոսա:

to offer a great sacrifice
unto Dagon their God, and
to rejoice, for they said, Our
God hath delivered Samson
our enemy into our hand.

And it came to pass when
their hearts were merry,
they said, Call for Samson,
that he may make us sport.
And they called for Samson
out of the prison house, & he
made them sport. And they
set him between the pillars.

And Samson said unto
the lad that led him by the
hand, Suffer me that I may
feel the pillars whereupon
the house standeth, that I
may lean upon them.

Now the house was full
of men and women, and all
the lords of the Philistines
were there, and there were
upon the roof about three
thousand men and women
that looked on while Samson
made sport.

And Samson took hold
of the two middle pillars
unto which the house stood,
of the one with his right

ի մինն աջով իւրով. և ի միումն ձախով իւրով: hand, and of the other with his left.

Եւ ասէ սամսոն. մեռցի անձն իմ ընդ այլազգիսս. և շարժեաց զօրութեամբ. և անկաւ տունն ի վերայ ամենայն նախարարայն. և ի վերայ ամենայն ժողովոյն որ ի նմա: և էին մեռեալքն՝ զորս մեռոյց սամսոն ի մահուն իւրով. առաւել քան զորս սպան ի կենդանութե իւրով: his life.

Եւ իջին եղբարքն նորա. և ամենայն տուն Տօր նորա. և բարձին. և հանին. Թաղեցին զնա ի մէջ սարայ ի մէջ յեթաւուլայ ի գերեզմանի մահուայ Տօր իւրոյ: Then his brethren, and all the house of his father, came down and took him, and brought him up, and buried him between Zorah and Eshtaol in the burying-place of Manoah his father.

Դասարանորայ 4. 19. հմբ 1. 1406. Ահա յառաջ Ժողովոյն

Եւ եղև յաւուրսն յայնոսիկ. և Թաղաւոր զայն ժոյր յիսրայէլի. և էր այր զԼեւիայի պանդխտեալ ի կողմանս Լեւինս եփրեմի. և էառ իւր այրն էին ի բեթղէհէմէ յուդայ: AND it came to pass in those days, when there was no king in Israel, that there was a certain Levite sojourning on the side of mount Ephraim, who took to him a wife out of Bethlehem Judah.

Եւ սարտեաւ ի նմանէ Էփրայի իւր. և գնաց ի տունն Տօր իւրոյ: And the woman fled from him unto her father's house

իւրոյ 'ի Բեթղէհէմ՝ յուրայ
և եղև անդ չորս ամիսս :

Եւ յարուցելայրն չոգաւ
զհետ նորա . խօսիլ 'իսիրտ
նորա . և հաշտեցուցանել
զնա ընդ իւր և ածել միտս
անգամ առ ինքն . և հառայ
իւր ընդ իւր և զքոք իշոյ
և չոգան մինչև ցտուն հօր
նորա . իբրև ետես զնա հայր
ողջկանն . եւ ընդ առաջ նորա

Եւ տարաւ զնա 'ի ներքս
աներն իւր հայր ողջկանն . և
նստաւ առ նմա աւուրս երիս .
և կերին՝ և արբին և ննջեցին
անդ :

Եւ եղև յաւուրն չորոր-
դի՝ կանխեցին ընդ առաւօտն
և յարեան գնալ . և առէ հայր
ողջկանն ցփեսայ իւր . հաս-
տատեա զսիրտ քո պատառով
միով հայիւ՝ և ապա գնաս-
ջիք :

Եւ նստան՝ կերին՝ և ար-
բին երկոքին 'ի միասին . և զու-
արհացաւ սիրտ նոցա :

Եւ յարեաւ այրն 'ի գնալ

to Bethlehem-Judah, and
was there four whole months

And her husband arose,
and went after her to speak
friendly unto her, and to
bring her again, having
his servant with him and a
couple of asses . and she
brought him into her father's
house . and when the father
of the damsel saw him, he
rejoiced to meet him .

And his father-in-law, the
damsel's father, retained
him, and he abode with him
three days . so they did eat
and drink, and he lodged
there .

And it came to pass on
the fourth day, early in the
morning, that he rose up to
depart . and the damsel's fa-
ther said unto his son-in-law
Comfort thine heart with a
morsel of bread, and after-
ward go your way .

And they sat down, and
did eat and drink both of
them together . and their
heart as merry .

And when the man rose

և

և բռնադատեաց զնա աներն
իւր. և անդէն ագաւ:

up to depart, his father in-
law urged him. therefore he
lodged there again.

Եւ կանխեաց ընդ առա-
ւօտն յաւուրն Տինգերորդի
'ի գնալ՝ ասէ Տայր աղջկանն.
Տաստատեա զսիրտ քո՝ և
զքօսիր. մինչև շրջեսցի օրն
և կերին՝ և արբին անդ
երկոքին:

And he arose early in the
morning on the fifth day to
depart, and the damsel's
father said, Comfort thine
heart, I pray thee. And they
tarried until afternoon, and
they did eat both of them.

Եւ ասէ զնա աներն իւր
Տայր աղջկանն. ահա դարձաւ
օրս յերեկս. աստէն ագիր՝ և
կանխեսցիր վաղիւ 'ի ճանա-
պարհ քո. և երթիցես յարկս
քո:

And his father-in-law,
the damsel's father, said
unto him, Behold, now the
day draweth toward even-
ing; I pray you tarry all
night. and tomorrow get ye
early on your way, that thou
mayest go home.

Եւ ոչ կամեցաւ այրն
ապանիլ անդ զգիշերն. այլ
յարեաւ և գնաց. և եկն եհաս
մինչև զհանդէպ յերուսայ.
այն է երուսաղէմ:

But the man would not
tarry that night. but he rose
up, and departed, and came
over against Jebus, which
is Jerusalem.

Եւ յորժամ էին հանդէպ
յերուսայ և օրն խոնարհե-
ցաւ յոյժ ասէ ծառայն զտէր
իւր եկ՝ խոտորիցուք 'ի քա-
ղաքն յերուսաղէմ. և ագ-
ցուք 'ի նմա:

And when they were by
Jebus, the day was far spent;
and the servant said unto
his Master, Come, I pray
thee, and let us turn in into
this city of the Jebusites, and
lodge in it.

Եւ ասէ զնա տէր իւր. ոչ

And his Master said unto
[ստոր]

խառորեցուք ի քաղաքս օ-
տարոտուոյս յորում ոչ գու-
ցէ յորդուոյն իսրայիլի. այլ
անցյուք մինչև ցաաբաայ:

Եւ գնացին և եմուտնոյս
տարեգակն մերձ ի գաբաայ որ
է բենիամինի:

Եւ խառորեցան անդր
մտանիլ և ագանիլ ի գաբաայ.
և եմուտ և նստան ի հրաբա-
րակի քաղաքին. և ոչ երայր
որ ժողովէր զնոսա ի տուն
փր ագանիլ:

Եւ ահա ապր մը ծեր
եմուտ ի գործոյ իւրմէ յանդոյ
անագանի, և այլն էր ի լեւնէ
եփրեմայ. և ինքն պանդխտա-
յեալ էր ի գաբաայ. և արք
տեղւոյն որդիք բենիամինի:

Եւ ամբարձեալ զաշխիւր
հայրն ուրիւր իւրեջ
հրապարակի քաղաքին. և
անէ այլն ծեր. յով երթան
և ուստի գաւ:

Եւ ասէ զնա զԼեւիտական
մեկք ի Լուծման. լեւինն եփ-

him, We will not turn a side
hither into the city of a
stranger, that is not of the
children of Israel, we will
pass over to Gibeah.

And they passed on and
went their way, and the sun
went down upon them when
they were by Gibeah which
belongeth to Benjamin.

And they turned a side
thither, to go in and to lodge
in Gibeah. And when he
went in, he sat him down in
a street of the city, for there
was no man that took them
into his house to lodging.

And behold, there came
an old man from his work
out of the field at even,
which was like himself of
mount Ephraim, & he sojour-
ned in Gibeah but the men of
the place were Benjamites.

And the old man saw
travellers in the street of
the city, and the old man
said, Whither goest thou
And whence comest thou.

And the Levite said unto
him, We are passing toward

բեմայ

դիմայ՝ քանդիւնտի եմ ես. և
չոգայ մինչև ցեղթղէհէմ
յուդայ. և ի տուն Տօր իմոյ
եղիմամբ և չիք այլ որ ժողով
իցիցէ գլմեզ ի տունս:

Եւ Եւստէ խոյն ծեր. խաղա
ղութիւն ընդ քեզ. ամենայն
պակասութիւնդ քո զինն:

Եւ տարաւ զնա ի տուն
իւր. և հարկ խոտ ի շոյն. և
լուացին. զոտն նոցա. և կե-
րին և արբին:

Եւ ի գութարթանալ սրտից
նոցա. ուհա արբ. քաղաքին
արբ որդիք անօրինաց պատե-
ցին զտունն և խօսեցան ընդ
առնն ծերոյ ընդ տեառնն
առնն և ասէն. Տան դայրդ
մտեալի ի տունքո զի գիտա-
ցուք զզա:

Եւ Եւստէ ասաւ նոնոս այլն
տէր տանն. և ասէ ի նոսա,
քան իցի ձեզ եղբարքիմ և
մի ինչ անդգամիք չէ դալ յեռ
մտանելոյ առնդ այդ որիկ ի
տուն իմ. մի առնէք զանդգա

the side of mount Ephraim,
from thence am I, & I went
to Bethlehem-Judh, but I
am now returning, and there
is no man that receiveth us
into his house.

And the old man said,
Peace be with thee how-
soever, let all thy wants lie
upon me

So he brought him into
his house, and gave proven-
der unto the asses, and they
washed their feet and did
eat and drink

Now as they were making
their hearts merry, behold,
the men of the city certain
sons of Belial, beset the house
round about, and beat at the
door, and spake to the mas-
ter of the house, the old man,
saying, Bring forth the man
that came into thine house,
that we may rob him

And the master of the
house went out unto them,
and said unto them, Nay,
my brethren, I pray you, do
not so wickedly, seeing that
this man has taken up his

մութիւնդ զայդ :

rest in mine house, do not this folly.

Եւ ոչ կամեցան արքն
անսալ նմա, և եկեալ արտաքս
կինն նորա ընդ առաջ նոցա
և արաչէր ցնոսս վասն
տեառն իւրոյ. և նորա կողոպ
տեցին զնա և հարին. և ան-
կեալ մնայ կինն զգիշերն ող-
ջոյն ՚ի հրապարակի քաղաքին
և եկն կինն ընդ առաւօտան,
և անկաւ առ դռանդւոյ դրան
տան առնն ուր էր տնոցա :

But the men would not hearken to him and the woman his wife went forth unto them and intreated for her lord, and they robbed her, and beat her, and she lay all night in the street. And in the dawning of the day, the woman came, & fell down at the door of the mans house where her lord was.

Եւ յարեաւ տնոցա ընդ
առաւօտան, և եբայ զդուրս
տանն. և ահա ետես կինն իւր
անկեալ կայր առ դռան. և
ձեռն իւր ՚ի վերայ դրանդւոյն

And her lord rose up in the morning and opened the doors of the house & behold, the woman was fallen down at the door of the house, and her hands were upon the threshold

Եւ ասէ ցնա, արի՛ և զնաս-
ցուք. և ոչ ետ նմա պատասխա-
նի. քանզի մեռել էր. և հառ
և եհան զնա յէջ. և չոգաւ
՚ի տեղի իւր :

And he said unto her, Up, let us be going: but there was no answer. Then the man took up her dead body, and put it upon his ass, and gat him unto his place

Եւ Ղեի Թաղեաց կինն իւր
և արար տրամոճ Թիւն վասն
կնոջն իւր յաւուրս բազում :

And the Levite buried his wife, and he mourned for her many days

Եի

Հոտով Գլուխ I համար I: 1312 Անգլոս քառուկ քառուկ քառուկ

Եւ եղև յետ այսորիկ յաւուրս գատելոյ դատաւորացն եկն սով յերկիրն. և գնաց այր Ի բեթղէհէմէ յուդա պանդխտանալ յագարակն մովաբայ. ինքն և կին իւր և երկու որդիք իւր:

Now it came to pass in the days when the judges ruled, that there was a famine in the land. and a certain man of Bethlehem Judah went to sojourn in the country of Moab, he and his wife & his two sons.

Եւ անուն առնն եղիմեղէք և անուն կնոջ նորա նոեմի. և անուն երկուցունց որդւոց նորա մաալոն. և քեղլոն. եփրաթացիք Ի քեղէ բեթղէհէմէ յուդայ չոգան յագարակն մովաբո. և անդ էին:

And the name of the man was Elimelech, and the name of his wife Naomi, and the name of his two sons Mahlon and Chilion, Ephrathites of Bethlehem Judah. And they came into the country of Moab, and dwelt there

Եւ մեռաւ եղիմեղէք այրն նոեմիայ. և մնաց կինն և երկու որդիք նորա:

And Elimelech, Naomi's husband, died; and she was left, and her two sons.

Եւ առին իւրեանց կանայս մովաբացիս, անուն միոյն որ փայ. և անուն երկրորդին հառթ. և բնակեցան անդ երբև ամս տասն:

And they took them, wives of the women of Moab the name of the one was orpah, and the name of the other Ruth; and they dwelled there about ten years

Եւ մեռան անդ երկուքին մաալոն. և քեղլոն. և մնաց կինն միայն յառնէ իւրմէ և յորդուց իւրոց:

And Mahlon and Chilion died also both of them. and the woman was left of her two sons and her husband.

Եւ

Եւ յարեաւ ինքն և երկոքին
նո՛ւանք նորա և դարձան
յազարակէն մովբայ. զի՝
լուան թէ այցարար աստուծո՛ւ
Ժողովուրդեան իւրում տալ
նոցա հայ:

Եւ ել' իտեղւոջէն ուր էր
և երկոքին նո՛ւանք նորա ընդ
նմա. և զնային ճանապարհ
դառնալ յերկիրն յուդայ:

Եւ ասէ նոեմի ցերկոսին
նո՛ւանս իւր՝ երթայք՝ և դար
ձարուք յիւրաքանչիւր ի տուն
հօր իւրոյ. և արասցէ ընդ
ձեզ տէր ողորմութի՛ որպէս
արարիք ընդ մեռեալն և
ընդ իս. և համբուրեց զնոսա
ամբարձին զձայնս իւրեանց
և լացին:

Եւ ասեն ցնա. ո՛չ այդ-
պէս այլ ընդ քեզ դարձցուք
ի Ժողովուրդ քո:

Եւ ասէ նոեմի. դարձա-
րուք դստերք իմ յոյժ տըրտ-
միմ' վասն ձեզ. զի ել ընդ իս
ձեռն տեսուն:

Եւ ամբարձին զձայնս իւ-

Then she arose with her
daughters-in-law; that she
might return from the count-
ry of Moab for she had heard
in the country of Moab
that Jehovah had visited his
people in giving them bread.

Wherefore she went forth
out of the place where she
was, and her two daughters
in-law with her, and they
went on their way to return
unto the land of Judah.

And Naomi said unto her
daughters-in-law, Go, return
each of you to her mother's
house. Jehovah deal kindly
with you, as ye have dealt
with the dead, and with me.
Then she kissed them. and
they lifted up their voices
and wept.

And they said unto her,
Surely we will return with
thee unto thy people.

And Naomi said, Nay, my
daughters. for it grieveth
me much for your sakes, that
the hand of Jehovah is gone
out against me.

And they lifted up their
voices

քեանց միռանգամ և լացին: voices, and wept again:
և համբուրեաց որիա զսկե- and Orpah kissed her mother
սուր իւր: բայց հռութ գնաց in-law, but Ruth clave unto
զկնի նորա: her.

Եւ ասէ նոեմի, ահա ներ And Naomi said, Behold.
քո դարձաւ ՚ի Ժողովուրդ thy sister-in-law is gone
իւր, և առ աստուածս իւր, back unto her people, and
դարձիր և դու զհետ ներին unto her Gods: return thou
բոյ: after thy sister-in-law.

Եւ ասէ հռութ մի պատահ հետցի ինձ Թողուլ զքեզ. և And Ruth said, Intreat
դառնալ իբէն. զի ուր դու եր to me not to leave thee, or
թայցես, երթայց և ուր հանդ after thee: for whither thou
չիցիս, հանդէյց: Ժողովուրդ goest, I will go, and where
քո Ժողովուրդ իմ: և աս- thou lodgest, I will lodge: thy
տուած քո աստուած իմ: people shall be my people
and thy God my God.

Եւ իբրեւ ետես նոեմի թէ So when Naomi saw that
պնտեալ է երթալ նա ընդ Ruth was stedfastly minded
նմա դադարեաց անու հետեւ to go with her, she left per-
՚ի խօսելոյ ընդ նմա: suading her.

Եւ գնացին երկոքին մին And they went until they
չև գալ նոցա ՚ի բեթղէհէմ in the beginning of barley
՚ի սկզբան հնձոց գարւայ: harvest.

Հարութ 4-րդ. 2. համար I. 1312 Ամս Կառնի Կառնի Կառնի

Եւ ասիւ էր այր մի ծանօթ AND Naomi had a
ասուն նոեմիայ, և այրն էր kinsman of her husband's a
հզօր զօրութի սոյն անունն mighty man of wealth, and
նորա

նորա բոսս :

Եւ ասէ Տուութ մովա-
բայի զնոեմի. երթայց յանդի-
ւ քաղեցից Տասկ զՏեա ու-
րութ. որոյ գտից շնորհս ա-
ռաջի աչաց նորա. և ասէ
զնա՝ երթ դուստր :

Եւ գնաց և երթեալ քա-
ղէր Տասկ յանդի զՏեա Տնձո-
ղացն. և գիպելով գիպեցաւ
վիճակի անդին բոսսայ :

Եւ ասա բոսս եկն ի բեթ-
ղէհէմէ. և դարձայց զաչա
իւր ի վերայ Տուութայ և
ասէ զծառայն իւր. որ կայր
ի վերայ Տնձողայն որ է
աղջիկդ այդ :

Պատասխանի ետ ծառայն
և ասէ. մովաբայի աղջիկն է
որ դարձաւ ընդ նոեմինայ :

Եւ ասէ բոսս զՏուութ.
Իւր դուստր. մի՛ այլ ուրեք
երթիցես քաղել Տասկ յայլոյ
անդի. այլ աստէն իսկ յարեաց
յաղջիկունս իմ :

Եւ աչքքդ յանդիս ուր և
Տնձեացեն և երթիցես զՏեա
նոցա. ոչ ապաքէն պատուէր
ետու մանկուոյ իմում չմեր-

his name was Boaz.

And Ruth the Moabite
said unto Naomi, Let me now
go to the field, & glean ears
of corn after him in whose
sight I shall find grace. And
she said unto her, Go my
daughter.

And she went, and came,
and gleaned in the field after
the reapers. and her hap
was to light on a part of the
field belonging unto Boaz.

And behold Boaz came
from Bethlehem, and his eyes
were turned upon Ruth, and
he said unto his servant that
was set over the reapers,
Whose damsel is this.

And the servant answered,
It is the Moabitish damsel
that came back with Naomi.

Then said Boaz unto
Ruth, Hearest thou, my
daughter. Go not to glean in
another field, but abide here
fast by my maidens.

Let thine eyes be on the
field that they glean, and go
thou after them. have I not
charged the young men that

ձեռալ

ձեռնալ իբեզ, և եթէ ծարա-
ւիցես երթիցես յամանսն՝ և
արբցես. ուստի հանիցեն ջուր
մանկտիբդ:

Եւ անկեալ ՚ի վերայ
երեսաց իւրոց երկիրեպագ-
յերկիր ՚ի խոնարհ, և ասէ:
զի՞ է՝ զի գտի շնորհս առաջի
աչաց քոյ Խնուչեւ զիս, և
ես եմ կին մի օտար:

Պատասխանի ետ բոոս՝ և
ասէ ցնա. պատմեալով պատմե-
ցաւ ինչ իմ ինչ՝ զոր արարեր
սկեսրի բուժ յես մահաւան
առնն բուժ. և զի արգ. Թողեր
զհայր քո և զմայր. և զերկիր
մնութան քոյ և եկիր ՚ի Ժողո-
վուրդ՝ զոր ոչ գիտէիր յերեկ
և յեռանդ:

Եւ նա ասէ. գտի շնորհս
առաջի աչաց քոյ տէր՝ զի
մխիթարեցեր զիս, և զի խօսե-
ցար ՚ի սիրտ աղախնոյ քոյ, և
ես եղէց իբրեւ զմի յաղախնան
ցլն քոյ:

Եւ ասէ ցնա բոոս. ահա

they shall not touch thee,
And when thou art athirst,
go unto the vessels, & drink
of that which the young men
have drawn.

Then she made obeisance,
and bowed herself to the
ground and said unto him,
Why have I found grace in
thine eyes, that thou should-
est take knowledge of me,
seeing I am a stranger.

And Boaz answered and
said unto her, It hath fully
been showed me all that
thou hast done unto thy mo-
ther-in-law since the death
of thine husband. and how
thou hast left thy father and
thy mother, and the land of
thy nativity, and art come
unto a people which thou
knewest not heretofore.

Then she said, Jehovah
bless thee my lord. for that
thou hast comforted me, and
hast spoken friendly unto
thine hand-maid, though I
be not like unto one of thine
hand-maidens.

And Boaz said unto her,

Amal.

Ժամ ճաշոյ է. մատիւր այսր՝ At mealtime come thou, and
 և կեր 'ի հացէդ. և թացցես eat of the bread and dip
 զպատառ քո 'ի քացախի. և thy morsel in the vine-
 նատաւ հռութ 'ի կողմանէ gar. And she sat Beside the
 հնձողացն՝ և խառնեաց նմա reapers. and he reached her
 բոսս փոխինդ. և եկեր. parched corn, & she did eat.

Եւ երբ և յարեաւ քաղել And when she was risen
 հասկ. պտուիքեաց բոսս ման up to glean, Boaz com-
 կառոյ իւրում և ասէ. այլ և manded his young men say-
 'ի մէջ որայոցն քաղիցէ և մի ing, Let her glean even
 պատկառեցոյցանիցէք զնա. among the sheaves, and re-
 approach her not.

Այլ բառնալով բարձու And let fall also some of
 ջիբ. և թոյլ տաջիբ նմա. և the hand-fuls of purpose for
 մի ինչ զգուցիցէք զնա. her, and leave them that she
 may glean them, and rebuke
 her not.

Եւ քաղեաց յանդին մինչ և So she gleaned in the
 ցերեկոյ. և ետեաց զոր քա- field until even, and beat
 ղեացն. և եղև արդու մի դա- out that she had gleaned.
 րոյ. և էառ. և եմուտ 'ի and it was about an ephah
 քաղաքն. of barley. And she sook it up,
 and went into the city.

Առէ յնա սկեսորն իւր And her mother-in-law
 ուր Ժողովեցեր այսօր. և said unto her, Where hast
 պատմեաց հռութ սկեսրին thou gleaned today. And she
 իւրոյ Թէ ուր եղև և ասաց showed her mother-in-law
 զանուն առնն առ որում եղև with whom she had wrought
 այն օր Թէ բոսսէ. and said, The man's name
 is Boaz.

Առէ նոեմի յնա իւր օրհ And Naomi said unto her
 նկալ.

նեալ է նա՝ ի թեառնէ. զի ոչ daughter-in-law, Blessed be
 տակաւեցոյց զգութ իւր՝ ի կեն he of Jehovah, who hath
 դանեաց և ի մեռելոց. not forgotten his kindred to
 the living, and to the dead.

Եւ յարեցաւ հռութ յաղ. So Ruth kept fast by the
 քիւմնսն բոսայ քաղել հասկ maidens of Boaz to glean un-
 մինչ և վախճանիլ հնձոցն to the end of barley-harvest,
 քարեայ. և հնձոց ցորենոյ & of wheat-harvest; & dwelt
 և նստաւ առ սկեսրի իւրում. with her mother-in-law.

Հարութ Գլ-ի 3. հմար 1. 1312 Ամս յոռոշ րունչ Քրիստոս

Եւ ասէ ցնա նոեմի սկե. THEN Naomi her mother
 առ իւր. դուստր խնդրեցից in-law said unto her, My
 քեզ հանգիստ զի բարի daughter, shall I not seek
 լինիցի քեզ. rest for thee that it may be
 well with thee.

Եւ արդ ոչ ապաքէն բոս And now is not Boaz of
 ծանօթ մեր է. որոյ էիւ ընդ our kindred; with whose
 աղջկունս նորա. ահաւանիկ maidens thou wast. Behold,
 նա արկանէ զկալ ի գարւոյ he winnoweth barley to-
 ի գիշերիս յայսմիկ. night in the threshing-floor.

Եւ ասէ հռութ ցսկե. And she said unto her
 առ իւր իւր զամենայն զոր ինչ mother-in-law, All that thou
 ասասցես ցիս արարից. sayest unto me I will do.

Եւ նոեմիա ուսուց զնա And Naomi instructed
 զամենայն և առաքեաց առ her, and made her go unto
 բոս, յորժամ բոսայ ծա. Boaz alone; when the ser-
 վայքն բուն է ին. vants of Boaz were at rest.

Եւ նա եկն գաղտ առ բոս And she came in silently,
 և դարձաւ բոս ետես & Boaz turned himself, & be
 ահա

ահա կին մի կայր հանդէպ hold, a woman stood before
իւր առ եզերք գաղջին: him in the threshing-floor.

Եւ ասէ ո՞վ ես դու, և նա And he said, Who art
ասէ, ես եմ հռութ աղախին thou. And she answered, I
քո: am Ruth, thine hand-maid.

Եւ նա ասէ օրհնեալ ես And he said, Blessed be
դու 'ի տեառնէ աստուծոյ՝ thou of Jehovah, my daugh-
դուստր. քանզի գիտէ ամե- ter. for all the city of my
նայնցեղ ժողովրդեանն իմոյ. people doth know that thou
եթէ կին զօրութեան ես դու art a virtuous woman.

Այլ և ասէ յնա բեր զմեկ- Also he said, bring the veil
նոցդ՝ որ 'ի վերայ քո է՝ և that thou hast upon thee, and
կալ ասա. և նա կալաւ. և hold it: And when she held
չափեաց վեց չափովն գարի. it; he measured six measures
և եղ 'ի վերայ նորա և եմուտ of barley, and laid it on her
'ի քաղաքն: and she went into the city:

Եւ յորժամ եկն առ սկե- And when she came to
սուրն իւր. և նա ասէ զի՞ է her mother-in-law, she said,
դուստր և պատմեաց նմա How art thou, my daughter,
զամենայն ինչ՝ զոր արար նմա And she told Naomi all that
այրն: the man had done to her.

Եւ ասէ յնա. զայս զվեց And she said, These six
չափ գարույ ետ ինձ՝ և ասէ. measures of barley gave he
զի մի մայեա ունայնաձեռն me, for he said to me, Go
առ սկեսուրն քո: not empty unto thy mother-
in-law.

Եւ նա ասէ. նիստ դու՝ Then said she, Sit still, my
մինչև յայտ լիցի մեզ. որպէս daughter, until thou know
զի ոչ վրիպի բանն. զի ոչ դա how the matter will fall. for
գարի այն՝ թէ ոչ կատարէ the man will not be in rest,
պայտօրին զբանն: until he have finished the
thing this day. Եւ

Եւ բոռս ել'ի դռունն
 և նստաւ անդ. և ահա ան-
 ջանէր առ նստաւ մերձաւո
 ըիջն՝ զորմէ խօսեցաւ բոռս
 և ասէ ցնա բոռս անց և նիստ
 աստ վայր մի և մնա. և նա
 էանց և նստաւ:

Եւ էառ բոռս տասն այր
 'ի ծերոց քաղաքին՝ և ասէ նրս
 տարուք աստ. և նստան:

Եւ ասէ բոռս ցմերձաւո
 ըիջն զբաժին անդոյ՝ որէ
 եղբոր մերոյ ելիմլեքայ՝ վա
 ճառէ նոեմի որ դարձեալն է
 յաղարուէն մոլաբայ:

Եւ ես ասացի՝ թէ յատեն
 ցից բեզ. արդ ստացիր առաջի
 սոցա որք նստինս. և առաջի
 ծերոց ժողովրդեան իմոյ.
 արդ եթէ մերձաւորացու
 ջանես մերձաւորեցու. ապա
 թէ ոչ մերձաւորեցուցանես.
 ապամեա ինձ և գիտացից. զի
 ոչ գոյ բայ իբէն մերձաւորա
 րար. և յետ քո ես եմ մերձա
 վորից. և նա ասէ ես մերձա
 վորացուցից զնա:

Եւ ասէ բոռս յաւուր

Then went Boaz up to
 the gate, and sat him down
 there. and behold a kinsman
 of Boaz came by, unto
 whom he said, Ho, such a
 one, turn aside, sit down
 here. And he turned aside,
 and sat down.

And he took ten men of
 the elders of the city, and
 said, Sit ye down here. and
 they sat down.

And he said unto his
 kinsman, Naomi, that is come
 again out of the country of
 Moab, selleth a parcel of
 land which was our brother
 Elimelech's.

And I thought to adver-
 tise thee, saying, Buy it be-
 fore the inhabitants, and be-
 fore the elders of my people.
 If thou wilt redeem it, re-
 deem it but if thou wilt not
 redeem it then tell me, that I
 may know. for there is none
 to redeem it beside thee.
 and I am after thee. And he
 said, I will redeem it.

Then said Boaz, what day
 ասանա

ստանալոյ քոյ զազարակն ՚ի
ձեռաց նոեմինայ: և ՚ի հոռ-
թայ մովբայւոյ կնոջ մեռե-
լոյն: և զնա սլարտիս ստանալ
և յարույնել զանուն մեռե-
լոյն ՚ի ժառանգութիւն իւրում:

Եւ ասէ մերձաւորիչն
յբոոս. ոչ կարեմ մերձաւոր-
ւացուցանել մերձաւորեա
դու քեզ զմերձաւորութիւ:

Եւ ասէ բոոս յծերան և
յամենայն ժողովուրդն. վկայք
իմ էք դուք այսօր. զի ստացայ
զամենայն ինչս ելիմէլէքայ.
և զամենայն ինչ որ է քիլլոնայ
և մաալոնայ ՚ի ձեռաց նոե-
մինայ:

Պատասխանի ետ ամենայն
ժողովուրդն ՚ի դռան և ասեն
մեք եմք վկայք: և ծերքն
ասեն. տացէ տէր զկինն, որ
մտանէ ՚ի տուն քո. իբրև ըզ
հոաքէլ և իբրև զլիա որք
շինեցին երկոքին զտունն իս-
րայիլի. առնել զօրութի յեփ-
րաթայ և կոչել զանունն ՚ի
բեթղէհէմ:

Եւ հառ բոոս զհոռութ.
և եղևնմա ՚ի կնութեան:

Եւ ասեն կանայքն յնոեմի
օրհնեալ տէր. որ ոչ քակեաց

thou buyest the field of the
hand of Naomi, thou must
buy it also of Ruth the Moa-
bitess, the wife of the dead,
to raise up the name of the
dead upon his inheritance.

And the kinsman said, I
cannot redeem it for myself;
redeem thou my right.

And Boaz said unto the
elders, & unto all the people,
Ye are witnesses this day
that I have bought all that
was Elimelech's, and all that
was Chilion's and Mahlon's
of the hand of Naomi.

And all the people that
were in the gate, and the
elders, said, We are witnes-
ses, Jehovah make the wo-
man that is come into thine
house, like Rachel, and like
Leah. which two did build
the house of Israel. and do
thou worthily in Ephratah,
and be famous in Bethlem.

So Boaz took Ruth, and
she was his wife.

And the women said unto
Naomi, Blessed be Jehovah,

իբէն այսօր զմեզ չաւորիչն. which hath not left thee this
անուանել զանունքս իմէջ day without a kinsman, that
խորայիւն: զիմ յոր անուն իմ անունս իմ իմ անունս
his name may be famous in
Israel.

Եւ հառաւ ծնաւ որդի And Ruth had a son, and
և կոչեցին զանուն նորա she called his name Obed.
ովբեդ նա է հայր յեսայ He is the father of Jesse, the
հօր դաւիթի: father of David.

I Մատթ. 4: 2: 4: 5: 6: II 65 Ինչ և II 40 Այս յատուց իմից և Կ

Յաւուր յայսմիկ դատէր Now Eli the priest
դիարայել հեղի քահանայն և judged Israel. & he had two
էին նորա երկու որդիք՝ որոց sons, the name of the one
անուն միոյն էր օփնի և անուն the was Hophni, and the name of
երկրորդին էր փինէս: the other, Phinehas.

Եւ հեղի ծերացեալ էր And Eli waxed old, and
և ոչ կարէր տեսնել օփնի his sight failed, and Hophni
և փինէս որդիք նորա դա- and Phinehas judged Israel
տէին զիսրայէլ փոխանակ նրա: in his place.

Եւ սոքա դատէին անիրա- And they judged corrupt
ւումքեամբ և գործէին չարիս judgment, and did evil before
առաջի յերեսաց ժողովր- the face of the congregation,
դեան և հեղի լսէր զայն: and Eli heard it.

Եւ ասէ ցնոսա ընդէր And he said unto them,
առնէք չարիս ըստ բանին Why do ye such things. For
ըստ այնմիկ զոր ես լսեմ ի I hear of your evil dealings
բերանոյ ամ ժողովրդեանն: by all this people.

Զի եթէ մեղանջելով մե- If one man sin against
ղանջիցէ այլ առն. դատա- another, the judge shall
ւորն դատեսցէ զնա իսկ judge him. but if the judge
եթէ

եթէ դատաւորն մեղանչիցէ. sin, who shall correct him.
 ուէ որ ուղիէ զնա, և ոչ Not withstanding they hear-
 Լէին ձայնի Տօրն իւրեանց: kened not unto the voice
 of their father.

Եւ եղև ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ ել իսրաէլ ի պատե-
 րագմ. ընդդէմ փղշտացոյ և բանակեցան յաբէնեզեր. և
 փղշտայիքն բանկեցն յաիեկ:
 Now Israel went out against the Philistines to battle, and pitched beside Ebenezer. & the Philistines pitched in Aphek.

Եւ ճակատեին փղշտացիքն ընդդէմ իսրայիլի. և
 խմբեցաւ պատերազմն. և պարտեցաւ այդ իսրայիլի երեսաց
 փղշտացոյն և հարան ՚ի ճակատու անդ չորք հազարք
 արանց:
 And the Philistines put themselves in array against Israel. & when they joined battle, Israel was smitten before the Philistines. & they slew of the army in the field about four thousand men.

Եւ եկն զօրն ՚ի բանակն. և
 ասեն ծերքն իսրայիլի. ընդէր
 արդեօք պարտեաց զմեզ տէր
 այսօր առաջի փղշտացոյն.
 առցուք առ մեզ ՚ի սեւուայ
 դատաւանակ ուխտին աստուծոյ
 մերոյ. և ելլէ ՚ի միջի մե-
 րում և փրկեսցէ զմեզ ՚ի
 ձեռաց Թ. ճամբեաց մերոց:
 And when the people were come into the camp, the elders of Israel said, Wherefore hath Jehovah smitten us to day before the Philistines. Let us fetch the ark of the covenant of Jehovah out of Shiloh, that when it cometh among us, it may save us out of the hand of our enemies.

Եւ առաքեց ժողովուրդն
 ՚ի սեւուայ. և ասին անտի զաս-
 պանկ ուխտին տեսուն զօրու-
 Թեանց. և երկոքեան որդիքն
 So the people sent to Shiloh, that they might bring from thence the ark of the covenant of Jehovah. and

Տեղեաց

Տեղեաց ընդ աստարանսի ախ-
տին աստուծոյ ոսկնի և փետե-
հէս գնացին:

Եւ եղև իբրեւ եկն աս-
տարանկ ուխտին տեսաւն ի
բանակն. աղաղակեաց ամե-
նայն իսրայէլ մեծաձայն և
Տնչեաց երկիրն:

Եւ լուսն փոշտացիքն
զբարբառ աղաղակին. և ասէն
զինչէ բարբառ մեծի աղաղա-
կին այնորիկ ի բանակի եբ-
րայեցւոցն. և գիտացին եթէ
աստարանսն տեսաւն եկն ի բա-
նակն:

Եւ երկեան փոշտացիքն և
ասէն. վայ մեղ, և ո՞ւրաբե-
ցուցէ զմեզ ի ձեռաց աս-
տուծոյ հզօրայն այնոցիկ. այն
աստուծաճբ են՝ որք հանեցին
որդւոցն իսրայէլացւոց ի
յերկրէն եգիպտացւոց:

Բաշայարուք՝ Լերուք՝
արք ո՞ր փոշտայիք. գուցէ
ծառայիցէք եբրայեցւոցն զոր-
որինակ ծառայեցին ձեզ.
Լերուք արք՝ և պատերազմե-
ցարուք ընդ նոսա:

Եւ պատերազմեցան ընդ

the two sons of Eli, Hophni
and Phinehas, were there
with the ark.

And when the ark of the
covenant came into the
camp, all Israel shouted with
a great shout, so that the
earth rang again.

And when the Philistines
heard the noise of the shout,
they said, What meaneth the
noise of this great shout in
the camp of the Hebrews.
And they understood that
the ark of Jehovah was come
into the camp.

And the Philistines were
afraid: and they said, Woe
unto us. Who shall deliver
us out of the hand of these
mighty Gods. These are the
Gods that brought the child-
ren of Israel forth out of the
land of Egypt.

Be strong, and quit your-
selves like men, O ye Philis-
tines, that ye be not servants
unto the Hebrews, as they
have been to you: quit your-
selves like men, and fight.

And the Philistines fought,

նորա. և փախեալս ար իարայ. and Israel was smitten, and
 էլի. իւրաքանչիւր 'ի յարկս they fled every man into
 իւրեանց. և եղէն հարուածք his tent: and there was a
 մեծամեծք յոյժ. և անկան very great slaughter; for
 յիսրայիլէ երեսուն հազար there fell of Israel thirty
 դասուց: thousand footmen.

Եւ տապանակն առնուց, And the ark of God was
 առաւ և երկոքին որդիքն taken; and the two sons of
 հեղեայ մեռան, ուրիս և փե- Eli, Hophni and Phinehas,
 նէհէս. were slain.

Եւ ընթացաւ ար բենիամի And there ran a man of
 նացիի՝ ի բանակէ անտի և եկն Benjamin out of the army,
 'ի սելուլ յաւուր յայնմիկ և and came to Shiloh the same
 ձորձք իւր պատառեալք. և day with his clothes rent, &
 հող զգլխով իւրով: with earth upon his head.

Եւ եկն և ահա հեղի And when he came, lo,
 նստիւր աթոռով իւրով առ Eli sat upon a seat by the
 դռան. և դիտէր զճանա- way-side, watching; for his
 պարհն. զի էր սիրտ նորա heart trembled for the ark.
 տապանակէ վն տապանակին. And when the man came
 և իբր և եմուտ այրն գոյժ ար- into the city and told it, all
 կանել 'ի քաղաքին. և արա- the city cried out.

Եւ լուաւ հեղի զձայն And when Eli heard the
 աղաղակին. և ասէ. զի՞նչ է noise of the crying, he said,
 ձայն աղաղակին այնորիկ. և What meaneth the noise of
 այրն փութայաւ մտանել. և this tumult. And the man
 ասլ գոյժ հեղեայ: came in hastily, and told Eli.

Եւ հեղի էր անց ին- Now Eli was ninety-eight
 նսուն և ութից. և աչք իւր years old, and his eyes were
 վառեալ էին և ոչ տեսնէր: dim, that he could not see.

Եւ

Եւ այրն ասէ ջհեղիայ՝ Եւ And the man said unto
Եմոր եկի՛ր բանակէ անտի. Eli, I am he that came, and
Եւ ես եմոր փախեցայ այսօր ի I fled to-day out of the army.
դատերազմէն. Եւ նա ասէ զինչ And he said, What is there
գործ գործեցաւ որդեակ: done, my son.

Պատասխանի Եւ Տրեշ- And the messenger an-
տակն և ասէ, փախեաւ այր swered, Israel is fled before
իսրայէլ յերեսաց փղշտա- the Philistines, and there
յւոց. և հարուածք մեծա- hath been a great slaughter
մեծք եղեն ի ժողովրդեանն, among the people, and thy
և երկոքին որդիքն քո մեռան two sons, Hophni and Phine-
տինի և փենէհէս, և տապա- has, are dead, and the ark
նակն աստուծոյ առաւ: of God is taken.

Եւ եղև. Իբրև յիշեաց And when he made men-
դատապանակն աստուծոյ. ան- tion of the ark of God, Eli
կաւ Տեղի յաթոռոյն յետս sunk from off his seat back-
առ դրանն. և բեկաւ ողն ward by the side of the gate,
նորա՝ և մեռաւ. զի այր and his neck broke, and he
ծեր էր և ծանրացեալ. և նա died, for he was an old man
դատեաց զիսրայէլ ամն քա- and heavy. And he judged
ռասուն: Israel forty years.

Եւ փղշտացիքն առին And the Philistines took
զտապանակն աստուծոյ՝ և the ark of God, and brought
տարան զնա յաբենեղերայ յա- it from Ebenezer unto
զովտոս: Ashdod.

Եւ առին փղշտացիքն ըզ- And they brought it into
տապանակն տեառն և տարան the house of Dagon their
ի տուն դագոնայ աստուծան God, and set it before Da-
իւրեանց և կանգնեցին զնա gon.
առ դագոնաւ:

Եւ Իբրև կանխեցին աղով- And when they of Ash-
տայիքն

առաջին ի վաղիւ անդր. տեսին
դագոն կործանել ի վր երե-
ւայ լըրոյ ի գետին՝ առաջի
առաջանակին, և կանգնեցին
դագոն՝ և կայուցին վերա-
տին զնա՝ ի տեղոջ իւրում:

Եւ եղև իբրև կանխեցին
ընդ առաւօտն. ի վաղիւ
անդր. և ահա դագոն կործա-
նեալ կայր ի վերայ երեսայ
իւրոյ յերկիր առաջի առաջա-
նակի. և գլուխն դագոնայ և
երկոքին Թաթք ոտից նորա
խորտակեալք՝ և ցրուեալք է
մէջ գետնին. բայց միայն ող-
նայարն դագոնա մնայեալ էր:

Յորժամ տեսին արքա
զուլայ՝ Թէ այն այնպէս է
ասեն՝ ոչ նաչի տապանակն
այ իւրայէլացւոյ առ մեզ, զի
ծանրայաւ ձեռն նորա ի վր
մեր և ի վերայ դագոնայ աս-
տուծոյն մերոյ:

Եւ առաքեցին՝ և ժողո-
վեցին զամենայն նախարարս
փոշապուլոյն առ ինքեանս՝ և
ասեն. զի ոչ արասցուք տապա-
նակին աստուծոյ. ասասցէք
մեզ Թէ ի՞նչ առաքեսցուք զնա
ի տեղի իւր:

Եւ նորա ասեն արարէք

dod arose early on the mor-
row, behold, Dagon was
fallen upon his face to the
ground before the ark. And
they took Dagon, and set
him in his place again.

And when they arose
early on the morrow morn-
ing, behold, Dagon was
fallen with his face to the
ground before the ark; & the
head of Dagon, and both the
palms of his hands were cut
off upon the threshold. only
the stump of Dagon was left
to him.

And when the men of
Ashdod saw that it was so,
they said, The ark of the
God of Israel shall not abide
with us: for his hand is upon
us, and upon Dagon our
God.

And the Philistines cal-
led for the priests and the
diviners, saying, What shall
we do to the ark of Jehovah.
Tell us how we shall send
it to its place.

And they said, Make a

այլ

այլ մի նոր, և երկուս երկնջս
որանկածինս առանց որդ-
ւոյ և լծեցեք զերնջսն ի
սայլին. և բեցեցեք զորդինս
ի հետոյ նոցա ի տուն:

Եւ առեք զառարանակն
տեառն. և դիք զնա ի վերայ
սայլին. և առաքեալիք զնա. և
վարեալիք զնա. և երթիցէ:

Եւ տեսլիք եթէ ի մուտս
սահմանաց իւրոյ երթիցէ
ընդ բեթսամիւս. ուրեմն տէր
արար մեզ զչարիս մեծամեծս
զայսոսիկ. ապա թէ ոչ՝ գիտաս
յուր թէ ոչ ձեռն նորա եկն
ի վերայ մեր. այլ վրիպակ եմն
գործեցաւ ի մեզ:

Եւ արարին նոքա այնպէս.
և առին երկուս երկնջս ան-
որանկածինս. և լծեցին զնոսա
ի սայլին. և զորդիս նոցա
արդելին ի տուն:

Եւ ուղղեցան երկնջքն
ընդ Խանապարհ մտիցն բեթ-
սամիւսայ ընդ մի շաւիղ եր-
թային. և վառտակէին. և ոչ
խառորդին. ոչ յաջ. և ոչ յա-
հակ. և նախարարք փղշտո-
յոց երթային զհետ նորա.
մինչև ի սահման բեթսա-
միւսայ:

new cart, and take two
milch-kine on which there
hath come no yoke, and, tie
the kine to the cart, & bring
their calves home from them.

And take the ark of Je-
hovah, and put it upon the
cart, and send it away, that
it may go.

And see, if it goeth up by
the way of its own coast to
Beth-shemesh, then Jehovah
hath done us this great evil
but if not, then ye shall
know that it was not his
hand that smote us, it was a
chance that happened to us.

And the men did so, and
took two milch-kine, and
tied them to the cart, and
shut up their calves at home.

And the kine took the
straight way to the road of
Beth-shemesh, and went
along the highway, lowing as
they went, and they turned
not aside to the right hand
or to the left, and the lords
of the Philistines went after
them unto the border of
Beth-shemesh.

Եւ

Եւ որ ՚ի բեթսամիւնս եին
հնձէին հունձս ցորենոյ ՚ի
հովիտսն. և ամբարձին զաչս
իւրեանց՝ և տեսին զտապա-
նակն. և ուրախ եղեն:

Եւ սայլն եմուտ անդաս-
տանն ուխեայ բեթսամիւս-
ցոյ. և կանգնեցին անդ առ.
նովաւ զվէմ մի մեծ, և պա-
տառեցին զփայտ սայլին. և
մատուցին որ ջակէզս և զոհե-
ցին զոհս տեառն:

Եւ հինգ նախարարքն
փղշտացոյ տեսանէն. զոր
ինչ արարան դարձան յա-
ւուրն յայնմիկ յերկիրն իւ-
րեանց յամկաղօն:

And they of Beth-shemesh
were reaping their wheat-
harvest in the valley. & they
lifted up their eyes, and saw
the ark, and were rejoiced.

And the cart came into
the field of Joshua a Beth-she-
mite, and stood there where
there was a great stone. and
they clave the wood of the
cart, and offered the kine a
burnt-offering unto Jehovah.

And when the five lords
of the Philistines saw what
was done, they returned the
same day to Ekron their
city.

Ի Ստեփանոս 9 հոմար I: 1095 Ամս յառաջ Թուրքիայի

՚Ի յայտմ ժամանակի երայր
մի յորդաւոյն բենիամինի որոյ
անունն եր կիս. և եր նորա
որդի որոյ անուն եր սաւուլ.
այր բարի և անձնեայ. և ոչ
գոյր յորդիսն իսրայէլի այր
լաւ քան զնա՝ ուսովք չափ ՚ի
վեր բարձր եր քան զամենայն
երկիրն:

Now there was a man
of Benjamin, whose name
was Kish, and he had a son
whose name was Saul, a
choice young man, and a
goodly. and there was not
among the children of Israel
a goodlier person than he,
from his shoulders and up-
ward he was higher than any
of the people.

Եւ

Եւ կորեան եւք Տօրն
սաւուղայ. ասէ կիս ցաւուղ
ցորդի իւր առ ընդ քեզ ծա-
ռայ մի. և արիք երթայք և
խնդրեցէք զէշն:

And the asses of Kish,
Saul's father, were lost. And
Kish said to Saul his son,
Take now one of the servants
with thee, and arise, go seek
the asses.

Եւ գնացին և անցին ընդ
էփրայն եփրեմի, և ճգարին.
անցին ընդ երկիրն սաղիմայ
և ճգուրեք էին. և անցին
ընդ երկիրն յեմինայւոյն և
ճգարին:

And he passed through
mount Ephraim, but he found
them not. then he passed
through the land of Shalim;
and there they were not.
and he passed through the
land of the Benjamites, but
found them not.

Եւ իբրև եկին ի սիփ. ասէ
սաւուղ ցճառայն իւր որ ընդ
նմա. եկ՝ դարձցուք անդրէն.
գուցէ թողեալ Տօր մերոյ
զէշն. և զմէնջ հաղասցէ:

And when he was come
to the land of Zuph, Saul
said to his servant, Come, &
let us return, lest my father
leave caring for the asses,
and take thought for us.

Եւ ասէ ծառայն ցաւուղ.
ահա այր աստուծոյ է՝ ի քա-
ղաքիս յայսմիկ. և է այր փա-
ռաւոր. և ամենայն ինչ զոր
խօսիցի՝ լինելով լինի. և
արդ երթիցուք անդր գուցէ
նա կարիցէ ցուցանել մեզ
թէ զինչ արասցուք:

And he said unto him,
Behold, there is in this city
a prophet, and he is an
honourable man. all that he
saith cometh surely to pass.
now let us go thither, per-
adventure he can show us
what we should do.

Եւ ասէ սաւուղ ցճառայն
Լք բարութե քանդ. և եկ՝
և երթիցուք. և չողան ի քա-

Then said Saul to his
servant, Well said. come, let
us go. so they went unto the
ղաքն

ղաքն ուր էր այրն աստուծոյ: city where the prophet was.

Եւ մինչդեռ ելանէին And as they went up the
ընդ զառիւիւր քաղաքին գտին hill to the city, they found
նորա աղջկունս՝ որք ելանէին young maidens going out to
հանել զջուր. և ասէն յնոսա. draw water, and said unto
եթէ գուցէ աստ տեսանող: them, Is the prophet here.

Պատասխանի ետուն նոցա արջ And they said, He is, for
կունքն և ասէն գոյ՝ ասաւա there is a sacrifice of the
դիկ՝ զիվն անուրս եկեալէ՝ի people to-day, in the high
քաղաքս զի զոհէ այսօր ժողո- place.
վրդեանն ի բարձունս:

Եւ ելին ի քաղաքն. իբրեւ And they went up into
մօտն նոքա՝ ի քաղաքամէջն. և the city; & when they were
ասա սամուէլ ել ընդ առաջ come, behold, Samuel came
նոցա երթալ ի բարձունս: out to go to the high place.

Եւ իբրեւ սամուէլ ետես And when Samuel saw
զսաւուղ. և տր ասէ յնա ա- Saul, Jehovah said unto him,
հաւադիկ է այրն զոր իշխես. Behold the man who shall
յէ իվր ժողովրդեանն իմում: reign over my people.

Եւ մատեաւ սաւուղ առ Then Saul drew near to
սամուէլ իմէջ քաղաքին. և Samuel in the gate, and said,
ասէ պատմեա ինձ՝ ո՞ր տուն Tell me I pray thee, where
իցէ տեսանողին: the prophet's house is.

Պատասխանի ետ սամուէլ And Samuel answered,
և ասէ յսաւուղ ես ինքնին I am the prophet: go up
իսկ եմ. ել առաջի իմ ի բար before me unto the high
ձունս, և կերիցես ընդիս place, for thou shalt eat with
այսօր, և արձակեցից զքեզ me to-day: and to-morrow
վարկ. և զամենայն ինչ՝ որ ի I will let thee go, and will
սրտի բռն է՝ պատմեցից tell thee all that is in thine
քեզ: heart.

Եւ վասն իշոյն երեքօ-
րէից կորուսեալոց մի ինչածեր
զմտաւ՝ քանզի գտեալ են:

Եւ մինչդեռ իջանէին
նորա յեզր քաղաքին. ասէ
սամուէլ զսաւուղ, ասա յծա
ռայդ և անցցէ յառաջ քան
զմեզ և էանց:

Եւ հառ սամուէլ զսրբո-
ւակն իւզոյ՝ և եհեղ ի գլուխ
նորա. և համբուրեաց զնա և
ասէ ցնա, ոչապաքէն է օծ
զքեզ տէր իմերայ ժառան-
գութեան իւրոյ իշխան:

And as for thine asses
that were lost three days
ago, set not thy mind upon
them, for they are found.

And as they were going
down to the end of the city,
Samuel said to Saul, Bid thy
servant pass on before us,
and he passed on.

Then Samuel took a vial
of oil, and poured it upon
his head, and kissed him;
and said, Is it not because
Jehovah hath anointed thee
to be captain over his
inheritance.

Ի Սամուէլ 4 Լուի 14 համար 1: Ի 093 Ա Տօ՛ր յառաջ Ժանիւ Բ Երեմիայի

Եւ եղև օր, ի ժամանակի
պատերազմին ը վիշտացոյ.
ասէ յօնաթան որդի սաւուղայ
ցապտնանին, ցկապարճակիրն
իւր. եկ և անցցուք ի կիրճս
վիշտացւայն յայնկոյս. և հօր
իւրում ոչ պատմեաց:

Now it came to pass
upon a day, during the war
with the Philistines that
Jonathan the son of Saul said
unto the young man that
bare his armour, Come, & let
us go over to the Philistines'
garrison, that is on the other
side. But he told not his
father.

Եւ ասէ ցնա կապարճա-
կիր իւր. արա զամենայն ինչ

And his armour-bearer
said unto him, Do all that

յոր և յօժարեսցի սիրտ քո: is in thine heart.

Եւ ասէ յօնաթամ' ասաւ ինչ մէք անցանեմք առարան. և ծանուցուք զանձինս մէք յնոսա: Then said Jonathan, We will pass over unto these men, and we will discover ourselves unto them.

Եթէ ասիցեն ցմեզ' ի բաց. կայեք այտի. մինչև եկեսցուք առ ձեզ. յայնժամ զտեղի կայուք և մի ելլուք առ նոսա: If they say thus unto us, Tarry until we come to you, then we will stand still in our place, and will not go up unto them.

Ապաթէ ասիցեն, ելէք առ մեզ. ելլուք. զի մատնեաց զնոսա տէր ի ձեռս մեր: But if they say, Come up unto us, then we will go up: for Jehovah hath delivered them into our hand.

Եւ մօտին երկոքեան և ծանուցին զանձինս իւրեանց ի կիրճս փղշտայեացն, և ասեն փղշտայիքն' ասա եբրայեցիքն ելանեն ի ծակուց իւրեանց՝ ուր թաքուցեալ էին: And both of them discovered themselves unto the garrison of the Philistines: and the Philistines said, Behold, the Hebrews come forth out of the holes where they had hid themselves.

Եւ ասեն արք կրճացն յօնաթամ' և յկապարճակիրն. ելէք առ մեզ. և ծանուցուք ձեզ բանս. և ասէ յօնաթամ յկապարճակիրն իւր. եկ զկնի իմ: And the men of the garrison shouted to Jonathan and his armour bearer, and said, Come up to us, and we will show you a thing. And Jonathan said unto his armour bearer, Come up after me.

Եւ ել յօնաթամ. յափսնիթերս. և կապարճակիրն նորա ընդ նմա և հայեցան: And Jonathan climbed up upon his hands and feet, and his armour bearer after him.

ընդդէմ յօնաթանու, և էհար
զնուս: Եւ կապարձակիրն
տայր ստէպ զհետ նորա:

Եւ եղեն ամառին հա-
րուածքն՝ զոր էհար զսաս
յօնաթան և կապարձակիրն
իւր իբրեւ քսան արանց:

Եւ ել սաւուղ և ամենայն
ժողովուրդն որ ընդ նմա, և
եկին մինչև ցարատեւազմն, և
ասա եղև սուր փղշտացոյ
առն իւրերայ ընկերի իւրոյ,
և աղմուկ մեծ յոյժ:

Եւ սաւուղ և հրէայքն
որքէին ընդ փղշտացոյ ի ժա-
մանակի յայնմիկ դարձան սն-
դրէն ինիւ ընդ սաւուղայ
և յօնաթանու:

Եւ այլքն իւրայէլացոյ
էին ի տառապանս յաւուրն
յայնմիկ. քանզի երգմեցուց
սաւուղ զժողովուրդն և
տէ անիծեալ լիցի մարդն՝ որ
կերիցէ հաց մինչև գերեկոյ,
և ինդրեցից զվրէժ ի թշա-
մեաց իմոց. և ոչ ճաշակեաց
ամենայն ժողովուրդն հաց:

Եւ եկին առ անտառի
մոյ և անդէր մեղումնոց

And the Philistines fell be-
fore Jonathan, and his ar-
mour bearer slew after him.

And that first slaughter
which Jonathan and his
armour bearer made, was
about twenty-men.

And Saul and all the peo-
ple that were with him,
assembled themselves, and
came to the battle: and be-
hold, every man's sword of
the Philistines was against
his fellow, and there was a
very great discomfiture.

Moreover, the Hebrews
that were with the Philis-
tines before that time, turn-
ed to be with Saul and
Jonathan.

And the men of Israel
were distressed that day: for
Saul had adjured the people,
saying, Cursed be the man
that eateth any food until
evening, that I may be vic-
torious over mine enemies.
So none of the people tasted
any food.

And they came to a wood
and there was honey upon

հանդէպ անդին :

Եւ իբրեւ անցանէին Ժողովուրդն 'ի յանտառն, ահա կաթէին մեղր, և չէր որ որ դարձուցանէր զձեռն իւր 'ի բերան իւր քանդի երկաւ Ժողովուրդն 'ի բանիցն սաւառակայ :

Իսկ յօնաթան չէր լուել՝ եթէ երդմեցոյց հայրնորս զԺողովուրդն. և կարկառ զծագ գաւազանի իւրոյ՝ որ 'ի ձեռն իւրում, և էհար 'ի խորիսխ մեղու, և դարձոյց զձեռն իւր 'ի բերան իւր, և եղև զովայեալ :

Եւ էհարց սաւառակ զաստուած. իջյուք զհետ փղշտայիսն, եթէ մատնեպես վնաս զձեռս խրայիլի. և ոչ արար նմա պատասխանի տէր յաւուր յայնմիկ :

Եւ ասէ սաւառակ մատուցէք այսր զամենայն ազգս խրայիլի. և գիտառջիք՝ և տեսիք՝ թէ վասն ո՞յր եղեն այսօր մեղքս այսոքիկ :

Չի կենդանիէ տէր, զի եթէ զյօնաթանայ որդւոյ իմոյ լիցի. մահու մեռցի նա. և ոչ որ էր՝ որ տայր պատաս-

the ground.

And as the people passed through the wood, behold, the honey dropped; but no man put his hand to his mouth for the people were afraid of the word of Saul.

But Jonathan heard not when his father charged the people. wherefore he put forth the end of the rod that was in his hand, and dipped it in an honey-comb, and put his hand to his mouth, and he was refreshed.

And Saul asked counsel of God, Shall I go down after the Philistines. Wilt thou deliver them into the hand of Israel. But Jehovah answered him not that day.

And Saul said, Draw ye near hither, all the chief of the people, and know and see who hath offended Jehovah this day.

For as God liveth, though it be in Jonathan my son, he shall surely die. But there was not a man among all the

[ամբ]

խանի յամ ժողովրդէնէն :

Եւ ասէ ցամ այր իսրայ-
էլի՝ դուք լիջիք ՚իմի կողմն.
Ես և յոնաթան որդի իմ եղի-
ցուք ՚ի միւս կողմն. և արա-
րին նոքա այնպէս :

Եւ ասէ սաւուղ. արկէք
ուղիղ վիճակ մեզ. և արկին
վիճակս. և եւ վիճակն սա-
ւուղայ և յոնաթանուն :

Եւ ասէ սաւուղ արկէք
վիճակ ընդիս՝ և ընդ յոնաթան
որդի իմ. և եւ վիճակն յոնա-
թանուն :

Յայնժամ ասէ սաւուղ
յ յոնաթան. տատմեա ինչ զինչ
արարեր. և ասէ յոնաթան,
ճաշակելով ճաշակեցի ծայրիւ
գաւազանին՝ որ ՚ի ձեռին
իմում գտեալ մի մեղր. և
ասէ մեռանիցիմ ես. և ասէ
սաւուղ յ յոնաթան. մեռանի-
ցիս այսօր :

Եւ ասէ ժողովուրդն ցա-
ւուղ. քաւ լիցի եթէ մեռանի
ցի յոնաթան. որ արար զիւր-
կութիւնս զայս մեծ իսրայէլի.
Կենդանի է տէր՝ եթէ անկցի
՚ի հերոյ գլխոյ նորա յերկիր.
և ժողովուրդն զերծուցին զ
յոնաթան. և ոչ մեռաւ :

people that answered him.

Then said he unto all
Israel, Be ye on one side,
and I and Jonathan my son
will be on the other-side.
And they did so.

And Saul said, Give us a
perfect lot. And they cast
lots, and Saul and Jonathan
were taken.

And Saul said, Cast lots
between me and Jonathan
my son. And Jonathan were
taken.

Then said Saul to Jona-
than, Tell me what thou hast
done. And Jonathan said,
I did but taste a little honey
with the end of the rod that
was in mine hand, and lo, I
must die. And Saul answer-
ed, Thou shalt surely die,
Jonathan.

And the people said unto
Saul, Shall Jonathan die,
who hath wrought this great
salvation in Israel. God
forbid there should one hair
of his head fall to the ground.
So the people rescued Jo-
nathan that he died not.

Ի Սահմանէ Գլխին 17 հոգի 1: 1065 Ա Տեղ յառաջ Կանչ Բերնարդ

Արդ ժողովեցին այլազգիքն զբանակս իւրեանց 'ի պատերազմ. և գումարեցան 'ի յաիեսդամին:

Եւ փղշտացիքն կային 'ի վերայ լեւինն յայնմ կողմանէ. և իսրայէլ կայր 'ի վերայ լեւինն յայնմ կողմանէ. և հովիտն 'ի մէջ նոցա:

Եւ եւայր զօրաւոր 'ի ճախատէ փղշտացւոց անտի գողիադ անուն նորա 'ի գեթայ. բարձրութիւն նորա վեց կանգուն և թզաւ

Եւ սաղաւարտ 'ի գլուխ նորա. և զբահս վերտա զգեցեալ. և կշիւ զբահսից նորա հինգ հազար սիկլ պղնձոյ

Եւ սոնապանք պղնձիք 'ի վերայ բարձից նորա. և վահան պղնձի 'ի վերայ թիկանց նորա

Եւ բուն գեղարգեան նորա երեւզատորի ոտայնանկայ. և տեգ նորա 'ի վեց հարիւր սիկլէ երկաթոյ. և զինակիր

Now the Philistines gathered together their armies to battle, and were gathered together at Ephes-dammin.

And the Philistines stood on a mountain on the one side, and Israel stood on a mountain on the other side, and there was a valley between them.

And there came a champion out of the camp of the Philistines named Goliath of Gath, whose height was six cubits and a span.

And he had an helmet of brass upon his head, and he was armed with a coat of mail, and the weight of the coat was five thousand shekels of brass.

And he had greaves of brass upon his legs, and a target of brass between his shoulders.

And the staff of his spear was like a weaver's beam; and his spear's head weighed six hundred shekels of iron

նորա

նորա առաջի նորա երթայր:

and one bearing his shield went before him.

Ենն՝ Եկաց. ձայն ետ ՚ի Ճակատն իսրայէլի՝ և ասէ ցնոսաւնդէն՝ Ելանէք Ճակատիլ ՚ի պատերազմ ընդդէմ մեր, ո՛չ ապաքէն ես փղշտացի եմ. և դուք ծառայք սաւուր զայ. ընդրեցէք դուք ձեզայր մի և իջցէ առիս:

And he stood and cried unto the armies of Israel, and said unto them, Why are ye come out to set your battle in array. Am not I a Philistine, and ye servants to Saul. Chuse ye a man for you, and let him come down to me.

Եթէ կարացէ կոռնիլ ընդիս՝ և հարկանել զիս. եղիյուք մեք ձեզ ՚ի ծառայս. ապա եթէ ես յաղթեցի և հաբեց զսա. եղիջիք դուք մեզ ՚ի ծառայս և ծառայեսցիք մեզ:

If he be able to fight with me, and to kill me, then will we be your servants, but if I prevail against him and kill him then shall ye be our servants, and obey us.

Իբրեւ լուսաւ սաւուր և ամենայն իսրայէլ զբանս փղշտացոյն. զահի հարան և երկեան յոյժ:

When Saul and all Israel heard those words of the Philistine, they were dismayed and greatly afraid.

Եւ մատուցեալ փղշտացոյն՝ կանխեալ և անազանեալ արձանանայր աւուրս քառասուն:

And the Philistine drew near morning and evening, and presented himself forty days.

Եւ որդիքն յեսեայ բեթղէհէմէ յուդայի. Էնն ՚ի բանակին սաւուրայ. և դաւիթ կրտսեր որդին իւր եր պահեալ ոչխարայն հօր Էրոյ. ասէ յեսե ցղաւիթ

And Jesse the Ephrathite of Bethlehem-Judah, had sons in the army of Saul, and he said to David his youngest son, who was the keeper of his father's sheep:

առ դու զարդու փոխնդոյս
այսորիկ. և զտասն նկանակս
զայսոսիկ. և այնդեա՛ի բանակն
առ եղբարց քոց:

Եւ զտասն մաճառակս
զկաթին տալես Տազարա-
պետին. և տեսլես զողջոյն
եղբարց քոց. և զինչ պէտք
իցեն նոցա՛ի մատչիս:

Եւ կանխեաց դաւիթ ընդ
առաւօտն. և եթող զոչխար-
սն ի տուարածականն. էառ՝
և գնաց որպէս և Տրամայեաց
նմա յեստէ. և եկն ի տափա-
րակն և ի զօրն՝ որ ելանէր ի
Ճակատն. և աղաղակեցին ի
պատերազմին:

Եւ եթող դաւիթ զկա-
րասին յինքենէ ի ձեռն վանա-
պանին՝ և ընթացաւ ի Ճակատն.
և եկն է՛հարց զողջունէ եղ-
բարց իւրոց

Եւ մինչդեռ նա խօսիւր՝
ահա այրն յամինացի ելանէր՝
գողիադ անունն նոր փղջտացի.
և խօսեցաւ ըստ նմին բանից
և լուաւ դաւիթ:

Եւ ամենայն իսրայէլ ի
տեսանէլ իւրեանց զայրն՝ փա-
խեան յերեսաց նորա՝ և զար-

Take now an ephah of parch-
ed corn, and ten loaves,
and run to the camp to thy
brethren.

And carry ten cheeses
unto the captain of their
thousand, and look how thy
brethren fare, and take their
pledge.

And David rose up early
in the morning, and left his
sheep with a servant, and
took, and went, as Jesse had
commanded him: & he came
to the trench as the host
was going forth to the fight
and shouted for the battle.

And David left his bur-
then in the hand of the keep-
er of the baggage, and ran
into the army, and came and
saluted his brethren.

And as he talked with
them, behold, there came up
the champion of the Philis-
tines, Goliath by name, and
spoke according to the same
words: & David heard them.

And all the men of Israel,
when they saw the man afar
off, fled from him, and were

հաւրեցան

Տուրեցան յոյժ :

sore afraid.

Եւ ասէ այլ իսրայէլի. ե-
թէ տեսանէ՞ք զզոյն զայն՝ որ
ելանէ՝ զի նախատել ելանէ
զիսրայէլ. և եղիցի այլ՝ որ
սպանանիցէ զնա. մեծացու
ցի զնա արքայ յոյժ մեծու-
թեամբ և զգուստը իւր տայէ
նմա կնութեան :

And the men of Israel
said, Have ye seen this man
that is coming up. Surely to
defy Israel is he coming up.
And it shall be that the man
who killeth him, the king
will enrich him with great
riches. and will give him his
daughter to be his wife.

Եւ խօսեցաւ դաւիթ ընդ
արան՝ որք շուրջ կային զնո-
վաւ՝ ովէ փղշտացին զայն զի
նախատեայ զճակատս սա-
տուծոյ կենդանոյ :

And David spoke to the
men that stood by him,
saying, Who is this Philis-
tine that he should defy the
armies of Jehovah.

Իբրեւ լուաւ եղիաբ եղ-
բայր նորա երէց զխօսիլ նր
է արան բարկացաւ սրտմտու-
թեամբ եղիաբ դաւիթ՝ և
ասէ. ընդէ՞ր բնաւ իջեր
այսը՝ և յոյժ ձեռն թողեր
զնակաւ ոչխարակնս յանապա-
տի անդ. ես գիտեմ զհաւար
տութիւն քո՝ և զչարութիւն
արտիքոյ. զի վասն տեսանելոյ
զպատեալման իջեր :

And Eliab his eldest bro-
ther heard and Eliab's anger
was kindled against David
and he said, Why camest
thou down hither. And with
whom hast thou left those
few sheep in the wilderness.
I know thy pride, and the
naughtiness of thine heart for
thou art come down that
thou mightest see the battle.

Եւ լուեղեն բանքն՝ զոր
խօսեցաւ դաւիթ. և պատմե-
ցին առաջի սաւուղայ. և
հառ զնա առինքն :

And the words which
David spoke were rehearsed
before Saul. And he sent for
him.

Եւ ասէ դաւիթ ցաւուդ :

And David said to Saul,
մի

մի անկէի սիրտ տեսուն իմոյ Let no man's heart fail him
'ի վերայ իւր. ծառայ քո եր- because of the champion;
թիցէ՝ և մարտիցի ընդ փղջառ thy servant will go and fight
յւոյն այնմիկ։ with this Philistine.

Եւ ասէ սաւուղ յդա- And Saul said to David,
ւիթ ոչ կարիցես երթալ. քան Thou art not able to go; for
զի դու մանուկ ես։ thou art but a youth.

Եւ ասէ դաւիթ յսաւուղ And David said unto
արածէր ծառայ քո զխաշինս Saul, Thy servant kept his
հօր իւրոյ. և յուրժամ գայր father's sheep, and there
առիւծ կամարջ. և առնոյր came a lion and a bear, and
զոչխար 'ի հօտէ անտի։ took a lamb out of the flock.

Եւ անէի զհետ նորա՝ և And I went out after
հարկանէի զնա. և կորզէի him, and smote him, and
իբերանոյ նորա. և եթէ յառ- delivered it out of his mouth.
նէր 'ի վերայ իմ ունէի զփողից & when he arose against me;
նորա՝ և հարկանէի, և սպա- I caught him by his beard;
նանէի զնա։ & smote him and slew him.

Չառիւծ և զարջ սատա- Thy servant slew both
կէր ծառայ քո. և եղիցի փղ- the lion and the bear. and
շտացին իբրեւ զմի 'ի նոցանէն. this Philistine shall be as one
տեսանիմ որ նախատեսց զբա of them, seeing he hath de-
նախա աստուծոյ կենդանոյ։ fied the armies of Jehovah.

Եւ ասէ սաւուղ յդաւիթ And Saul said unto David,
երթ՝ և տէր եղիցի ընդ քեզ. Go, Jehovah be with thee.

Եւ զգեցոյց սաւուղ դաւ- And Saul armed David
թի զվարայանախ իւր. և with his own armour, and
աղաւարտ պղնձի 'ի գլուխ he put an helmet of brass
նորա. և ագոյց նմա զրահս։ upon his head, and he armed
him with a coat of mail.

Եւ համ դաւիթ զսուսեր And David girded his
իւր

իւր ի վերայ վարսպանակայն, sword upon his armour, and
և գծեայ ի գնայն, he essayed to go.

Եւ ասէ դաւիթ ցաւուռդ, And David said unto Saul,
նչ կարեմ երթալ սոբօք, զի I cannot go with these; for I
չեմ հմուտ: am not accustomed to them.

Եւ հառ զցուպն իւր ի And he took his staff in
ձեռին իւրում: և ընտրեայ his hand, and chose him
իւր հինգ քարնս ողորկս ի five smooth stones out of
հեղեղատէն և եդ զնոսա ի the brook, and put them in
հովուական մասաղին՝ յոր a shepherd's bag, which he
սովոր էր. և զպարսան ի had, even in a scrip, and his
ձեռին իւրում: և մերձեցաւ sling was in his hand: and he
առ այն փղշտայւոյն: drew near to the Philistine.

Եւ գայր փղշտային, և And the Philistine came
մերձեցայր առ դաւիթ և on and drew near unto Da-
այն վահանակը առաջի նորա vid, and the man that bore
the shield went before him.

Իբրև հայեցաւ փղշտային And when the Philistine
և ետես զդաւիթ. արհամար looked about and saw Da-
հեայ զնա. զի էր պատանեակ vid, he disdained him; for
խաբտեալ և դիմօք գեղե- he was but a youth, and rud-
ցիկ: dy, and of a fair countenance.

Եւ ասէ փղշտային ցգա- And the Philistine said
ւիթ. զի արդ. շուն իյեմես unto David, Am I a dog that
զի ցարով գաս ի վերայ իմ՝ և thou comest to me with
նզովեայ փղշտային զդաւիթ. staves. And the Philistine
գիօքն իւրովք: cursed David by his Gods.

Եւ ասէ փղշտային ցգաւիթ And the Philistine said to
եկ առ իս՝ և տայ զմարմին քո David, Come to me, & I will
թռչնոց երկնից և գաղանայ give thy flesh unto the fowls
երկրի: of the air, and to the beasts
of the field.

Եւ ասէ դաւիթ ցիղշտա-
յին. դու գաս իմէրայ իմ
սրով և գեղարդեամբ և աս-
պարաւ. և ես գամ իմէրայ
քո անունամբ տեսուն զօրու-
թեանց ճակատուս իսրայէլի.
զոր նախատեսեր այսօր:

Եւ փակեսցէ զքեզ տէր
այսօր ՚ի ձեռնս իմ: և սպանից
զքեզ և առից զգլուխ քո
իքէն. և տայ զգէշքո և զգիւ-
կունս բանակի փղշտացեացդ
յաւուր յայսմիկ Թռչնոց
երկնից և գազանայ երկրի:

AND THOU WILT BEAT
HIM WITH THY SWORD,

Եւ յարեաւ փղշտային.
և եկն և մերձեցաւ ընդդէմ
դաւիթի. և աճապարեաց դա-
ւիթ և ընթացաւ ՚ի ճակատն
ընդդէմ փղշտայւոյն:

Եւ ձգեաց դաւիթ զձեռն
իւր ՚իմախաղն. և հառ անտի
քար մի. և պարսաքարեաց և
հհար զճակատ փղշտայւոյն.
և եմուտ քարն ընդ սաղա-
ւարտն ՚ի ճակատն. և անկաւ
՚իմէրայ երեսաց իւրոց յերկիր

Եւ զօրացաւ դաւիթ քան
զփղշտային պարսիւքն և քա-
րիւ՝ բայց ոչ ունէր զտուր ՚ի

Then said David to the
Philistine, Thou comest to
me with a sword, and a
spear, & a shield, but I come
to thee in the name of the
God of the armies of Israel
whom thou hast defied.

This day will Jehovah
deliver thee into mine hand,
and I will smite thee, and
take thine head from thee,
and I will give the carcasses
of the host of the Philistines
this day unto the fowls of
the air, and to the wild
beasts of the earth.

And as the Philistine
came, & drew nigh to meet
David, David hasted, & ran
toward the army to meet the
Philistine.

And David put his hand
in his bag, and took thence
a stone, and slang it, and
smote the Philistine in his
forehead, that the stone sunk
into his forehead, and he fell
upon his face to the earth.

So David prevailed over
the Philistine with a sling
and with a stone, but there

ձեռնին

ձեռքն իւր դաւիթ:

was no sword in the hand of David.

Եւ ընթացաւ դաւիթ՝ և հարաւ ի վերայ նորա: և էաւ զնորին սուտեր: և մերկեաց զնա ի պատենից իւրոց՝ և սպան զնա: և էհատ զգլուխն նորա, և իբրեւ տեսին փղշտացիքն, եթէ մեռաւ զօրաւորն նոցա՝ փախեան:

Therefore David ran and stood upon the Philistine, and took his sword, and drew it out of the sheath, and cut off his head. And when the Philistines saw their champion was dead, they fled.

Եւ յարեան արք իսրայէլի արդաւակեցին՝ և յարձակեցան զհետ նոցա մինչև ի մուտս գեթայ: և մինչև ի դրոմնս անկալօնի: և անկան վերաւորք փղշտացւոյն զճանապարհայնս մինչև զդրոմնս գեթայ: և անկալօնի:

And the men of Israel arose, and shouted, and pursued the Philistines until thou come to the valley, and to the gates of Ekron. And the wounded of the Philistines fell down by the way as thou comest even unto Gath and unto Ekron.

Եւ դարձան արք իսրայէլի անդառաւակեալքն զհետ փղշտացւոյն: և կոխեցին զբանակս նոցա:

And the children of Israel returned from chasing after the Philistines, and they seized their tents.

Եւ իբրեւ ետես սաուլ զդաւիթ ելեալ ընդդէմ փղշտացւոյն: ասէ զսաբեմնէր իշխան զօրմն. ո՞ր որդի է պատանեակդ այդ: և ասէ սաբեմնէր ոչ գիտեմ արքայ:

And when Saul saw David go forth against the Philistine, he said unto Abner, the captain of the host, Abner, whose son is this youth. And Abner said, O king, I cannot tell.

Եւ ասէ արքայ Տարց՝ Թէ

And the king said, Enquire

որդի եղէ պատանեակդ: whose son the stripling is.
 Եւ երբ Դաւիթ առաւ զաւիթ And as David returned
 ՚ի Տարկաներոյ զայլազգին from the slaughter of the
 Կառ զնա արեւմեայ: և Կառ Philistines, Abner took him
 զնա առաջի սառուղայ. և and brought him before Saul
 Գլուխ փղջտայւոյն ՚ի ձեռին with the head of the Philis-
 նորա: tine in his hand.

Եւ ասէ յնա սառուղ. որդի Եսայի ես: մանուկ դու. և ասէ And Saul said to him,
 Դաւիթ. որդի ծառայի քո Whose son art thou, thou
 յեսսեայ բեթղէհեմացոյ: answered I am the son of thy ser-
 vant Jesse the Bethlehemite.

Եւ Դաւիթ առաւ զաւիթ And David returned to
 Տայր իւր. և պահէր զօջաւարս his father, & kept his sheep
 նորա Եփրատայի բեթղէհեմ: in Ephratah at Bethlehem.

I Մատթէւ Գլուխ 16 Կէ 14: IO65 Ա Տէր Եւստակիոս Բ Բեթլեհեմ

Եւ Տոգի տեսառն վերա- AND the spirit of Jeho-
 ցաւ ՚ի սառուղայ. և խեղդէր vah departed from Saul, and
 զնա այս չար ՚ի տեսառնէ: an evil spirit from Jehovah
 troubled him.

Եւ ասէն յնա ծառայքն And Saul's servants said
 իւր. ահա այս չար խեղդէր unto him, Behold, now an
 Գրէզ: evil spirit troubleth thee.

Խօսեսցին ծառայք քո Let our lord command
 առաջի քո և խնդրեսցեն thy servants to seek out a
 տեսառն մերում այր մի որ man who is a cunning player
 Գիտիցէ երգել քնարաւ. և on an harp: and it shall come
 եղիցի ՚ի Տաաանիւ ի վերայ քո to pass when the evil spirit
 այսու չարի. երգեսցէ քնար- is upon thee, that he shall

քան և դիւր լիցի քեզ. և
հանգուցէ զքեզ:

Եւ ասէ սաւուղ՝ ցձա-
ռայսն իւր. տեսէք ինձ այր
մի որ բարեղք երգիցէ. և
տէք զնա առիս:

Պատասխանի ետ մեռնի ՚ի
ձառայիցն և ասէ. ահա տեսի
զորդի յեսեայ զքեթղէհ-
մայի. զոր ճարտարբան
նուագիլ է. և գեղեցիկ տես-
լեամբ. և տէր ընդ նմա:

Եւ առաքեայ սաւուղ՝
հրէշտակս առ յեսեայ, և
ասէ. առաքեա առիս զդաւիթ
որդի քո, որ ՚ի հօտի քում է:

Եւ հառ յեսեայ արդաւ մի
հացի. և տիկ մի գինեոյ. և
ուլ մի յայծեայ, և առաքեայ
ի ձեռն դաւիթի որդւոյ իւրոյ
սաւուղայ:

Եւ եմուտ դաւիթ առ սա-
ւուղ և կայր ՚ի սպասու առա-
ջի նորա. և սիրեայ զնա յոյժ
և եղև նորա կապարճակի:

Եւ առաքեայ սաւուղ
առ յեսեայ և ասէ. կայցէ
դաւիթ առաջի իմ. զի եգիտ
հնորհս առաջի աչայ իմոյ:

Եւ լինէր յորժամ հասա-
նիւր այսն չար ՚ի վերայ սա-

play with his hand, and
thou shalt be well.

And Saul said unto his
servants, Provide me now a
man that can play well, and
bring him to me.

Then answered one of
the servants, Behold I have
seen a son of Jesse the Beth-
lemite, that is cunning in
playing, a comely person,
and Jehovah is with him.

Wherefore Saul sent mes-
sengers unto Jesse, and said;
Send me David thy son,
which is with the sheep.

And Jesse took an ass
laden with bread, and a
cask of wine, and a kid, and
sent them by David his son
unto Saul.

And David came to Saul,
and stood before him and saul
loved him greatly and David
became his armour bearer.

And Saul sent to Jesse,
saying, Let David I pray
thee, stand before me: for he
hath found favour in my sight

And it came to pass when
the evil spirit was upon Saul

և ուղայ

և առնոյր դաւիթ that David took an harp, and
զքնարն՝ և նուազէր ձեռամբ՝ played with his hand. so
իւրով և հանգուցանէր զսա- Saul was refreshed, and was
ւուղ. և դիւրանայր նմա, և well and the evil spirit de-
մեկնիւր ինմանէ այսն չար: parted from him.

Եւ հառ զնա սաւուղ առ And Saul took him that
իւր յաւուր յայնմիկ, և ոչ ետ day, and would let him go
նմա դառնալ ի տուն հօր no more home to his father's
իւրոյ: house.

Եւ եղև իբրև ոգի յովնա. And it came to pass that
թանու կապեցաւ ընդ ոգւոյն the soul of Jonathan was
դաւիթի, ուխտեաց ընդ նմա knit with the soul of David;
յովնաթանուխտ՝ առ ի սիրել and Jonathan loved him as
զնա ըստ անձին իւրում: his own soul.

Եւ մերկայաւ յովնաթան And Jonathan stripped
զլօղիկն՝ որ զիւրեւ՝ և ետ himself of the robe that was
զայն դաւիթի, և զվարացա- upon him, and gave it to
նակս իւր. մինչև ցուսեք իւր. David, and his garments,
և ցաղեղն իւր. և ցկամար even to his sword, and to
իւր: his bow, and to his girdle.

Եւ երթայր դաւիթ ամ And David went out
ուրեք՝ ուրև առաքէր զնա, whithersoever Saul sent him,
սաւուղ. և իմաստնանայր. և and behaved himself wisely.
և կայոյց զնա՝ սաւուղ ի վերայ and Saul set him among his
արանց պատերազմի. և հա- men of war, and he was ac-
ճոյ եղև առաջի աչաց ամե- cepted in the sight of all the
նայն ժողովրդեանն: people.

Եւ եղև յաւուրն յայնմիկ And it came to pass in
յորժամ ուրախ լինէին վառն the day of the rejoicing for
սպանանելոյ փղշտացին. ելին the slaughter of the Philis-
պարաւորք հանայք ամենայն tines, that the women came

քաղաքացիս խաղայելի երգել
պար առնուլ թմբկօք՝ և ու-
րախութեամբ՝ և ձնծղայիւք:

out of all the cities of Israel
singing and dancing, with
tabrets, with Joy, and with
instruments of music.

Եւ նո՛ւագէին կանայք
խաղալիկք և ասէին ընդ մի-
մեանս. եհար սաւուղ զհա-
զարս. և դաւիթ զբիւրս:

And the women answered
one another as they played
and said Saul hath slain his
thousands, and David his ten
thousands

Եւ զչարեցաւ սաւուղ
վասն բանին այնորիկ՝ և ասէ.
դաւթի ետուն զբիւրս. և
ինձ՝ ետուն զհազարս. և արդ-
զինչ պակասէ նմա՝ բայց
եթէ թագաւորութիւնս: և
ընդակամբ հայէր սաւուղ
յդաւթի յօրէ յայնմանէ՝ և
առ յապայ:

And Saul was very wroth,
and the saying displeased
him, and he said, They have
ascribed unto David, ten-
thousands, and to me they
have ascribed but thousands,
and what can he have more
but the kingdom. And Saul
eyed David from that day
and forward.

Եւ եղև ՚ի վաղիւ անդր
և հարաւ այս չար յատուծոյ
նիվերայ սաւուղայ. և դաւիթ
երգէր ձեռամբ իւրով որոն
և հանապազն. և էր գեղարդն
նի ձեռին սաւուղայ:

And it came to pass on
the morrow, that the evil
spirit from God came upon
Saul, and David played with
his hand as at other times.
and there, was a javelin in
Saul's hand.

Եւ ձգեաց սաւուղ զգե-
ղարդն. և ասէ թէ հարից ըզ
դաւիթ գեղարդեամբս լը որմն
բայց խոյս ետ դաւիթ յերեսաց
սաւուղայ և եհար զգեղարդն
նի յորմն:

And Saul cast the javelin,
for he said, I will smite Da-
vid even to the wall with
it. But David avoided his
presence and he smote the
javelin into the wall.

Ի Սահակ Գևորգ 20 հր I. 1062 Ա. Յ. յառանջ Գևորգ Բ. Բեռնարդ

Եւ ասէ դաւիթ յյովնա-
թան, զինչ արարի՝ և զինչ
մեղայ առաջի հօր քոյ զի
խնդրէ զանձն իմ:

Եւ ասէ յովնաթան յդա-
ւիթ. զինչ յանկայ անձն քո՝
և արարից քեզ:

Եւ ասէ դաւիթ յյովնա-
թան. ահա վաղիւն ամսամու-
տէ, և ես նստելով ոչ նստայց
ուտել զհաց ընդ արքայի. և
թողցես զիս զի թաքայց ՚ի
դաշտի մինչև զընդերեկս
աւուրն երորդի:

Եթէ առնելով առնիցէ
այց զինէն հայր քո. ասացես.
եթէ հրաժարելով հրաժա-
րեցաւ յինէն դաւիթ երթալ
մինչև յբեթղէհէմ քաղաք
իւր. զի զոհ աւուրցէ անդ
աւե նայն յեղին:

Եթէ ասացէ բարւոք է՝
խաղաղութիւն է ծառայի
քում. ապա թէ խտիր տայց
այստասխանի, գիտարջիր՝ զի
վճարեալ է չարութիւնսնսնէ:

Եւ ասէ դաւիթ յովնա-

AND David said unto
Jonathan, What have I done
And what is my sin before
thy father, that he seeketh
my life.

Then said Jonathan unto
David, Whatsoever thy soul
desireth, I will even do it
for thee.

And David said Behold,
to-morrow is the new moon
and I should not fail to sit
with the king at meat. but
let me go that I may hide
myself in the field unto the
third day at even.

If thy father at all miss-
me then say David earnest-
ly asked leave of me that
he might run to Bethlehem his
city. for there is a yearly
sacrifice there for all the
family.

If he say, "It is well,"
thy servant shall have peace
but if he be very wroth
then be sure that evil is
determined against me.

Then said David to Jo-

Jonathan

Թան ո՞ր պատմեցէ ինչ եթէ
խառնէ պատասխանի տայէ
քեզ հայր քո:

Եւ ասէ յովնաթան ցդա-
ւիթ երթ և մնա յանդին. և
գնացին երկուքեան յանդն:

Եւ ասէ յովնաթան ցդա-
ւիթ. յորժամ կացցես անդ
երես աւուրաւ. ապա փութաս-
ցիս Թաքչիւլի յայրի դաշտիս
այսմիկ:

Եւ ես երեքինեցից փքնօք
յորս անէլ և ձգել յամատ-
տարայն:

Եւ արձակեցից զպատա-
նեակն՝ և ասացից. երթ՝ և
գիտ զիքինն և եթէ ասելով
սա ցից յպատանեակն իբէն և
այսր է փքինն, և այսր առ զնա.
եկեսջիւ, զի խաղաղութիւն
է քեզ:

Ապա եթէ ասացից ցդա-
տանին փութա իբէն և անդր է
փքինն գնացիւ զի արձակեաց
քեզ տէր:

Եւ եղև ընդ առաւօտն
եւ յովնաթան յանդն որպէս
ժամադիր եղև դաւթի, և
մանուկ փոքրիկ ընդ նմա:

nathan, Who shall tell me.
Or what if thy father answer
thee roughly.

And Jonathan said unto
David Come & let us go into
the field And they went out
both of them into the field.

Then Jonathan said to,
David, When thou hast stay-
ed three days, then hasten,
and hide thyself in the cave
which is in this field.

And I will come and shoot
three arrows, as though
I shot at a mark.

And behold, I will send
a lad, saying, "Go find the
arrows." If I say unto the
lad "Thou hast gone too far;
behold, the arrows are on
this side of thee;" then come
thou: for there is peace.

But if I say unto the lad,
"Haste thee, the arrows are
beyond thee;" go thy way:
for it is the will of Jehovah.

And it came to pass in the
morning that Jonathan went
out into the field at the time
appointed with David, and
a little lad with him.

Եւ

Եւ ասէ յղատանեալն ընթա
գիտ զփրինսն զոր ձգեցից, և
ընթացաւ պատանեալն, և յճա
թան ձգեաց զփրինսն զկնի գնա-
լոյ պատանեկին։

Եւ աղաաղակեաց յճա-
թան զկնի պատանեկին և ասէ.
փութա իբէն և անդրէ փրինս։

Եւ քաղէց ժանուկն յովնա-
թանու զփրինսն. եբեր առ
տէր իւր։

Եւ ետ յովնաթան զգոր-
ծին իւր յղատանեալն և ասէ
տաը և երթ ՚ի քաղաքն։

Եւ ՚ի գնալ պատանեակին
յարեաւ դաւիթ յարգաբայն
և անկաւ ՚ի վերայ երեսաց իւ-
րոց յերկիր, և երկիր եպագ
նմա երկցսպնգամ. և համբու
րեաց իւրաքանչիւր և ելաց իւ
րաքանչիւր։

And he said unto his lad,
Run, find out now the ar-
rows which I shoot. And
as the lad ran, he shot an
arrow beyond him.

And Jonathan cried after
the lad, and said, Haste thee,
the arrow is beyond thee.

And Jonathan's lad gar-
thered up the arrows, and
came to his master.

And Jonathan gave his
implements unto the lad, and
said Go carry them to the
city.

And as soon as the lad
was gone, David arose out
of his place, and fell on
his face to the ground, and
they kissed one another three
times, and wept one with
the other.

1 Սամուէլ Գլուխ 21 ԿճԻ 10։ 1062 ամօր յառաջ ԲԵՐԿԱՊՈՒՆԵ

Եւ յարեաւ դաւիթ և փա-
խեաւ յառուր յայնմիկ յերե-
սաց սառուղայ և եկն դաւիթ
առ անբուս արքայ գեթայ։

Եւ ասէն ծառայքն ան-
բուսայ ցնաւ. ո՛չ սաէ դաւիթ
որդի յեսսեայ ո՛չ ամանուաւ-

AND David arose and
fled that day for fear of Saul
and went to Achish the king,
of Gath.

And the servants of Achis
said unto him Is not this David
the son of Jesse. Did they

գէին

գէին պարաւորքն և ասէին. not sing one to another of
 եհար սաւուղ զհաղարս him in dances, saying, saul
 և դաւիթ զբերս. hath slain his thousands, and
 David his ten thousands.

Եւ եղ դաւիթ զբանս And David observed
 ՚ի սրտի իւրում, և երկեալ these words in his heart, and
 յոյժ յերեսաց անբուսաց ար- he was sore afraid of Achish
 քայի գեթայ: the king of Gath.

Եւ այլակերպեաց առաջի And he changed his beha-
 նորս զերեսա իւր, և պատճա- viour before him, and feigned
 ուեցաւ յաւուր յայնմիկ: himself mad in his hands.

Եւ ասէ անբուս ցծաւայս Then said Achish unto
 իւր ասա տեսիք զայրն այսա- his servants Lo, ye see the
 հար ընդէր մոռիք զնա man is mad. Wherefore have
 առիս. ye brought him to me.

Սի թէ կարոտ ինչ եցեմ Have I need of madmen;
 ես այսահարօք, զի ամիք ըզ that ye have brought him
 գա. և հալածեաց անբուս զնա into my presence. And he
 ՚ի յերկրէն. drove him out of the land.

Գնաց անտի դաւիթ, և And David departed
 եկն՝ զերծաւ ՚ի յերկրի իւր thence, and came to his own
 տղողմայ: և յորժամ լուան country, to the cave Adul-
 եղբարք նորս և ամենայն տուն lam. and when his brethren
 հօր նորս. իջին առ նա and all his father's house
 անդր: heard it, they went down
 thither to him

Եւ եղև զօրադուխ ՚ի And he became a captian
 վերայ նոցա և էին ընդ նմա over them and there were
 իբրեւ արք չորեքարիւր: with him about four hundred
 men.

Եւ նստաւ դաւիթ յանա- And David abode in the
 պատին.

պատին իմասերէթ յանձուկ... wilderness in strong holds,
սըն, և նստէր ի լեւրին սնապա... and remained in a mountain
տին զիւկայ, և խնդրէր զնա in the wilderness of Ziph
սաւուղ զամենայն աւուրս. և And Saul sought him every
ոչ մատնեաց զնա տէր ի day, but God delivered him
ձեռս նորա: not into his hand.

Եւ ելին զիւկայիքն եկին առ... Then came up the
սաւուղ ի բլուրն. և ասեն. ոչ Ziphites to Saul to Gibeah;
աւանիկ դաւիթ թարույեալէ saying, Doth not David hide
առ մեզ ի մասերս՝ յանձուկս himself with us in strong
նորոյն: holds.

Եւ ետաւ սաւուղ ընդ իւր... Then Saul took three
երիս հազարս արանց ընտրե- thousand chosen men out of
լոյ յամ իսրայէլի. և գնաց all Israel, and went to seek
խնդրէլ զդաւիթ և զարս նր. David and his men upon the
հանդէպ էլիմայ որոյն եղ- rocks of the wild-goats.
ջերուկայ:

Եւ եկն ի պառակս հո- And he came to the sheep-
տիցն որ առ ճանապարհաւն, cotes by the way, where
և անդ էր այր մի. և եմուտ was a cave, and Saul went
սաւուղ հանգչիլ անդ ի մի in to repose himself in the
ջորէի, և դաւիթ և արք նորա heat of the day. and David
նստէին ի ներքնումն այրին: and his men remained in the
sides of the cave.

Եւ ասեն արքն դաւիթ And the men of David
յնա, ահա թշնամին քո մատ- said unto him, Behold, thine
նեալէ ի ձեռս քո և արասցես enemy is delivered into thine
ընդ նա՝ որպէս հաճոյ թուի hand, that thou mayest do to
յաջս քո, և յարեաւ դաւիթ him as it shall seem good unto
և եհտաւ զտառն լոզկին սա- thee then David arose & cut
ւուղայ գարտ. և սաւուղ յա- off the skirt of Saul's robe.

ընաւ.

ընալ յայրէ անտի և էջ 'ի
Ճանապարհն:

Յարեաւ դաւիթ զհին
նորա և աղաղակեաց դաւիթ
զհետ նորա և ասէ, տէր իմ
արքայ, և հայեցաւ սաւուղ
'ի թիկունս նորա և անկաւ
դաւիթ 'ի վր երեսաց իւրոց
յերկիր, և եղադ նմա երկիր:

Եւ ասէ դաւիթ ցաւուղ:
ընդէր լսես բանից ժողո-
վրդեանն որք ասեն թէ դա-
ւիթ խնդրէ զանձն քո:

Ահա յաւուր յայսմիկ տե-
սին աչք քո՝ որպէս մատ-
նեաց զքեզ տէր այսօր 'ի
ձեռս իմ յայրի անդ:

Եւ տես հայր իմ ահա
տառն լոգիկի քո 'ի ձեռին
իմում. ես հասի զտառն
հանդերձի քոյ, և ծանիր և
տես. զի ոչ գոյ 'ի ձեռին
իմում չարութիւնս և ոչ ար-
համարութիւնս. և դու պաշա-
րես զանձն իմ առնուլ զնա:

Եւ եղև իբրև կատարեց
դաւիթ խօսիլ զբանս զայսո-
սիկ ընդ սաւուղայ, և ասէ
սաւուղ. այդ քո ձայն իցէ որ-
քեակ իմ դաւիթ, և ամբարձ
սաւուղ զձայն իւր և ելաց:

But Saul rose up out of the
cave, and went on his way.

David also arose after-
ward, and cried after Saul,
saying, My lord the king.
And when Saul looked
behind him, David bowed
himself with his face to the
earth.

And David said to Saul,
Wherefore hearest thou
men's words, saying, David
seeketh thy hurt.

Behold, thine eyes have
seen now that thou wert
delivered into mine hand
this day in the cave.

Moreover, my father, see,
the skirt of thy robe in my
hand. for in that I cut off the
skirt of thy robe, know thou
and see, that there is neither
evil nor transgression in
mine hand, yet thou huntest
my soul to take it.

And it came to pass
when David had made an
end of speaking these words
unto Saul, that Saul, said Is
this thy voice, my son David,
And Saul lifted up his voice
and wept.

Եւ

Եւ ասէ սառուղ ցրաւ ի թ.

դու արդար ես քան զիս. զի
դու հասուցեր ինձ բարիս. և
ես հատուցի քեզ չարիս.

And he said to David,
Thou art more righteous
than I. for thou hast reward-
ed me good, whereas I have
rewarded thee evil.

1 Սամուէլ 4-րդ 25 հմբ 2-րդ 1061 մահ + յառաջ 4-րդ Բրիտանոս

Եւ եր այր մի իմանաւ. և
հասաւ իւր իկարմէլոս, և այրն
մեծատուն. եր յոյժ. և նորա
էին ոչխարք երեք հազարք
և այծք հազարք. և եղէն
կտուրք հօտիցն իկարմէլոս.

AND there was man in
Maon, whose possessions
were in Carmel, and the man
was very great, and he had
three thousand sheep, and a
thousand goats. and he was
shearing his sheep in Carmel.

Եւ անուն նորա նաբաղ. և
անուն կնոջ նորա աբիգէա. և
կին նորա առատ իմաստու-
թեամբ. և գեղեցիկ տեսլեմբ
յոյժ. և այրն խիստ և չար
խորհրդովք. և այր չնաբա-
ղոյ.

Now the name of the man
was Nabal. and the name of
his wife Abigail. and she
was a woman of good un-
derstanding and of a beauti-
ful countenance. but the
man was churlish and evil
in his doings.

Եւ լուաւ դաւիթ յա-
ւուր յայնմիկ եթէ կտրէ
նաբաղ զհօտս իւր

And David heard in the
wilderness that Nabal did
shear his sheep.

Եւ առաքեաց դաւիթ ման-
կունս տասն և ասէ դաւիթ
ցմանկունսն ելէք իկարմէլոս
և երթայք առ նաբաղ. և հար-
ցէք յանուն իմ զողջունէ նր.

And David sent out ten
young men, and David said
unto the young men, Go ye
up to Carmel, & go to Nabal
and greet him in my name.

Եւ

Եւ առաջիք այսպէս. Խոյն
աւուրս ողջ կ'ընես դու և
տուն քո. և ամենայն ոք ինչ
քո ողջ լիցի:

Եւ արդ աւասիկ լուայ
եթէ կտուրք են հօտից քոյ
որք ընդ մեզ էին յանապատի
աստ. և ոչ արգելաք զդոսա
և ոչ խուճեպք զդոսա և ոչ
իւրիք զամենայն աւուրս որ չաի
և էին ընդ մեզ ի կարմէլոս:

Հարց ջմանկտիդ. քո և որստ
մեպեն քեզ. և գտցեն ման-
կունքդ շնորհ առաջի աչաց
քոյ. զի՛ ի բարի աւուր եկին.
արդ տայես որ չաի ինչ և
գտցէ ձեռն քո ծառայից
քոյ. և որդւոյ քում դաւթի:

Եւ եկին մանկունքն դաւ-
թի. և խօսեցան զբանն ընդ
նաբաղայ, ըստ ամենայն բա-
նիցն այնոցիկ. յանուն դաւթի:

Ըմբոստայաւ. նաբաղ և
էտ պատասխանի ծառայիցն
դաւթի և ասէ. ո՞ դաւթի կամ
ո՞ որդին յեսսեայ. բազմա-
յեալ են այսօր ծառայք զնա-
յականք իւրաքանչիւր յերե-

And thus ye shall say to
him that liveth in prosperity,
Peace be to thee, and peace
be to thine house, and peace
be unto all that thou hast.

And now I have heard
that thou hast shearers. now
thy shepherds which were
with us, we hurt them not,
neither was there aught mis-
sing unto them, all the while
they were in Carmel.

Ask thy young men, and
they will show thee. Where-
fore let the young men find
favour in thine eyes. for we
come in a good day. give, I
pray thee, whatsoever com-
eth to thine hand unto thy
servants, & to thy son David.

And when David's young
men came, they spake to
Nabal according to all those
words in the name of David,
and ceased.

And Nabal answered
David's servants and said;
Who is David. and who is
the son of Jesse. There be
many servants now-a-days
that break away every man

սաց տեսուն իւրոյ:

Արդ աւնուցում զհաց իմ:
և զգինի իմ և զգենիս իմ, զոր
զենի կտորոլայ իմոյ պատու-
նախ, և տայցեմ արանց զորս
ոչ գիտիցեմ ուստի իցեն:

Եւ արիգեայ կնոջ նաբա-
ղու պատմեայ միոմն իման-
կաւոյ անտի և պահ. ահա ա-
ռաքեայ դուրիժ զհրեշտակս
յանապատէն օրհնել զտէր:
մեր, և նա խուսեց ինոցանէն:

Եւ առաքարեայ արիգեայ
և էառ երկերիւր նկանակ,
և երկուս ամանս գինւոյ, և
հինգ ոչխար հասուցեալ.
հինգ արդու փոխնդոյ, և
կայծ միջամիջ. և պաղատեալս
երկերիւր, և եդ ի վերայ իշոյ

Եւ ասէ յամսկտին իւր
երթայք յառաջագոյն քանդիս
և ես գամ զկնի ձեր, և առն
իւրում նաբաղայ ոչ հհանի
վեր:

Եւ եղև ընդ երանելնորս
յէշն և ընդ իջանէլ զանխու-
լերինն. և ահա դաւիթ և
արք նորա իջանէին ի առաջ
նորա և գիպեցաւ նոցա:

from his master.

Shall I then take my
bread and my water, and
my flesh that I have killed
for my shearers, and give it
unto men whom I know not.

But one of the young men
told Abigail Nabal's wife,
saying, Behold, David sent
messengers out of the wil-
derness to salute our master;
and he railed on them.

Then Abigail made haste,
& took two hundred loaves,
& two casks of wine. & five
sheep ready dressed, & five
measures of parched corn, &
an hundred clusters of raisins;
and two hundred cakes of
figs, and laid them on asses.

And she said unto her
servants, Go on before me;
behold, I come after you.
But she told not her husband
Nabal.

And it was so, as she
rode on the ass, that she
came down by the covert of
the hill, and behold, David
and his men came down over
against her; & she met them.

Իբրև

Իբրև ետես արիգես զգա-
ւիթ. փութացաւ և վազեաց
յիշոյն, և անկաւ առաջի դաւ-
թի իմերայ երեսաց իւրոց. և
երկիր եղաւ նմա յերկիր:

Եւ գնաց արիգես առ
նաբալ. և էր խրախուժիւն
ասան նորա իբրև զխրախու-
ժիւն Թազաւորի և սիրտ նա-
բալու զուարճացեալ էր յին-
քեան և ինքն արբէլ էր յոյժ:

Եւ եղեն իբրև անուրբ
ասան Տիւանդացաւ նաբալ ի
Տիւանդուի խիստ և մեռաւ:

Եւ իբրև լուա դաւիթ ե-
թէ մեռաւ նաբալ. առաքեց
դաւիթ և խօսեցաւ իւր արե-
գես առնուլ զնա իւր կնուի:

Եւ փութացեալ յարեաւ
արիգես. եւ յէշ. և Տինգ
աղջիկ գնացին զՏեա նորա,
և չոգաւ զՏեա ծառայիցն
դաւթի. և եղև նորա կին:

And when Abigail saw
David, she hastied, and ligted
off the ass, and fell before
David on her face, and
bowed herself to the ground.

And Abigail returned un-
to Nabal, & behold, he held
a feast in his house like the
feast of a king: and Nabal's
heart was merry within him,
for he was very drunken.

And it came to pass about
ten days after, that Nabal be-
came very sick, that he died.

And when David heard
that Nabal was dead, he sent
and communed with Abigail
to take her to him to wife.

And Abigail hastied, and
arose, and rode upon an ass,
with five damsels of hers
that went after her, and she
went after the messengers of
David, & became his wife.

ԱՍԽԻՆԷԼ ԳԼԽԻ 26 հԻԻ 1060 ԽԻԻ ԿԱՌԱՅ ԺԱՆԷ ՔԻՌԱԿԱՆ

Եւ եկին զիփթիքն առ
սաւուղ իբլուրն, և ասեն.
ասա դաւիթ Թաքուցեալ է
առ մեզ ի բլրին եղեքառու
Տանդէպ յեսեմոնայ:

AND the Ziphites came
unto Saul to Gibeah, saying,
Doth not David hide himself
in the hill of Hachilah which
is before Jeshimon.

Յարեաւ

Յարեալ յայնժամ սաւուղ
և էջ յանապատն զլիւայ. և
ընդ նմա երեք հազարք արանց
ընտրելոց յիսրայիլէ :

Եւ բնակեցաւ սաւուղ
իբրբին եղեքատու հանդէս
յեսսեմոնայ. և դաւիթ նստէր
յանապատին :

Եւ յարեալ դաւիթ և եկն
իտեղին ուր նստէր սաւուղ
և ետես դաւիթ զտեղին ուր
ննջեաց սաւուղ. և սաւուղ
ննջէր ի պարզաջուռն և զօրն
բնակեալէր շուրջ զնովան :

Յայնժամ ասէ դաւիթ
յարեմելէք քեսայի, և յա-
բեսաա որդի շարուհեայ. ո՞ր
մտոյէ ընդիս առ սաւուղ ի
բանակն. և ասէ արեսայ՝ ես
մտից ընդ քեզ :

Եւ մտին դաւիթ և արեա-
սա ի զօրն զյայդ. և ասէ
սաւուղ ննջէր ի պարզաջուռ-
ն. և զգեղարդնն յցեալ
յերկրի, ի սնարից նորա. և
արեանէր և զօր նորա ննջէին.
շուրջ զնովան :

Եւ հառ դաւիթ զգեղարդնն.

Then Saul arose and
went down to the wildernes
of Ziph, having three thou-
sайд chosen men of Israel
with him.

And Saul pitched in the
hill of Hachilah which is
before Jeshimon. But David
abode in the wilderness.

And David arose, and
came to the place where
Saul had pitched; and Da-
vid beheld the place where
Saul lay; and Saul lay in the
trench, & the people pitched
their tents round about him.

Then David said to Ahi-
melech the Hittite, and to
Abishai the son of Zeruiah,
Who will go down with me
to Saul to the camp. And
Abishai said, I will go down
with thee.

So David and Abishai
came to the camp by night.
And Saul lay sleeping within
the trench, and his spear
stuck in the ground at his
bed's head & Abner and the
people lay round about him.

So David took the spear

ևս.

և զկռժ ջրոյն ի սնարից նր
և զմային յխքեանս: և ոչ ոք
էր որ տեսներ և ոչ որ
գիտէր և ոչ ոք էր որ յառ-
նէր:

Եանց դաւիթ յայնկողմն:
և եկաց ի վերայ գլխայ լեւինն
ի բայեաց:

Եւ բարբառեցաւ դաւիթ
ի գօրն և յսպարադետն առ-
ւուղայ ընդ արեւնեւայ որդի
նեւեայ և ասէ ո՛չ տառ ոյա-
տախանի արեւներ: և ասէ
արեւներ իմ ես դու որ կոչես
զիս առ արքայ:

Եւ ասէ դաւիթ յարեւ-
նէր ընդէր ոչ պահես զտէր
քո զարքայ: և արդ աւասիկ
գեղարդուն արքայի և կռժ
ջրոյն ո՛րէ որ առ մնարս
նորա կային:

Եւ ծանեաւ սաւուղ
զճայնն դաւիթ և ասէ այդ
ճայնքն է որդեակ իմ դաւիթ
և ասէ գաւիթ ծառայ քո եմ
տէր իմ արքայ:

Եւ ասէ ընդէր է այդ
տէր իմ: զի մտեալ ես զհնի
ճառայի քոյ զի մեղայ: և
զի գտաւ յիս վնաս:

and the cruse of water from
Saul's head, and got him
away, and no man saw it,
nor knew it, neither any
awaked.

Then David went over
to the other side, and stood
on the top of an hill afar off.

And David cried to the
people, and to Abner, the
son of Ner, the captain of
Saul's host, saying Answer-
est thou not, Abner. Then
Abner said, Who art thou
that criest to the king.

And David said to Abner,
wherefore then hast thou
not kept thy lord the king.
Now see where the king's
spear is, & the cruse of wa-
ter that was at his bed's head.

And Saul knew David's
voice, and said, Is this thy
voice, my son David. And
David said, It is my voice,
my lord, O king.

And he said, Wherefore
doth my lord thus pursue
after his servant. What have
I done. Or what evil is in
mine hand.

Եւ ասէ սաւուղ մեղայ,
դարձիր որդեակ իմ դաւիթ.
զի նչ ինչ արարից քեզ չար,
մասն զի պատուականէ անձն
իմ սաւուղի աչնոյ քոյ. յայսմ
սաւուր ժամանակի եւ ես զրա-
խնդիր եւ յանցաւոր եմ
յոյժ.

Եւ ասէ սաւուղ պղտւիթ
օրհնեալ ես դու որդեակ իմ
դաւիթ. եւ առնելով արաս-
ցես. եւ զօրանալով զօրացիս:

Then said Saul, I have
sinned. return, my son Da-
vid. for I will no more do
thee harm, because my soul
was precious in thine eyes
this day. behold, I have
played the fool, and have
erred exceedingly.

Then Saul said to David;
Blessed be thou, my son Da-
vid. Thou shalt both do great
things, and shalt prevail.

I Սահմանէլ Կլուի 31 ԿԵ I: 1056 ԱՅԺ յաւանջ Ժան Բրեհարոս

Արդ փղշտացիքն պատե-
րազմէին ընդ իսրայէլի եւ
փախեան արք իսրայէլի յերե-
սայ փղշտացոյն եւ անկանէին
վերաւորքի Էբրինն գեղ բունայ
Եւ հասին փղշտացիքն
Խատիւ իսաւուղ եւ յորդիսն
նորա. եւ հարին փղշտացիքն
զյօսաթման. եւ զաթիւնադաբ
եւ զմելքիսաւէ զորդիս սա-
ւուղայ:

Եւ ծանրացաւ պատերազ-
մն իմը սաւուղայ. եւ գտին
զնա աղեղնաւորք. եւ վիրաւո-
րեցաւ ընդ կարաւանդան:

Եւ ասէ սաւուղ ցկապար

Now the Philistines
fought against Israel and the
men of Israel fled from be-
fore the Philistines and fell
down slain in mount Gilboa.

And the Philistines follow-
ed hard upon Saul and up-
on his sons and the Philis-
tines slew Jonathan & Abi-
nadab and Malihishua saul's
sons.

And the battle went sore
against Saul and the archers
hit him, and he was sore
wounded of the archers.

Then said Saul unto his
Xակիլէն

Ճակիրն իւր մերկեա զսուրբ
և խոցեա զիս նովաւ. գուցէ
գայցեն փղշտացիքն և խաղա-
ցեն զինս. և ոչ կամեցաւ կա-
պարճակիրն, և հառ սաւուղ
զսուսերն իւր. և անկաւ 'ի
վերայնորաւ:

Իբրեւ ետես կապարճա-
կիրն թէ մեռաւ սաւուղ
անկաւ և նա 'ի վերայ սուսե-
րն իւրոյ և մեռաւ ընդ նմա.

Եւ մեռաւ սաւուղ և
երեքեան որդիք նորաւ. և կա-
պարճակիրն իւր. յաւուր
յայնմիկ 'ի միասին.

Եւ իբրեւ տեսին արք իս-
րայէլի որք յայնկոյս յորդա-
նանաւ և որք յայնկոյս հով-
տացն. եթէ մեռաւ սաւուղ
և որդիք նորա թողին զքա-
ղաքս իւրեանց և փախեան և
եղին փղշտացիքն և բնակեցան
'ի նոսաւ.

Եւ եղև 'ի վաղիւ անդր.
եկին փղշտացիքն մերկայու-
ցանել զգիակունսն և գտին
զսաւուղ և զորդիս նորա ան-
կեալս 'ի վերին գեղբուայ.

Դարձուցին զնա և մերկա
յուցին զհանդերձ նորա և

armour-bearer, Draw thy
sword & thrust me through
lest the Philistines come
and abuse me But his ar-
mour-bearer would not.
Therefore Saul took a sword
and fell upon it.

And when his armour-
bearer saw that Saul was
dead, he fell likewise upon
his sword and died with him.

So Saul died, and his
three sons, and his armour-
bearer, that same day to-
gether.

And when the men of
Israel that were on the
other side of the valley, and
on the other side Jordan,
saw that Saul and his sons
were dead, they forsook
their cities, and fled, and the
Philistines came and dwelt
in them.

And on the morrow when
the Philistines come to strip
the slain, they found Saul
and his sons fallen in mount
Gilboa.

And they stripped off his
armour, and sent into the

առաքեցին յերկիրն փոշտա-
յւոյ շուրջանակի՝ աւետա-
ւորս ի կուռս իւրեանց և ի
ժողովուրդն :

Եւ եղին զգարափն նորա
յաստարտինն, և զմարմին
նորա իբայ ձգեցին զպարս-
պէն բեթանայ :

Եւ լուան զնոցանէ բնա-
կիչք յաբեիայ զաղաադայւոյ
զոր ինչ արարին փոշտացիքն
լնդ սաւուղ :

Եւ յարեան ամայր, զօրո-
թն, և գնացին զգիշերն ամ
և առին զմարմինն սաւուղա
և զմարմինն յօնաթանու որդ-
ւոյ նորա. ի պարսպէն բեթ-
անայ, և բերին զնոսա յաբեի
և անդ. Թաղեցին զնն :

land of the Philistines round
about, to publish it in the
house of their idols, and
among the people :

And they put his armour
in the house of Ashtaroath
their God, and they cast out
his body before the wall of
Beth-shan.

And when the inhabitants
of Jabesh-gilead heard of
that which the Philistines
had done to Saul.

All the valiant men arose;
and went all night, and took
the body of Saul, and the
bodies of his sons from the
wall of Beth-shan, and came
to Jabesh and buried them
there.

2 Սահաւէլ 4-րդ 2 հմբ 1056 Ամս յառաջ Թինգ Բրիտանոս

Եւ եղև յետ այնորիկ և
եհարց դաւիթ ի տեառնէ
և ասէ. եթէ ելանիցեմ իմի
ի քաղաքացն յուդայ. և ասէ
յնա տէր. ել. և ասէ դաւիթ.
յո՞ ելից. և ասէ իբեբրօն :

AND it came to pass af-
ter this that David enquired
of Jehovah, saying Shall I go
up into any of the cities of
Judah. & Jehovah said unto
him, Go up. & David said,
Whither shall I go. And he
said unto Hebron.

Ե՛ւ եկին արք Տրէա-
տանի և օծին անդ զդաւիթ
Թագաւորելի վերայ ժողո-
վողեանն իսրայելի:

Ե՛ւ ծնան դաւթի որդիք
ի քերթօն անդրանիկ նորա՝
ամոնն յաքինոմա յեզրայելա-
ցոյ:

Ե՛ւ երկրորդ նորա՝ դա-
ւիա յաքիգեայ կարմեղացոյ.
և երրորդ՝ աբիսաղօմ: Իմաա-
քեայ դստերէ Թոմեայ արքայի
դէսուրայ:

Ե՛ւ չորրորդ ագօնիս որդի
ադգիթայ. սորա ծնան դաւթի
օր քերթօն:

Ե՛ւ չորսն և հաւ դաւիթ
յերուսաղէմ մեծ քաղաքն յե-
բուսայցոյ, և բնակեցաւ անդ
և եղև քաղաքն ասն արքունա-
կան:

Ե՛ւ եղև յետ անորիկ
սուաքեայ դաւիթ զյովաբ՝
իշխան գնդին և զճառայս
իւր. և սատակեցին զփղա-
ցոյն և նստան զուաթաւ.
և դաւիթ նստէր յերուսաղէմ:

Ե՛ւ եղև ընդ երեկս և յա-
րեաւ դաւիթ յանկողնէ իւրմէ

And the men of Israel
came and there they anoint-
ed David king over the peo-
ple of Israel.

And unto David were
sons born in Hebron: his
first-born Amnon of Ahinoam
the Jezreelitess.

And his second, Chileab
of Abigail, the wife of Na-
bal the Carmelite; and the
third, Absalom the son of
Maacah, the daughter of
Talmi king of Geshur.

And the fourth, Adonijah
the son of Haggith. These
were born to David in
Hebron.

And David besieged Je-
rusalem the chief city of the
Jebusites, and took it, and
dwelt therein, and it became
the royal city.

And it came to pass, that
David sent Joab the captain
of his host, & his servants: &
they destroyed the Philistines
and besieged Rabbah. But
David tarried at Jerusalem.

And in the evening-tide,
David arose from off his
և

և զքնայր 'ի վերայ տանեաց
տան Թագաւորին և ետես 'ի
տանեայն կին մի լուայեալ
և կինն գեղեցիկ տեսլամբ
յոյժ:

Եւ առաքեաց դաւիթ
և խնդրեաց զկինն. և առէ.
որչա է բերսաբէէ՝ կին
ուրիայ քեսայւոյ. և յայնժամ
ուրիայ էր 'ի բանակի ընդ յու-
վաբայ:

Եւ ելին արք քաղաքին 'ի
պատերազմ ընդ յովաբայ և
անկան 'ի զօրոճէ ծառայիցն
դաւիթի՝ և մեռաւ ուրիայ
քեսայի:

Եւ իբրեւ լուաւ կինն
ուրեայ եթէ մեռաւ ուրիա-
յը իւր. կոծեցաւ 'ի վերայ
առն իւրոյ:

Իբրեւ եանց սուգն. առա-
քեաց դաւիթ և ամբողջեաց
զնա 'ի տուն իւր. և եղև նմա
կին. և ծնաւ նմա որդի. և
կոչեաց զանուն նորա սաղո-
մոն:

couch, and walked upon the
roof of the king's house; and
from the roof he saw a
woman washing herself; and
the woman was very beau-
tiful to look upon.

And David sent and
enquired after the woman.
And one said, Is not this
Bathsheba the wife of Uriah
the Hittite. And Uriah was
in the army with Joab.

And the men of Rabbah
went out and fought with
Joab; and there fell some of
the people of the servants
of David, and Uriah the
Hittite died also.

And when the wife of
Uriah heard that her hus-
band was dead, she mourned
for him.

And when the mourning
was past, David sent and
fetched her to his house, and
she became his wife, and
bore him a son. And she
called his name Solomon.

Եւ աբեսարոմայ որդւոյ
դաւթի էր քոյր մի յոյժ գե-
ղեցիկ տեսլամբ. և անուն
նորա Թամար. և սիրեաց զնա
ամօն որդի դաւթի:

Խօսեցաւ ամօն, յԹամար
և ասէ թող զի եղիցիմ այն
քո և դու լինիցիս ինձ կին:

Ասէ նա Թամար. ոչ տէր.
զի ոչ գործի այդպիսի ինչ ի-
մէջ իսրայելի կարէ լինիլ.
քանզի հայր իմ հայր քոյէ:

Եւ նեղիւր ամօն մինչ հի-
ւանդանալ նմա վասն Թամա-
րայ քեռ իւրոյ:

Եւ յորժամ եմուտ արքայ
տեսանել զնա. ասէ ամօն
յարքայ. եկեսցէ Թամար քոյր
իմ աւիս և արասցէ առաջի
իմ բլիթս. և կերայց իձեռաց
նորա:

Եւ առաքեաց դաւթ առ
Թամար ի տուն և ասէ. երթ
ի տուն ամօնի եղբօր քոյ և
արա նմա կերակուր:

Եւ գնաց Թամար ի տուն
ամօնի եղբօր իւրոյ. և նստանա

AND Absalom the son of
David had a fair sister;
whose name was Tamar, &
Amnon the son of David
loved her:

And Amnon urged Ta-
mar, saying, Let me be thy
husband, and thou shalt
become my wife.

But Tamar said, Nay,
my lord, it cannot be so done
behold, thy father is my fa-
ther this thing is not permit-
ted in Israel.

And Amnon was so vexed
that he fell sick for his sister
Tamar.

And when the king was
come to see him, Amnon said
unto the king, I pray thee;
let Tamar my sister come &
make me cakes in my sight;
that I may eat at her hand.

Then David sent for
Tamar, saying Go now to
thy brother Amnon's house;
and dress him meat.

So Tamar went to her
brother Amnon's house, and

կեալ

կեալ դնիւր. և հառ հայս և
թրեայ. և արար առաջի
նորա բլիթս. և եփեայ ըզ
բլիթսն.

Եւ ասէ ամօն յթամար
տար զխորտիկսդ 'իսենեակ.
և կերայ 'ի ձեռայ քոց. և
հառ թամար զբլիթսն զոր
արար. և տարաւ ամօնի եղբօր
իւրում 'իսենեակն:

Եւ իբրեւ մատոյց նմա
ուտել. և նա բռնուն և հար
զնմանէ. և ասէ յնոր հառա-
նեա թամար, վամնդի արնե-
լոցեմ քեզ ինձ կին:

Պատասխանեայ թամար և
ասէ մի՛ եղբայր իմ. զի ոչ
գործի այդպիսի ինչ լինի 'ի
մէջ իսրայելի:

Յայնժամ բարկայաւ ամօն
և ատեայ զնա յատելութիւն
մեծ յոյժ՝ զի մեծ էր ատելու-
թիւն որ ատեց զնա քանզի առա-
ջին սէրն. զոր սիրեայ զնա:

Եւ կոչեայ ամօն յծա-
ռայուն իւրոյ. և ասէ. հանէք
զկիսն 'ի տանէ իմմէ արտաքս և
փակեա զդուռդ զկնի դուռս:

Եւ էր թամար 'ի մէջ տա-
ռայանայ վասն անդամու

he was laid down. And she
took flour and kneaded it;
and made cakes in his sight,
and did bake the cakes.

And Amnon said unto Ta-
mar, Bring the meat into the
chamber that I may eat of
thine hand: & Tamar took the
cakes which she had made, &
brought them into the cham-
ber to Amnon her brother.

And when she had brought
them unto him to eat, he
took hold of her, and said,
Consent, Tamar, for thou
must become my wife.

And she answered him
and said, Nay, my brother;
for no such thing ought to
be done in Israel.

Then Amnon became ex-
ceedingly wroth against her,
so that the anger he bore her
was greater than the love
wherewith he had loved her.

And Amnon called his ser-
vants, & said, thrust now this
woman out from my house;
and bolt the door after her.

And Tamar was distres-
sed for her brother Amnon's

թեան

թեան եղբոր իւրոյ, և եր-
թայր երթալով և լայր

Եւ ասէ յնա արեւսալով
եղբայր նորա միթէ ամօն եղ-
բայր իմ տառապեցոյց զքեզ
և արդ. քոյր իմ լուռ կայ, եւ
լինելոցեմ վրէժնդիւր չա-
ղութ նորա զոր արար քեզ,
և նստաւ Թամար ի տան ա-
բեսաղովայ եղբոր իւրոյ:

Եւ ոչ խօսեցաւ արեւսա-
ղով ընդ ամոնայ ի չարէ մին-
չև յբարի զի ատեայր արեւսա
ղով զամօն վն բանին զոր տա-
ռապեցոյց զԹամար զքոյր նր

Եւ յետ երկուց ամայ- և
էին կտուրք արեւսաղովայ ի
բեթմարոն յեփրեմ. և կոչեաց
արեւսաղով զամենայն որդիսն
արքայի:

Եւ պատուէր ետ արեւսա
ղով. ծառայից իւրում և ասէ.
տեսէք յորժամ զուարթացի
սիրտն ամօնի ի գինւոյ, և ասա
ցից ձեզ հարեք զամօն. և
սպանէք զնա. մի երկնչիք:

Եւ արարին ծառայքն արե-
սաղովայ ամօնի. որպէս հրա-
մայեաց նոցա արեւսաղով. և
յարեան ամ որդիք արքայի,
և հեծան այր իւրաքանչիւր

shame and she went on her
way lamenting.

And Absalom her brother
said unto her, Hath Amnon
my brother offended thee.
But hold now thy peace my
sister. I will repay him harm
for thy harm. So Tamar re-
mained in her brother Absa-
lom's house.

And Absalom spoke unto
his brother Amnon neither
good nor bad, for Absalom
hated Amnon because he had
offended his sister Tamar.

And after two full years,
Absalom had sheep-shearers
in Baal-hazor which is be-
side Ephraim. and Absalom
invited all the king's sons.

And Absalom commanded
his servants, saying, Mark ye
now when Amnon's heart is
merry with wine, and when
I say unto you, Smite Amnon.
then kill him. Fear not.

And the servants of Ab-
salom did unto Amnon as
Absalom had commanded.
Then all the king's sons
arose, and every man got
ի

ի շորունդ իւրում և փախեան. him upon his mule, and fled.
 Իսկ աբեսաղում փախեալ So Absalom arose, and
 և գնաց ՚ի գէթսուր, և էր անդ went to Geshur, and was
 ամս երիս. there three years.

Եւ դադարեաց արքայ And the soul of king
 դաւիթ յեւանելոյ ՚ի վերայ David longed to go forth
 աբեսաղոմայ քանզի մխիթարե unto Absalom. for he was
 ցաւ ՚ի վերայ ամենայ՝ որ մե- comforted concerning Am-
 ռանն. non, seeing he was dead.

Արդ իմացաւ յովբէ որդի Now joab the son of zeruah
 շարուհեայ եթէ է սիրտ ար- perceived that the king's
 քայի ՚ի վերայ աբեսաղոմայ. heart was towards Absalom.

Եւ ասէ յովբէ ցարքայ And Joab put forth a pa-
 առակ մի այսպէս. Թէ էր rable, and said to the king;
 կին մի այրի, և էին նմա եր- A certain widow had two
 կու որդիք. և մարտեան ընդ sons. and they strove toge-
 միմեանս երկոքեան յանդի. և ther in the field, and there
 ոչ ոք էր՝ որ համոզէր ՚ի մէջ was none to part them, but
 նոցա և եհար մին զմիւս և the one smote the other;
 սպան զնա. and slew him.

Եւ ասա յարեան ամենայն And behold the whole
 ազգն ՚ի վերայ մօր նոցա և family rose against the mo-
 ասեն՝ տուր զսպանողն եղբօր ther, and said, Deliver him
 իւրոյ և սպանցուք զնա. զի այ- that smote his brother, that
 նու առնուցուն վրէժ խնդիր we may kill him for the life
 փոխանակ անձին եղբօր իւրոյ of his brother: and, that they
 մեռելոյ և առին նոքա ՚ի նմա- might avenge the loss of the
 նէ զմնացեալ մխիթարութիւն dead they took from her the
 նորա. comfort she had left.

Եւ ասէ արքայ յովբէ And the king said unto
 եթ՝ դարձո և աս զսպասա- Joab, Go, bring the young
 նեակն

հեակն զաբեսաղօմ:

Եւ անկաւ յովաբ ի վերայ երեսայ իւրոյ յերկիր. և երկիր ետապ նմա. և օրհնեայ զարքայ. և ասէ յովաբ այսօր գիտայ ծառայքո եթէ գտի շնորհս յաչս քո տէր իմարքայ. զի արար տէր իմարքայ զբան ծառայի իւրոյ:

Եւ յարեալ յովաբ և գնայ ի գէթսուր. և էած զաբեսաղօմ յերուսաղէմ:

Եւ ասէ արքայ՝ դարձցի ի տուն իւր. և զերես իմ մի տեսցէ:

Եւ իբրեւ զաբեսաղօմ՝ ոչ գոյր յամենայն իսրայէլի այր գեղեցիկ և գովելի յոյժ. ի թաթից ոտից իւրոյ մինչև ի գլուխ իւր ոչ գոյր ի նմա արատ:

Եւ ի փոքրել զհերս իւր լինիւր ի սկսանելոյ աւուրց յաւուրս փոքրել զի կարի ծանրանայր ի վերայ նորա. և յորժամ փոքրէր. և կշռէր զհեր գլխոյ իւրոյ երկերիւր արկղ ըստ արքունական սկէզ:

man Absalom again.

And Joab fell to the ground on his face, & bowed himself and thanked the king. And Joab said, To-day thy servant knoweth that he hath found grace in thy sight, my lord O king, in that the king hath fulfilled the request of his servant.

So Joab arose and went to Geshur, and brought Absalom to Jerusalem.

And the king said, Let him turn to his own house; and let him not see my face.

But in all Israel there was none to be so much praised as Absalom for his beauty, from the sole of his foot even to the crown of his head there was no blemish in him.

And when he thinned his hair, (for it was at every year's end that he thinned it, because the hair was heavy on him, therefore he thinned it.) he weighed the hair of his head at two hundred shekels after the king's weight.

2 Սահակ 4-րդ 15 հմ 1: 1024 Ամս Երեւան

Արդ հասեալ էր դաւիթ յալիս ծերութեան և անցեալ էին անուրբք նորա և հերք գլխոյն ալեորեալ էին.

Եւ եղև յետ այնորիկ աւար արեսաղոմ՝ կառս՝ և երկաւրս. և յիսունայր սուրհանդակ առաջի իւր.

Եւ կանխէր արեսաղոմ. և կայր առ ճանապարհի դրանն և լինիւր՝ ամենայն այր. որոյ էր դատ գալաւ արքայ ի դատաստան բարբառէր առ նա արեսաղոմ և ասէր ջնա. յորմէ քաղաքէ ես դու. և ասէր այրն. ՚ի միոյ ՚ի ցեղիցն իսրայիլէ ծառայ քո.

Եւ ասէ ջնա արեսաղոմ՝ բանքքո բարի են՝ և գիւրիք ապա չիք որ կայուցեալ առ ի արքայէ որ ունկնդիր լինիցի քեզ.

Եւ ասէր արեսաղոմ, ո՞ր կայուցանէր զիս դատաւոր ՚ի վերայ երկրիս. և առ իս գայր ամենայն այր. որոյ էր հազառակութիւն ՚ի դատաստան. և աղանէի նմա իրաւունք.

Now David was an old man, and stricken in years, and the hair upon his head was become white.

And it came to pass after this, that Absalom prepared him chariots and horses, and fifty men to run before him.

And Absalom rose up early, and stood beside the way of the gate. and it was so, that when any man that had a controversy came to the king for judgment, then Absalom called unto him and said, Of what city art thou. & he said, Thy servant is of one of the tribes of Israel.

And Absalom said unto him, Is thy cause good and right. Lo, there is no man deputed of the king to hear thee.

Absalom said moreover, O that I were made judge in the land, that any man which hath any suit or cause might come unto me, and I would do him justice.

Եւ

Եւ լինիւր յորժամ մեր-
ձենայր առնա այր՝ երկիր-
պագանելնմա. ձգէր զձեռն
իւր և առ ինքն մատուցանէր
և համբուրէր զնա.

Եւ առնէր արէսաղօմ
լստ բանիս լստ այսմիկ ամ
խորայելի եկելոյ ՚ի դատա-
տանսն առ արքայ. և յանկու-
ցանէր յինքն արէսաղօմ ըզ
սիրտ ամ արանց խորայելի.

Եւ յետ երկուց ամաց ասէ
արեսաղօմ ցհայր իւր. եր-
թայց և հատուցից զուխոս
իմ զորս ուխտեցի տեսուն ՚ի
քեբբօն:

Ձի ուխտիւք ուխտեաց ծա-
ռայ քո մինչ էի ՚ի գէթսուր
յատորիս՝ ասեմ՝ եթէ դար-
ձուցանելով դարձուայէ զիս
տէր յերուսաղէմ պաշտեցից
զտէր:

Եւ ասէ ցնա արքայ. երթ
խաղաղութեամբ, և յարեաւ
և գնաց.

Եւ առ արեաց արէսաղօմ
պատուիրախս յամենայն ցեղս
խորայելի և ասէ ՚ի լսել ձեր
զձայն եղջեր փողոյ. ասաջիք
եթէ Թագաւորեաց Թագաւոր
արէսաղօմ ՚ի քեբբօն:

And it was so that when
any man came nigh to him
to do him obeisance, he put
forth his hand, and took
him and kissed him.

And on this manner did
Absalom to all Israel that
came to the king for judg-
ment. So Absalom stole the
hearts of the men of Israel.

And after two years Ab-
salom said unto the king, I
pray thee, let me go and pay
my vow which I have vowed
unto Jehovah in Hebron.

For thy servant vowed a
vow while I abode at Geshur
in Syria, saying, If Jehovah
shall bring me again indeed
to Jerusalem, then I will
worship Jehovah in Hebron.

And the king said unto
him, Go in peace. So he
arose and went.

But Absalom sent mes-
sengers throughout all the
tribes of Israel, saying, As
soon as ye hear the sound of
the trumpet, then ye shall say
Absalom reigneth in Hebron.

Եւ

Եւ առաքեաց արեւադամ
և կոչեաց զաբեամիէ Լի-
կուացի խորհրդակից դաւիթի
իբարաք իւր ի գովա, և եղև
ժողով սաստիկ. և ժողո-
վուրդ բազում երթայր ընդ
արեւադամայ:

Եւ եհսա գութկան առ
դաւիթ և ասէ. եղև սիրտ
արանց խրայէլի զհետ արե-
ւադամայ:

Եւ ասէ դաւիթ ցամենայն
ճառայս իւր, որք ընդ նմա
յերուսաղէմ արիք և փախի-
ցուք. զի ոչ գոյ մեզ փրկու-
թիւն, յերեսաց արեւադամայ:

Եւ ել արքայ՝ և ամենայն
առն նորա ի հետիոտս. և
եկաց ի տեղի որ հեռի էր ի
տեղոյէ անդի, և ամենայն
ճառայքն նորա անցանէին ա-
ռաջի իւր:

Եւ ասէ արքայ յեթթի
գեթայի ընդէ՛ր գայցես և
դու ընդ մեզ դարձի՛ր ի տեղ-
ւոյ բուն:

Եկիւր դու ընդ մեզ երեկի
և այսօր խախտիցեմ զքեզ
դնալ ընդ մեզ յո և երթալոց
իցեմ:

Այստախմանի էտ էթթի

And absalom sent for Ahi-
thophel the Gilonite David's
counsellor, from his city
even from Giloh. And the
conspiracy was strong. for
the people increased conti-
nually with Absalom.

And there came a mes-
senger to David, saying, The
hearts of the men of Israel
are after Absalom.

And David said unto all
his servants that were with
him at Jerusalem, Arise, and
let us flee, for we shall not
else escape from Absalom.

And the king went forth,
and all his household after
him: and he tarried in a
place that was far off; and
his servants passed on beside
him.

Then said the king to
Ittai the Gittite, Wherefore
goest thou also with us. Re-
turn to thy place.

Thou camest to us but
yesterday, and shall I this
day make thee go up and
down with me.

And Ittai answered the
արքայի

արքայի՝ և ասէ. Կենդանիե
տէր. և Կենդանիե տէր իմ
արքայդ ի տեղուդ տէրդ
իմ արքայ իցէ և իմահու և ի
կենս անդ եղիցի և ծառայքո.

Եւ ասէ արքայ յէթթի.
Եկ անց ընդիս. և էանց էթթի
գետացի ընդ ամենայն արամք
իւր և ամենայն մանկեմբ նորա
ընդ նմա:

Եւ ամենայն երկիրն լայր
մեծաձայն. յորժամ անցանէր
ամենայն զօրն ընդ հեղեղաւն
Կեդրօնի. էանց և արքայ ընդ
երեսս Ճանապարհին:

Եւ ասա սարգով և
ամենայն զեռացիք ընդ նմա
բարձին զտապանակն ուխտին
տեառն:

Եւ ասէ արքայ ջսարով.
դարձո զտապանակդ աստու-
ծոյ ի քաղաք. եթէ գտից
շնորհս աստուծի տեառն դար-
ձուցի՞ դիս. և ջուլցիցէ ինձ
զդա՞ և զգայելութիւն դո-
ւա:

Եւ դաւիթ ելանէր ընդ
գառիվերն ձիթենաց ելա-
նէր և լայր. և զգլուխ իւր
ձածկեալ և ինքն երթացր

king, and said, As my lord
the king liveth, surely in
what state the king shall be,
whether in life or death there
also will thy servant be.

And David said to Ittai,
Pass over. And Ittai the
Gittite passed over, and his
men, and the little ones that
were with him.

And all the country wept
with a loud voice, when the
people passed over. The king
also himself passed over the
brook Kidron, toward the
way of the wilderness.

And Io, Zadok also and
all the Levites were with
him, bearing the ark of the
covenant of God.

And the king said unto Za-
dok, Carry back the ark of
God into the city; if I shall find
favour in the eyes of Jehovah,
he will bring me again, and
show me both it, & the place
of my habitation.

And David went up by the
ascent of mount Olivet, and
wept as he went up, & had his
face covered & he went bare
բոկ

բոլի. և ամենայն ժողովուրդն
ընդ նմա ձորձ գլխով. այր
իւրաքանչիւր ելանէին և լային

foot. And all the people that
was with him, covered every
man his face, and they went
up weeping as they went.

Եւ յորժամ եկն տըքայ
դաւիթ մինչև ցբաւորիմ, և
ահա ելանէր անտի այր աղգա-
կանութենէ տանն սաւուղայ.
և անուն նորա սեմի որդի
գերեայ. ելանելով ելանէր
և անիծանէր:

And when king david came
to Bahurim, behold thence
came out a man of the family
of the house of Saul, whose
name was Shimej, the son of
Gera: he came forth, and
cursed still as he came.

Եւ ձգէր քարինս դաւթի.
և ամենեցուն որոց ընդ առ-
քայի դաւթի:

And he cast stones at
David, and at all the ser-
vants of king David.

Եւ ասէ աբէսա որդի
շարուհայ ցդաւիթ, ընդէր
անիծանէ այնպէս շուն մի
մեռեալ զտէր իմ զարքայ.
անցից՝ և առից զգլուխնորա:

Then said Abishai the son
of Zeruiah unto the king,
Why should this dead dog
curse my lord the king, Let
me go over, I pray thee, and
take off his head.

Եւ ասէ դաւիթ ցաբեսա
և ցամենայն ծառայս իւր.
ահա անիկ որդի իմ. որ ե-
լեալէ յորովայնէ իմմէ, խն-
դրէ զանձն իմ. որ չառի ևս
որդին յեմինայ:

And David said to Abis-
hai and to all his servants,
Behold my son, which came
forth of my bowels, seeketh
my life: how much more now
may this Benjamite.

Եւ հանդէս արար դաւթ
զօրուն որ ընդ նմա և կացոյց
ի վերայ նոցա հազարապետս
և հարիւրապետս:

And David numbered the
people that were with him,
and set captains of thousands
and captains of hundreds
over them.

Եւ

Եւ առաքեաց դաւիթ
զերիր մասնն զօրուն ի ձեռն
յովաբայ. և զերիր մասնն ի
ձեռն աբեսայ. որդւոյ շա-
րուհեայ՝ եղբօր յովաբայ. և
զերիր մասնն ի ձեռն եթթեայ
դեթայւոյ. և ասէ դաւիթ
յզօրն՝ ելանելու ելից և ես
ընդ ձեզ:

Եւ ասեն՝ ոչ ելցես. զի
եթէ փախչիցիմք. ոչ դիցեն
ի վերայ մեր զսիրտս խնդու-
իբրև զտանն հազար ի մէնջ
ես:

Եւ ասէ ցնտա արքայ.
որինչ հաճոյ իցէ առաջի
ձեր՝ արարից. և եկայ արքայ
յեց առ դրանն. և ամենայն
զօրն ելանէր՝ ըստ հարիւրա-
ւորաց և ըստ հազարաւորաց:

Եւ պատուէր ետ արքայ
յովաբայ՝ և աբեսայ՝ և
եթթեայ՝ և ասէ. խնայեսցիք
ի պատանեակն իմ աբեսաղօմ.
և ամենայն զօրն լուաւ ի պատ-
ուիրելն արքայի ամենայն իշ-
խանայն վասն աբեսաղօմայ:

Եւ ել ամենայն զօրն յան-
առն ընդդէմ իսրայէլի. և

And David sent forth a
third part of the people un-
der the hand of Joab, and a
third part under the hand of
Abishai the son of Zeruiah,
Joab's brother, & a third part
under the hand of Ittai the
Gittite. & the king said unto
the people, I will surely go
forth with you myself also.

But the people answered,
Thou shalt not go forth. for
if we flee away, they will not
care for us. but now, thou art
worth ten thousand of us.

And the king said unto
them, What seemeth you
best, I will do. And the
king stood by. the gate side,
& all the people came out by
hundreds and by thousands.

And the king commanded
Joab & Abishai & Ittai, saying
Deal gently for my sake with
the young man even with
Absalom. And all the people
heard when the king gave
the captains charge concer-
ning Absalom.

So the people went out
into the field against Israel.
եղև

եղև. Կռիւ յանտառին եփրե-
մայ.

and the battle was in the
wood of Ephraim.

Եւ պարտեցաւ անդ զօրն
առաջի ծառայիցն դաւթի. և
եղև խորտակումն մեծ՝ յաւուր
յայնմիկ և անկանքսան. հազար
արանց.

There the people of Ab-
salom were slain before the
people of david, & there was
there a great slaughter that
day, twenty thousand men.

Եւ արեսաղոմ եր հե-
ծեալ ՚ի ջորւոջ իւրում. և
եմուտ ջորին ընդ թաւ կաղ-
նեաւ մեծաւ և պատեցաւ հեր
գլխոյ նորա ընդ կաղնեաւն
և կախեցաւ ընդ երկինս և
ընդ երկիր, և ջորին համց ՚ի
ներքոյ նորա.

And Absalom rode upon a
mule, & the mule went under
the thick boughs of a great
oak, and his hair caught hold
of the oak, and he was taken
up between heaven & earth;
and the mule that was under
him went away.

Եւ ետես այր մի. և պատ-
մեաց յովաբա. և ասէ. ահա
տեսի զարեսաղոմ կախեալ
դձաղնւոյն.

And a certain man saw
it, and told Joab, & said, Be-
hold I saw Absalom hanged
in an oak.

Եւ ասէ յովաբ ցայլն. որ
պատմեաց նմա, և ահա տեսեր
և ընդէ՞ր ոչ հարեր զնա ընդ
դէտին. և ես տայի քեզ այսօր
տաան սկեղ արծաթոյ՝ և սու-
տեր մի.

And Joab said unto the
man that told him Thou
sawest him, and why didst
thou not smite him there to
the ground. I would have
given thee ten shekels of
silver and a girdle.

Եւ ասէ այրն ցյովաբ. և
եթէ կշռուլ խկ առնուի ՚ի
ձեռաց քոց հազար սիկլ
արծաթոյ՝ ոչ ձգէի զձեռն
իմ յորդի արքայի. զի յականջս

And the man said unto
Joab, Though I should re-
ceive a thousand shekels of
silver, yet would I not put
forth mine hand against the

մեր պատուիրեաց արքայ քեզ
և արեստեայ և եթթեայ. և
ասէ զգոյշ լինիշիք պատանե-
կին արեստաղովայ.

king's son for in our hearing
the king charged thee and
Abishai and Ittai, saying,
Beware that none touch the
young man Absalom.

Եւ պատեցան տասն մա-
նուկ ի զինակրացն յովարայ. և
հարին զարեստաղով և սպանին
զնա.

And ten young men that
bore Joab's armour compas-
sed about & smote Absalom,
and slew him.

Եւ եհար յովար զփողն
եղջերեայ. և դարձաւ զօրն
իւր ընդ նմա. զի մի երթիցեն
զհետ իսրայելի.

And Joab blew the trum-
pet, and the people returned
from pursuing after Israel.

Եւ արիմաազ որդի սա-
դովկայ ասէ, ընթացայ և
տարայ աւետիս արքայի. զի
արար նմա տէր իրաւունս ի
ձեռայ թշամեայ իւրոց.

Then said Ahimaaz the
son of Zadok, Let me now
run, & bear the king tidings,
how that Jehovah hath aven-
ged him of his enemies.

Եւ ասէ ցնա յովար. ոչ
ես դու այր աւետեայ յաւուր
յայսմիկ. և տայես աւետիս
յայլում աւուր. քանզի որդի
արքայի մեռաւ.

And Joab said unto him,
Thou shalt bear tidings ano-
ther day. but this day thou
shalt bear no tidings, because
the king's son is dead.

Եւ ասէ յովար ցբուսի.
Երթ պատմեա արքայի գոցինչ
տեսեր. և երկիր եղադ քուսի
յովարայ և ել.

Then said Joab to Cushi;
Go tell the king what thou
hast seen. And Cushi bowed
himself unto Joab and ran.

Եւ յաւել ևս արիմաազ
որդի սադովկայ ասէ ց յովար
զի՞ է թէ ընթանայցեմ և ես
զինի քուսեայ. և ասէ յովար

Then said Ahimaaz the
son of Zadok yet again to
Joab But howsoever let me I
pray thee also run after cushi

ընթա

ընթա. և ընթացաւ արիմասա And Joab said unto him Run
 ընդ ճանապարհն կեբարայ և then ahimaaz ran by the way
 էանց զքուսեալ. of the plain & overran Cushi.

Եւ դաւիթ նստէր 'ի մէջ And David sat between
 երկուցունց դռանցն. և զնայ the two gates and the watch-
 դէտն 'ի տանինսն դռանն 'ի պա- man went up to the roof
 րիսպն. ամբարձողաց իւր և over the gate unto the wall,
 ետես. և ահա այր ընթանայր and lifted up his eyes and
 միայն հանդէպ իւր: looked, and behold, a man
 running alone.

Եւ աղաղակեաց դէտն՝ և And the watchman cried,
 ազդ արար արքայի. և ասէ and told the king. And the
 արքայ եթէ միայն է՝ աւետիք king said If he be alone there
 են 'ի բերան նորա. և գալով is tidings in his mouth & he
 դայր՝ և մերձենայր: came apace, and drew near.

Եւ ետես դէտն միւս ևս And the watchman saw
 այր ընթացեալ. և աղաղակեց another man running: and
 դէտն 'ի դուռնն՝ և ասէ ահա the watchman called unto
 միւս ևս այր ընթանայ միայն. the porter, and said, Behold,
 և ասէ արքայ. և նա աւետա- another man running alone.
 ւոր է: And the king said, He also,
 bringeth tidings.

Եւ ասէ դէտն՝ տեսանեմ And the watchman said,
 զընթացս առաջնոյն իբրև Methinketh the running of
 զընթացս արիմասայ որդւոյ the foremost is like the run-
 սադովկայ. և ասէ արքայ. այր ning of Ahimaaz the son of
 բարի է. և բարի անետեօք Zadok. And the king said, He
 դայ. is a good, man and cometh
 with good tidings.

Եւ աղաղակեաց արիմա- And Ahimaaz called, and
 սա և ասէ ցարքայ ողջոյն է said unto the king, All is
 և

և երկիրեպագ'ի վերայ երե-
սայ իւրոյ յերկիր. և ասէ օրհ-
նեալ է տէր աստուած քո որ
փրկեաց զարս ատելից քո որք
ամբարձին զձեռս իւրեանց'ի
վերայ տեառն մերոյ արքայի:

Եւ ասէ արքայ եթէ ող-
ջոյն իցէ մանկան իմոյ արե-
սաղովայ և ասէ արիմասս տեսի
խումբ մեծ ուստի առաքեցն
յովաբ զծառայ քո զիս. և
ոչ գիտացի թէ զինչ իցէ անդ.
Եւ ասէ արքայ դարձիր
և արձանացիր. և դարձաւ
և եկայ:

Եւ եհաս քուսի. և ասէ
ցարքայ. աւետիք տեառն
իմոյ արքայի:

Եւ ասէ արքայ ցքուսի.
եթէ ողջոյն իցէ մանկան
իմոյ արեսաղովայ. և ասէ
քուսի. եղիցին իբրև զմանուկն
թշնամիք տեառն իմոյ արքայի.
և ամենայն յարուցելք'ի վերայ
քո'ի չարութիւնս:

Եւ խռովեցաւ արքայ. և
եւ ի վերնատուն դրան. և
եւ լայ. և այսպէս ասէր'ի լալ
իւրում. որդեակ իմ արեսա-
ղով արեսաղով որդեակ իմ ո՞

well. And he fell down to
the earth upon his face be-
fore the king & said Blessed
be Jehovah thy God which
hath delivered up the men
that lifted up their hand a-
gainst my lord the king.

And the king said. Is the
young man Absalom safe. And
Ahimaaz answered, When
Joab sent thy servant, I saw
a great tumult, but I knew
not what it was.

And the king said unto him
Turn aside & stand here And
he turned aside & stood still.

And behold, Cush came,
and Cush said, Tidings, my
lord the king.

And the king said unto
Cushi, Is the young man
Absalom safe. And Cushi
answered, The enemies of my
lord the king, and all that
rise against thee to do thee
hurt, be as that young man is.

And the king was much
moved, and went up to the
chamber over the gate, and
wept; and as he went, thus
he said, O my son Absalom,

տայր զմահ իմ փոխանակ քո՝ My Son, my son Absalom
 էս փոխանակ քո աբեսաղոմ՝ would god I had died for thee
 որդեակ իմ. որդեակ իմ. O Absalom, my son, my son.

3 Թագաւորաց 4Լ. I 4Ժ I. 1015 Այս յաւանջ Թագաւորաց

Արդ արքայ դաւիթ էր
 ծերայել և անցել զաւուրբ
 և ծածկէին զնա հանդերձիւք
 և ոչ ջեռնոյր:

Եւ ադոնիա որդի դաւթայ
 ՚ի կնոջէ ագիթայ ամբառնայր
 ասէ. ես թագաւորեցից. և
 արար իւր կառս և հեծեալս.
 և յիսուն այր սուրհանդակս
 ընթանալ առաջի նորա:

Եւ հայրն ոչ արգելլոր
 զնա. և ոչ երբէք ասէր. թէ
 ընդէ՞ր արարեր զայդ. և
 ինքն էր գեղեցիկ տեսլեամբ.
 և զնա ծնաւ յետ աբեսա-
 ղոմայ:

Եւ եղեն բանք նորա ընդ
 յովաբայ որդւոյ շարուհեայ.
 և ընդ աբիաթարայ քահանայի
 և օգնէին ադոնիայ:

Եւ եմուտ բերաբէ է
 մայր սաղոմոնի առ արքայ ՚ի
 սենեակն:

Եւ խոնարհեցաւ բերաբէ է

NOW king David was
 old and feeble in his limbs;
 and they covered him with
 clothes, but he got no heat.

Then Adonijah the son of
 Haggith David's wife, ex-
 alted himself, saying, I will
 be king: and he prepared
 him chariots & horse men, &
 fifty men to run before him.

And his father had not
 thwarted him at any time in
 saying, Why hast thou done
 so And he also was a very
 goodly man, and his mother
 bore him after Absalom.

And he conferred with
 Joab the son of Zeruiah;
 and with Abiathar the priest.
 and they following Ado-
 nijah, helped him.

And Bathsheba, the mo-
 ther of Solomon, went in un-
 to the king into the chamber.

And Bathsheba bowed,

և

և երկիր եպագ արքայի. և ասէ
արքայ. զի՞ է քեզ:

Եւ նա ասէ տէր իմ արքայ
դու երդու՞ար ՚ի տէր աս-
տու՞ած քո՝ աղանոյ քու՞մ. և
ասացեր. Թէ սաղօմօն որդի
քո Թագաւորեսցէ յետ իմ.
և նա նստցի յաթոռ իմ:

Եւ ասա ադօնիա Թագա-
ւորեսայ. և դու տէր իմ ար-
քայ ոչ գիտացեր:

Եւ ասէ արքայ դաւիթ
կոչեցէք առ իս զսադոկ քա-
հանայ. և զնաթան մարգարէ.
և զբանայ որդի յովիդեսայ.
և մոյն առաջի արքայի:

Եւ ասէ յնոսա արքայ.
առէք ընդ ձեզ զծառայս
տեառն ձերոյ. և հեծուցէք
զսաղօմօն որդի իմ ՚ի ջորւոյն
իմում և ի ջուցէք զնա ՚ի դե-
հոն:

Եւ օծցեն զնա անդ աս-
դովի քահանայ. և նաթան
մարգարէ ՚ի Թագաւոր ՚ի վերայ
իսրայէլի. և փող հարէք
եղջերք. և ասացիք. Կեցցէ
արքայ սաղօմօն:

Եւ էջ սադովի քահանայ

and did obeisance unto the
king. And the king said,
What wouldest thou.

And she said unto him,
My lord, thou swarest by
Jehovah thy God, unto thine
handmaid, saying, Assuredly
Solomon thy son shall reign
after me, and he shall sit
upon my throne.

And now behold, Adonijah
reigneth, and thou, my lord
the king knowest it not.

And king David said Call
me Zadock the priest and Na-
than the prophet and Benaiah
the son of Jehoiada And they
came before the king.

The king, also said unto
them, Take with you the
servants of your king, and
cause Solomon my son to
ride upon mine own mule, &
bring him down to Gihon.

And let Zadok the priest
and Nathan the prophet
anoint him there king over
Israel. and blow ye with
the trumpet, and say, God
save king Solomon.

So Zadok the priest & Na-
L

և նախ քան մարգարէ՝ և բանեա-
որդի յովիդեայ և քերէթին՝
և ուիելթին. և հեծուցին
զսաղօմօն ՚ի ջորւոցն արքայի
դաւթի և տարան զնա ՚ի գե-
հօն:

Եւ եառ սաղովի զեղ-
ջիւն իւզոյ ՚ի խորանէն և հօծ
զսաղօմօն և եհար զիւղն
եղջերայ. և ասէ ամենայն ժո-
ղովուրդն՝ Կեցցէ արքայ սա-
ղօմօն:

Եւ եւ ամենայն ժողո-
վուրդն զհետ նորա. և պարա-
ռեալ պարուք ուրախ լինէին
մեծաւ ուրախութեամբ և
հնչեայ երկիրն ՚ի բարբառոյ
նոյա:

Եւ լուաւ ադօնիա և ամե-
նայն բազմականք նորա. և կա-
տարեցին նոքա զուտելն. և
լուաւ յովաբ զձայն եղջերոյն
և ասէ. զինչ է բարբառն
որ հնչէ ՚ի բաղաքին:

Եւ զարհուրեցան. և
յարեան ամենայն կոչնականքն
ադօնիայ. և գնացին այր իւ-
րաքան չիւր զճանապարհ իւր:

Եւ ադօնիա երկեալ յերե-

than the prophet and Benaiah
the son of Jehoiada & the Che-
rethites & the Pelethites went
down and caused Solomon to
ride upon king dauids mule &
brought him to Gihon.

And Zadok the priest
took an horn of oil out of
the tabernacle, and anointed
Solomon. And they blew the
trumpet, and all the people
said, God save king Solomon.

And all the people came
up after him. and the people
piped with pipes, and rejoil-
ced with great joy, so that
the earth was rent with the
sound of them.

And Adonijah and all the
guests that were with him
heard it, as they had made
an end of eating. And when
Joab heard the sound of the
trumpet, he said, Wherefore
is this noise of the city being
in an uproar.

And all the guests that
were with Adonijah were
afraid, and rose up, and
went every man his way.

And Adonijah feared be-

սայ սաղօմօնի. և յարուել
չոգաւ. և բռնու եհար զեղ-
ջերայ սեղանոյն:

Եւ աղդ եղև սաղօմօնի
և ասեն ասա արօնիա երկեաւ
յարքայէ սաղօմօնէ. և ունի
զեղջերայ սեղանոյն՝ և ասէ.
երդունիցի ինձ այսօր արքայ
սաղօմօն՝ եթէ ոչ սպանցե
ղծառայ իւր սրով:

Եւ առաքեայ արքայ սա-
ղօմօն. և իջոյց զնա՝ ի վերուստ
ի սեղանոյ անտի. և եմուտ
երկիրեպագ արքայի սաղօմօ-
նի. և ասէ յնա սաղօմօն, Երթ
ի տուն քո:

Եւ ննջեայ դաւիթ ընդ
հարս իւր՝ և թաղեցաւ ի քա-
ղաքի դաւիթի:

cause of Solomon, and arose,
and went, and caught hold
on the horns of the altar.

And it was told Solomon,
saying, behold Adonijah fear-
eth king Solomon; for lo, he
hath caught hold on the horns
of the altar, saying Let king
Solomon swear unto me to-
day that he will not slay his
servant with the sword.

So Solomon sent, and
they brought him down from
the altar. And he came and
bowed himself to king So-
lomon. And Solomon said
unto him, Go to thine house.

So David slept with his
fathers, and was buried in
the city of David.

3 թագաւորաց 4Լ 3 հԵ 4՝ 1014 ԱՅ՝ յառաջ ԳԻԵՆ՝ ԲԵՆԻԱՄԻՆ:

Եւ գնայ սաղօմօն ի դա-
բաւօն զոհել անդ. զի նա
առաւել բարձրագոյն՝ և մեծ
էր. հազար ողջակէզ եհան
սաղօմօն ի վերայ սեղանոյն
այնորիկ:

Եւ երեւցաւ տէր սա-
ղօմօնի ի քուն գիշերոյ. և

AND Solomon went to
Gibeon to sacrifice there,
for that was the great high
place. A thousand burnt
offerings did Solomon offer
upon that altar.

In Gibeon Jehovah ap-
peared to Solomon in a
առաւ

ասէ, տէր խնդրեա դու քեզ զայն ինչ և տայ քեզ: dream by night: and God said, Ask what thou wilt, and I will give it thee.

Եւ ասէ սաղօմօն դու արարեր տղորմութիւն մեծ ընդ դաւթի Տօր իմոյ, որպէս և շրջեցաւ առաջի քո ճշմարտութեամբ՝ և արդարութեամբ՝ և ուղղութեամբ՝ արդար ընդ քեզ: And Solomon said, Thou hast showed unto thy servant my father great mercy, according as he walked before thee in truth, & in righteousness, and in uprightness of heart.

Եւ արդ տէր աստուծոյ իմ՝ դու ետուր զճառայ քո փոխանակ դաւթի Տօր իմոյ: և ես եմ մանուկ փոքր, և ոչ գիտեմ զեւել և զմուտ իմ: And now, O Jehovah my God, thou hast made thy servant king instead of David my father: and I am but as a little child, I know not how to go out or come in.

Եւ ճառայ քո իմէջ ժողովուրդեան քոյ է՝ զոր ընտրեցեր, ժողովուրդ քո բազում, անթիւ և անհամար ՚ի բազմութեան: And thy servant is in the midst of thy people which thou hast chosen a great people, that cannot be numbered not counted for multitude.

Եւ տայես ճառայի քում սիրտ լսելոյ, և դատելոյ զժողովուրդ քո արդարութե և խելամուտ ինիւ ՚ի մէջ բարոյ և չարի, քանզի ո՞ր կարիցէ դատել զայս ժողովուրդ քո զճանր: Give therefore unto thy servant, I intreat thee, an understanding heart, to judge thy people, that he may discern between good and bad, for who is able to judge this so great a people.

Եւ հաճոյ թուեցաւ բանն առաջի տեառն, զի խնդրեաց սաղօմօն զայն բան: And the speech pleased Jehovah, that Solomon had asked this thing.

Եւ ասէ ցնա տէր փոխա-
նակ զի խնդրեցեր յինէն
զբանդ զայդ. և ոչ խնդրեցեր
քեզ աւուրս բազումս. և ոչ
խնդրեցեր քեզ մեծութիւն.
և ոչ խնդրեցեր զանձինս
Թշնամեաց քոյ. այլ խնդրե-
ցեր դու քեզ խելամուտ լինիլ
լսելոյ զիրաւունս.

Ահա արարի ըստ բանիդ
բռնմ. ահա ետու քեզ սիրտ
խմաստուն և հանճարեղ.
իբրեւ զքեզ ոչ ոք եղև յա-
ռաջ քան զքեզ. և յետ քո
ոչոք յարկցէ նմանօր քեզ.

Եւ զոր ոչն ևս խնդրեցեր
ետու քեզ. զմեծութիւն և
զփառս որպէս ոչոք եղև
նման քեզ ի Թագաւորս զամ
աւուրս քո.

Եւ եթէ գնացես ի ճա-
նապարհս իմ պահել զհրա-
մանս իմ և զպատուիրանս իմ
ոպ և գնաց դաւիթ հայր քո.
և բազմացուցի զաւուրս քո.

Եւ զարթեալ սաղօմոն և
ասա երազէր. և յարեալ.
եկն յերուսաղէմ. և եկաց
առաջի սեղանոյն յանդիման

And God said unto him,
Because thou hast asked this
thing, and hast not asked
for thyself long life, neither
hast asked riches for thy-
self, nor the death of thine
enemies, but hast asked for
thyself understanding to
discern judgment.

Behold, I have done accord-
ing to thy words; lo, I have
given thee a wise & an un-
derstanding heart, so that
there was none like thee be-
fore thee, neither after thee
shall any arise like unto thee.

And I have also given
thee that which thou hast
not asked, both riches and
honour so that there shall not
be any among the kings like
unto thee all thy days.

And if thou wilt walk in my
ways, to keep my statutes, &
my commandments, as thy
father David did walk, then
I will lengthen thy days.

And Solomon awoke, and
behold, it was a dream And
he came to Jerusalem, and
stood before the ark of the

տապաւնալի տխտին տեաւն covenant of Jehovah and of-
 'իսիօն. և մատոյց ողջակէզս. fered up burnt-offerings, and
 և արար խաղաղական և արար peace-offerings, and made a
 խորախոթիւն մեծ իւր և ամ՝ feast to all his servants.
 ճառայից իւրոց

3 Թագաւորաց 4Լ 3 ԿԻ 16 : 10 14 ԱՅժ ԵԱՄԱՆԻ ԿԱՆԷՆ ԲԵԿԱՄԱՆԻ

Յայնժամ երևեցան և
 կացին առաջի արքայի երկու
 կանայք

Եւ ասէ մի կինն՝ յիս տէր
 իմ. ես՝ և կինս այս էաք 'ի
 միոժման, և ծնայ 'ի տանն:

Եւ եղև յառուրն երորդի
 ծնաւ և կինս այս և մեք առ-
 անձինն էաք. և ոչոք գոյս
 ընդ մեզ 'ի տանն՝ բաց 'ի մէջ
 երկոցունց 'ի տանն:

Եւ մեռաւ որդին սորա
 'ի գիշերի. քանզի ննջեաց 'ի
 վերայ նորա:

Եւ յարեաւ 'ի հասարակ
 դիշերի. և հառ զմանուկն իմ
 'ի գիշաց իմոց. և աղախին քո
 'ի բուն էս. և ննջեցոյց զնա 'ի
 ճոց իւրոժմ և զորդին իւր

THEN came there two
 women unto the king, and
 stood before him.

And the one woman said,
 O my lord, I and this woman
 dwell in one house, and I
 became mother of a child
 with her in the house.

And it came to pass the
 third day after that I was a
 mother, that this woman had
 a child also. & we were to-
 gether, there was no stran-
 ger with us, save we two
 in the house.

And this woman's child
 died in the night, because
 she overlaid it.

And she arose at mid-
 night, and took my son from
 beside me, while thine hand-
 maid slept, and laid it in
 her bosom, and laid her

զմեռեալ

զմեռել ննջեցոյս ի ծոց իմում՝ dead child in my bosom.

Եւ յարեայ ընդ առաւօտն որեցոցանեւ զորդին իմ. և նա էր մեռեալ. և հայեցայ ընդ նա այգունս. և ահա չէր որդին իմ զոր ծնայ.

And when I rose in the morning to give my child suck it was dead. but when I had considered it behold, it was not my son.

Եւ ասէ միւս կինն. ո՛չ այլ որդի քո է մեռեալն. և որդի իմ կենդանին. և միւսն ևս ասէր. այլ որդի իմ կենդանին և որդի քո մեռեալն. այսպէս խօսեցան առաջի արքայի.

And the other woman said, Nay; but the living is my son, and the dead is thy son. And this said, No, but the dead is thy son, and the living is my son. Thus they spake before the king.

Յայնժամ ասէ արքայ դու ասես՝ Թէ այլ որդի իմ է. որ կենդանիս է. և որդի դուրս մեռեալն. և դու ասես՝ ո՛չ. այլ որդին քո մեռեալն. և որդին իմ կենդանին.

Then said the king, The one saith, This is my son that liveth, and thy son is the dead. and the other saith, Nay, but thy son is the dead and my son is the living.

Եւ ասէ արքայ. առէք ասուի զսուրն. և բերին զսուրն առաջի արքայի.

And the king said, Bring me a sword. & they brought a sword before the king.

Եւ ասէ արքայ. կտրեցէք զմանուկն զսանդիաց զկենդանի յերկուս. և տուք զկէսն նորա դմա. և զկէսն նորմա.

And the king said, Divide the living child in two, and give half to the one, and half to the other.

Եւ պատասխանի ետ կինն՝ որոյ որդին կենդանի էր. և ասէ արքայ. քսնցի խռովեցան արիւք նորա իմի որդւոյն հետ. և ասէ յիս ասէր. տուք

Then spoke the woman whose the living child was unto the king (for her bowels yearned upon her son), and she said O my

Եմս

Նմա զմանուկն կենդանի. և մահու մի սպանանէք զնա. և միւսն ասէր. մի՛ իմ լիցի՛ և մի դորա. կտրեցէք ընդ մէջ: և lord, give her the living child, and in no wise slay it. But the other said, Let it be neither mine nor thine, but divide it.

Պատասխանի՛ ետ արքայ և ասէ. տուք դմա զմանուկն կենդանի. որ ասաց թէ տուք զդա նմա՝ և մահու մի սպանանէք զդա: Նա է մայր դորա: Then the king answered and said, Give to her the living child, who saith, Let it not be divided: she is the mother thereof.

Եւ ընաւ ամ իսրայէլ զդատաստանն՝ զոր դատեաց արքայ և զահի Տարան յերեսաց արքայի. զի տեսին թէ իմաստու թիւն տեսաւն է ի նմա առնել իրաւունս: And all Israel heard of the judgment which the king had judged; and they feared the king; for they saw that the wisdom of God was in him to do judgment.

3 Թագաւորաց 4ւ 4 հմ 21 1014 Ամս ցառու ամիւ Բեւաւորս

Եւ սաղօմօն իշխան էր Թագաւորութեանց՝ ի գետոյ երկրին այլազգեաց մինչև ի սահմանս եգիպտոսի. բերէին պատարագս՝ և ծառայէին սաղօմօնի զամենայն առուրս կենաց նորա: AND Solomon reigned over all kingdoms from the river unto the land of the philistines, and unto the border of Egypt: the nations round about brought presents and served Solomon all the days of his life.

Եւ այս ռոճիկք էին սաղօմօնի ի միում առուր. երեսուն բոռ նաշնոյ, և վաթսուն բոռ ալէր գերմակոյ: And Solomons provision for one day was thirty measures of fine flour, and threescore measures of meal.

Եւ տասն եղն ընտիր. և քսան կով արօտական, և հարիւր ոչխար. Թող զեղջերու և զայծեամն. և զընտիր ընտիր հաւուց սպարաբերցի:

Եւ էին սաղօմօնի քառասուն հազար մատակ ձիոց ՚ի կառս: և երկոտասան հազար երիւարացի:

Եւ ետ տէր իմաստութիւն սաղօմօնի և հանձար բազում յոյժ. զեղումն սրտի իբրեւ զաւազաւ եզր ծովու:

Եւ բաղմայաւ իմաստութիւն սաղօմօնի յոյժ. քան զհանձար ամենայն յարեւելէն քաղաքաց մարդկան, և քան զամենայն իմաստնոց եգիպտոսի:

Եւ իմաստնացաւ քան զամենայն մարդիկ. և իմաստնացաւ քան զգեթան զարապի. և զեման. և զքաղաք. և զգար դան որդիս մաուլայ. և էր անունի յամազգս շուրջնակի:

Եւ գրեաց սաղօմօն երեսու հազարս առակս. և էին օրհնութիւնք նր հազար և հինգ:

Եւ խօսեցաւ զվայտից. զեղնամիստէն որ ՚ի իբանան մինչև ցոպայն որ յորմն ելանէ

Ten fatted oxen, & twenty oxen out of the pastures, and an hundred sheep; beside harts, & roebucks, & fallow deer, and fatted fowl.

And Solomon had forty thousand stalls of horses for his chariots, and twelve thousand horsemen.

And God gave Solomon wisdom and understanding exceeding much, and largeness of heart, even as the sand that is on the sea-shore.

And Solomon's wisdom excelled the wisdom of all the children of the east country, and all the wisdom of Egypt.

For he was wiser than all men, than Ethan the Ezrahite, and Heman, and Chalcol, and Darda, the sons of Mahol, and his fame was in all nations round about.

And he wrote three thousand proverbs, and his songs were a thousand and five.

And he wrote of trees, from the cedar-tree that is in Lebanon, even unto the

և խօսեցաւ զանանոց և ըզ
Թռչնոց և զձկանց :

hyssop that springeth out
of the wall. he wrote also
of beasts, and of fowl, & of
creeping things, & of fishes.

Եւ եղև յամին չորեք-
հարիւրորդի և ութսուն
երորդի ելանելոյ որդւոցն
Իսրայիլ յեգիպտոսէ յամին
չորորդի յամենան երկրորդի
Թագաւորելոյ արքայի սաղո-
մոնի իւլեայ իսրայիլ շինե-
ղտունն տեառն :

And it came to pass in
the four hundred and eigh-
tieth year after the children
of Israel were come out of
the land of egypt in the fourth
year of Solomon's reign over
Israel in the month zif which
is the second month, that he
began to build the house of
Jehovah.

Եւ եղև բան տեառն առ
սաղոմոն և սպէ :

And the word of Jehovah
came to Solomon saying,

Չտուիդ. զոր շինես դու
եթէ ըստ հրամանաց իմոց
գնապցես և զիրաւունս իմ ա-
րասցես և պահեսցես զամե-
նայն պատուիրանս իմ գնալ
զնոքս հաստատեցից զբանս
իմ ընդ քեզ զոր խօսեցայ ընդ
դաւթի հօր քոյ :

Concerning this house
which thou art building, if
thou wilt walk in my statutes
and execute my judgments,
and keep all my command-
ments to walk in them, then
will I perform my word with
thee which I spoke unto Da-
vid thy father.

Եւ բնակեցայ իմէջ որդ-
ւոցն իսրայիլի և չեթողից
զժողովուրդ իմ զիսրայէլ :

And I will dwell among
the children of Israel, & will
not forsake my people Israel.

Եւ շինեաց սաղոմոն ըզ
տունն և կատարեաց զնա :

So Solomon built the
house and finished it.

զմատուռակս նորա և զողջա-
կէզս նորա. զոր մատուցանէր
տեառն և յիմարեցաւ.

parel & his cup-bearers & his
portico by which he went up
to the house of Jehovah there
was no more spirit in her.

Եւ ասէ ցարբայ սաղօմօն
Ջշմարիտ էր բանն. զոր լուայ
յերկրին իմում վասն բանից
քոյ՝ և վն իմաստութե քոյ.

And she siad to the king,
It was a true report that I
heard in mine own land of
thy acts and of thy wisdom.

Եւ ոչ հաւատայի խօսե-
լեացն արիւս. մինչև ինձէն
եկի՝ և տեսին աչք իմ. և ահա
իկէս չէ՝ զոր պատմեցին ինձ
իմաստութեանդ՝ զոր յաւե-
լեր. և բարութեան և համ-
բաւոյն՝ զոր լսէի:

Howbeit, I believed not
the words, until I came, and
mine eyes had seen it: and
behold, the half was not told
me: thy wisdom and prospe-
rity exceed the same which
I heard.

Երանելիք են մարդիկք քո՝
և երանելիք ծառայք քո՝ որք
կան առաջի քո՝ և հանապազ
լսեն զիմաստութիւն քո:

Happy are thy men happy
are these thy servants, which
stand continually before thee
and that hear thy wisdom.

Եւ եղիցի տր աստուած քո
օրհնել՝ որ հաճեցաւ լէ քեզ
տալ զքեզ յաթուղ իսրայիլի
վն սիրելոյ տեառն զիսրայիլ
հաստատել յաւիտեան. և
կացոյց զքեզ արքայ առնել
իրաւունս և արդարութիւն:

Blessed be Jehovah thy
God, which delighted in
thee, to set thee on the
throne of Israel. Because Je-
hovah loved Israel for ever,
therefore made he thee king
to do judgment and justice.

Եւ արքայ սաղօմօն ետ
տիկնոջն սաբայ զամենայն ինչ՝
զոր կամեցաւ. և զոր խնդ-
րեաց. բայ յայնմանէ զորս
տուեալ էր նորա՝ իձեռնս ար-

And king Solomon gave
unto the queen of Sheba,
all her desire whatsoever
she asked, beside that which
Solomon gave her of his

բայի

քայի սաղօմօնի և դարձաւ royal bounty. So she turned
և գնաց յերկիր իւր ինքն և & went to her own country,
ամենայն ծառայք իւր: she and her servants.

3 Թագաւորաց 4Լ II հԻ I: 992 Ամս յստույն ամիշ Բեհմոս:

Արքայն սաղօմօն ամուսնա
յաւ ընդ դստերն փարաւօնի
արքայ եգիպտացոյ և արքայն
սաղօմօն սիրեաց և հառ իւր
կանայս օտարոտիւ բազումս
և զգոռստրն փարաւօնի և
ժօբաւցիս և ամօնացիս և
եգօմիւնցիս և ասորիս և քե-
տայիս:

Եւ հին նորա կանայք
տիկնայք եօթն հարիւր և
հարձք երեք հարիւր և
խոտորեցուցին կանայք նորա
զսիրտ նորա:

Եւ եղև ի ժամանակի ծե-
րութեանն սաղօմօն և կանայք
նորա խոտորեցուցին զսիրտ
նորա զհետ աստուծոյ օտա-
րայ և ոչ էր սիրտ նր կառա-
րել և տեառն իւրոյ իբրև
զսիրտն դաւթի հօր իւրոյ:

Եւ գնաց սաղօմօն զհետ
աստարտայ գարշելոյ սիդո-
նացոյ և զհետ մեղքոմայ
գարշելոյ կոռոյն ամօնայ:

NOW hing Solomon mar-
ried the daughter of Pha-
raoh king of Egypt. & king
Solomon loved many strange
women, together with the
daughter of Pharaoh, women
of the Moabites, the Am-
monites, the Edomites, the
Sidonians, and the Hittites.

And he had seven hun-
dred wives, princesses, and
three hundred concubines.
and his wives turned away
his heart.

For it came to pass when
Solomon was old, that his
wives turned away his heart
after other Gods. and his
heart was not perfect with
Jehovah his God, as was the
heart of David his father.

For Solomon went after
Ashtoreth the Goddess of the
Sidonians, and after Milcom
the idol of the Ammonites.

Յայնժամ

Յայնժամ շինեաց սաղօմօն
դբարձաւանդակն քամուսայ
կռոցն մօաբու իլէրինն հան
դէպ երուսաղէմի. և մեղքո-
մայ կռոց որդւոցն ամօնայ:

Then did Solomon build
an high place for Chemosh
the idol of Moab, in the hill
that is before Jerusalem, and
for Moloch the idol of the
children of Ammon.

Եւ այնպէս արար ամենայն
կանանց իւրոց օտարոտոյ
արկանէին խոնկս և զոհէին
կռոց իւրեանց:

And likewise did he for
all his strange wives, and
sacrificed unto their Gods.

Եւ բարկացաւ տի սաղօ-
մօնի զի՝ խոտորեցոյց զսիրտ
իւր իտեառնէ աստուծոյ իս-
րայիլի՝ որ երեւցաւ նմա եր-
կիցս:

And Jehovah was angry
with Solomon, because his
heart was turned from the
God of Israel, which had
appeared unto him twice.

Եւ աւուրք զորս Թագա-
ւորեաց սաղօմօն յերուսա-
ղէմ էին ամբ քառասուն:

And the time that So-
lomon reigned in Jerusalem
was forty years.

Եւ ննջեաց սաղօմօն ընդ
հարս իւր և Թաղեցին զնա ի
քաղաքի դաւթի հօր իւրոյ և
Թագաւորեաց ուօրովամ որդի
նորա ընդ նմա:

And Solomon slept with
his fathers, and was buried
in the city of David his fa-
ther. And Rehoboam his son
reigned in his stead.

3 Թագաւորաց 4: 12 հօր 1: 975 Ամ+ յաւանջ ամիշ Քրիստոս:

Եւ չոգաւ ուրումամ ի
սիկիմ. զի՝ իսիկիմ գայր ամե-
նայն իսրայէլ Թագաւորե-
ցոյ յանէլ զնա:

AND Rehoboam went to
Shechem. for all Israel were
come to Shechem to make
him king.

Եւ եղև երև լուաւ յեր-

And it came to pass when
օրումամ

օրովամ որդի նաբաաայ. և
ինքն էր տակաւին յեգիպտոս
յորմէ հետէ, փախեալ յերե-
սայ արքայի սաղօմօնի, և
դարձաւ յերօբովամ յեգիպ-
տոսէ՝ և երևեցաւ ի սիկիմ,

it was known that king
Solomon was dead, that Je-
roboam the son of Nebat,
who had plotted against
Solomon, and was now in
Egypt, returned, and showed
himself at Shechem.

Եւ եկն յերօբովամ և ամ
եկեղեցին խրայիլի. և խօսե-
ցաւ ամ ժողովուրդն ը ար-
քայի և ռօբովամայ՝ և ասեն.

And Jeroboam and all the
congregation of Israel came,
and spoke unto Rehoboam,
saying.

Հայր քո ծանրացոյց ըզ
անուր մեր. և դու թեթեւցո
ի խիստ ծառայութենէ հօր
քոյ՝ և ի ծանր անոց նորա զոր
եդ ի վերայ մեր. և ծառայես-
ցաւք քեզ:

Thy father made our yoke
grievous. now therefore
make thou the grievous ser-
vice of thy father & his heavy
yoke which he put upon us;
lighter & we will serve thee.

Եւ խորհեցաւ արքայ ռո-
բովամ ընդ ծերան որք կային
առաջի սաղօմօնի հօր նորա՝
մինչդեռ կենդանի էր. և ասէ
զիւրդ խորհիք՝ և տալուք
պատասխանի ժողովրդէնս.

And king Rehoboam
consulted with old men that
had counselled Solomon his
father, while he yet lived, &
said, How do ye advise that
I may answer this people.

Եւ խօսեցան ընդ նմա. և
ասեն. եթէ յաւուր յայսմիկ
լինիցիս ծառայ ժողովրդեանս
յայսմիկ՝ և ծառայեսցես նց.
և անսասցես նոցա. և խօսե-
ցիս ընդ նոսա բանս բարիս.
եղիցին քեզ ծառայք զամե-
նայն աւուրս:

And they spoke unto
him, saying, If thou wilt be
a servant unto this people
this day, and wilt serve
them, and answer them, and
speak good words to them,
then they will be thy sub-
jects for ever.

Եւ եթող զխորհուրդ
ձերոցն՝ զոր խորհեցաւ ընդ
նոսաւ, և խորհեցաւ ը մանկ-
տիսն մնողակիցս իւր՝ որք
կային առաջի նորա:

And king Rehoboam con-
sulted with the young men
that were grown up with
him, & stood before him. And
the king forsook the old men's
counsel that they gave him.

Եւ խօսեցաւ ընդ ժողո-
վուրդան ի խորհրդէն մանկա-
ւոցն՝ և ասէ խստութիւն: Տայր
իմ ծանրացոյց զանուր ձեր՝
և ես յաւելից յանուր ձեր:
Տայր իմ խրատէր զձեզ գա-
նիւք՝ և ես խրատեցի ձեզ
քէովք:

And he spoke unto the
people after the counsel of
the young men, & answered
them roughly, saying My fa-
ther made your yoke heavy;
& I will add to your yoke;
my father chastised you with
whips, but I will chastise
you with scorpions.

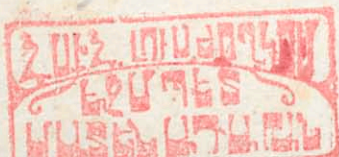
Իբրեւ տեսին ամենայն իս-
րայէլ՝ եթէ ոչ լուաւ նոցա
արքայ, պատասխանի ետ ժողո
վուրդն արքայի՝ և ասէ. զինչ
բաժին կայ մեր ընդ դաւիթի,
և ոչ գոյ մեր ժառանգութի.
Ընդ որդւոյ յեսսայ. պնտայ
ի բնակութիւնս քո իսրայէլ:

So when all Israel saw
that the king hearkened not
unto them, the people an-
swered the king saying what
portion have we in David.
Neither have we inheritance
in the son of Jesse; to your
tents, O Israel.

Եւ եղև իբրեւ լուաւ աս-
մենայն իսրայէլ՝ եթէ դար-
ձաւ յերոբոամ, առաքեցին
և կոչեցին զնա ժողովուրդն.
և Թագաւորեցուցին զնա ի
վերայ իսրայիլի. և ոչոր էր
ղին տանն դաւիթ. բայց
միայն ի դաւազանէ տանն յու-

And it came to pass when
all Israel heard that Jero-
boam was come again, that
they sent and called him
unto the congregation, and
made him king over Israel.
there was none that followed
the house of David but the

դայ

դայ՝

Եւ արար ուօթովամ չար առաջի տեսուն՝ և բարկացոյց զնա վասն մեղաց իւրոց զոր գործեաց նա.

Բանդի շինեաց իւր կուռս աստուծոց՝ ի բարձունս՝ և ի վերայամենայն բլրոց բարձու շուրջանակի ազկի ազկի և ի ներքոյ ամենայն վարսաւոր ծառոց.

Եւ ուօթովամ Թադաւուրեաց եօթնուտասն ամ յերուսաղէմ քաղաքի՝ զոր ընտրեաց տէր Դնեւդանուն իւր անդ յամենայն յեղիցն իսրայիլի:

Եւ ննջեաց ուօթովամ ընդ հարս իւր. և Թադեցաւ ընդ հարս իւր ի քաղաքի դաւթի:

tribe of Judah only.

And Rehoboam did evil in the sight of Jehovah, and provoked him to anger with the sins which he committed.

For he built him high places, and planted images of the Gods of the nations round about, and made them groves on every high hill; and under every green tree.

And Rehoboam reigned seventeen years in Jerusalem, the city which Jehovah had chosen out of all the tribes of Israel to put his name there.

And Rehoboam slept with his fathers, and was buried with his fathers in the city of David.

4 Թադաւուրեաց Գլ 25 հֆ I: 590 Ա.Տ. Եւ յառաջ գաւ Բեւուքոս:

Եւ եղև յամի իններորդի Թադաւուրովեան սեդեկիայ արքայի յուդայ յամենն տասն երորդի որ օր տասն էր ամսոյն եկն նաբուգոդոնոսոր արքայ բաբելոնի և ամենայն

AND it came to pass in the ninth year of the reign of Zedekiah king of Judah, in the tenth month, in the tenth day of the month, that Nebuchadnezzar king of Ba-

zone

զօրք իւր ի վերայ երուսա-
ղէմի. և բանակեցաւ զնովաւ.
և շինեաց շուրջ զնովաւ
պարիսպ:

Եւ պաշարեցաւ քաղաքն
մինչև յամն մեծաւաներորդ
սեդեկիայ արքայի:

Եւ յամիսն իններորդ.
ութուկացաւ սով ի քաղաքին.
և ոչ գայր հաց ժողովրդեան
երկրին:

Եւ խրամատեցաւ քաղաքն
և ամենայն արք պատերազմի
երին արտաքս ի գիշերի ընդ
ճանապարհ դբանն. ընդ մէջ
պարսպացն. որէ առ պարտի-
ղաւն արքունի:

Եւ պնտեցաւ զօրն քաղդէ
այւոյ զհետ արքայի և հասին
նմա յուաբօթ երիբովայ. և
ամենայն զօրք նորա պրուեցան
ի նմանէ:

Եւ կալան զսեդեկիայ ար-
քայ և անին առ արքայն բաբի-
լոնի ի դեբղաթայ. և խօսեաւ
ընդ նմա դատաստանօք:

Եւ զորդիսն սեդեկիայ
սպան առաջի նորա. և զաչան
սեդեկիայ հուրացոյց. և կա-

bylon came, he, & all his host
against Jerusalem, & pitched
against it and they built forts
against it round about.

And the city was be-
sieged unto the eleventh
year of king Zedekiah.

And on the ninth day of
the fourth month, the famine
prevailed in the city, and
there was no bread for the
people of the land.

And the city was broken
up, and all the men of war
fled by night by the way
of the gate, between two
walls, which is by the king's
garden.

And the army of the Baby-
lonians pursued after Zede-
kiah & overtook him in the
plains of Jericho. & all his ar-
my was scattered from him.

So they took Zedekiah
and brought him up to the
king of Babylon to Riblah.
and they gave judgment
upon him.

And they slew the sons
of Zedekiah before his eyes,
and put out the eyes of Ze-
de-
kiah

պէսայ զնա պընձեա կապանօք
և տարաւ ՚ի բաբելօն :

dekiah, and bound him with
fettlers of brass, and carried
him to Babylon.

Եւ այրեցին զտունն տեառն,
և կործանեցին զպարիսպն
երուսաղէմի. և զապարանսն,
որք ՚ի նմա այրեցին հրով. և
զամենայն անօթ գեղեցիկ
ապականեաց :

And they burned the
house of Jehovah, and broke
down the wall of Jerusalem,
and burned all the palaces
thereof with fire, and des-
troyed all the goodly vessels
thereof.

Եւ գերեաց նաբուգոդո-
նոսոր զմնայորդան ՚ի բաբելօն.
և էին անդ նմա և որդւոց
նորա ՚ի ծառայութեան, մինչև
՚ի թագաւորութիւնն մարաց :

And them that had es-
caped from the sword Ne-
buchadnezzar caried away
to Babilon where they were
servants to him and his sons
until the reign of the king-
dom of Persia.

Վ Ե Ր Զ

Ա Ռ Ա Ջ Ի Հ Ա Տ Ո Ր Ի Ս :

